

סוכה פרק ראשון סוכה

(סוכה ב, א)

משנה:

סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, ורבי יהודה מכשיר (בגמרא מפרש פלוגתייהו);

ושאינה גבוהה עשרה טפחים (בגמרא מפרש טעמא) ושאין לה שלש דפנות (נמי בגמרא יליף להו) ושחמתה מרובה מצלתה – פסולה (ושחמתה מרובה מצלתה – המועט בטל ברוב, והרי הוא כמי שאינו, ועל שם הסכך קרויה סוכה).

גמרא:

תנן התם [עירובין פ"א מ"א]: 'מבוי' (שהוא סתום משלש צדדין וראשו פתוח לרשות הרבים וחצירות פתוחות לו ויוצאות ובאות לרשות הרבים – הרי הוא רשות היחיד לבני חצירות, ואסרו חכמים להוציא מרשותו לרשות חבירו בלא עירוב, שהחצירות כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן, והצריכו בו 'שיתוף': להשתתף כל החצירות בפת או ביין ולהניח השיתוף באחת מן החצירות; ולפי שאין לו מחיצה רביעית וקרוב הוא להיות דומה לרשות הרבים הצריכו היכר בראשו הפתוח לרשות הרבים: או לחי זקוף, או קורה מכותל לכותל) שהוא גבוה מעשרים אמה – ימעט (ישפיל); וכי יהודה אומר: אינו צריך (והתם מפרש טעמא); מאי שנא גבי סוכה דתני 'פסולה' ומאי שנא גבי מבוי דתני תקנתא?

סוכה, דאורייתא (דעשרים אמה דילה ילפינן מדאורייתא, וקודם שנשנית המשנה נאמרה שיעורה מסיני) – תני 'פסולה' (שייך למיתני בה לשון פסול, כלומר: לא נעשית כתורה וכהלכה); מבוי (דכוליה) דרבנן (דמדאורייתא סגי ליה בשלש מחיצות ואינו צריך לקורה זו אלא מדרבנן) – תני תקנתא (דלא שייך למיתני בה לשון 'פסול', דמאן פסלה קודם שנשנית משנה זו, הרי היא תחלת הוראתו ומצותו);

ואיבעית אימא בדאורייתא נמי תני תקנתא (נמי שייך למימר תקנתא), מיהו סוכה דנפישין מיליה (ואין דומין תקנותיהן זו לזו וצריך לשנות הלשון לכל תקנה ותקנה, כגון 'בגבוהה' – ימעט, וכשאינה גבוהה – יגביה, ושאין לה שלש דפנות – יעשה לה, ושחמתה מרובה – יוסיף סכך) – (הלכך) פסיק ותני 'פסולה' (דמצי למיכללינהו לכולהו בהך 'פסולה', דקיימא לן (פסחים דף ג,ג) 'שנה אדם לתלמידו דרך קצרה'); מבוי, דלא נפיש מיליה (באותה משנה), תני תקנתא.

מנא הני מילי?

אמר רבה: דאמר קרא (עשה סוכה ששיבתה ניכרת לך, דכתיב): (ויקרא כג, מג) לַמַּעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם] (הושבתי = צויתי לישב; הכי דריש ליה; ואף על גב דאין יוצא מידי פשוטו – דהיקף ענני כבוד – מיהו דרשינן ליה לדרשה); עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטא בה עינא (שאינו רואה את הסכך, וסוכה היינו סכך, כשמה).

רבי זירא אמר מהכא: (ישעיהו ד, ט) וְסֻכָּה תִּהְיֶה לְצֵל יוֹמָם מִחֹרֶב [וּלְמַחֲסֶה וּלְמַסְתוֹר מִזֶּרֶם וּמִמְקוֹר] (וְסֻכָּה תִּהְיֶה לְצֵל מִשְׁמַע אֵין סֻכָּה אֵלּא הַעֲשׂוֹי לְצֵל); עד עשרים אמה אדם יושב בצל סוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות (שהצללין מגיעין זה לזה מתוך גובהן של דפנות, ואין צריך סכך). (ולקמן מוקי פלוגתייהו לרבי זירא בשאין בה אלא ארבע על ארבע, דקים להו לרבנן דבהאי שיעורא ליכא צל סכך אלא צל של דפנות).

אמר ליה אביי: אלא מעתה העושה סוכתו בעשרות קרנים (שני הרים גדולים והשפלה ביניהם ומתוך גובה ההרים אין חמה זורחת שם בשפלה) – הכי נמי דלא הוי סוכה?

אמר ליה: התם דל עשרות קרנים איכא צל סוכה; הכא דל דפנות ליכא צל סוכה (שחמה באה מתחתיה, נמצא שמה בטל)!

ורבא אמר מהכא: (ויקרא כג, מג) בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים [כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב בַּסֻּכָּתוֹ] (סוכה של שבעה ותו לא, דהיינו עראי, ודייה במחיצות קלות); אמרה תורה: כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי; עד עשרים אמה אדם עושה דירתו דירת עראי, למעלה מעשרים אמה אין אדם עושה דירתו דירת עראי. (למעלה מעשרים צריך לעשות יסודותיה ומחיצותיה קבועין שלא תפול). אמר ליה אביי: אלא מעתה עשה מחיצות של ברזל וסיכך על גבן הכי נמי דלא הוי סוכה?

אמר ליה: הכי קאמינא לך: עד עשרים אמה דאדם עושה דירתו דירת עראי, כי עביד ליה דירת קבע – נמי נפיק (שפיר דמי: דודאי יש בכלל קבע עראי, והרי עשה כתורה, ועל כרחך לא הקפידה תורה על העראי אלא לשם שיעור: לתת לך שיעור בגובהה

שתהא יכולה לעמוד על ידי יתירות עראי; למעלה מעשרים אמה - דאדם עושה דירתו דירת קבע, כי עביר ליה דירת עראי נמי לא נפיק!

(סוכה ב, ב)

כולהו (הנך אמוראי) כרבה (דיליף מלמען ידעו) לא אמרי: ההוא - (לאו בידיעה דישיבת סוכה קא אמר, אלא) ידיעה לדורות היא (בידיעות דורות הבאין היקף סוכות ענני כבוד הנעשה לאבות);

כרבי זירא נמי לא אמרי: ההוא - לימות המשיח הוא דכתיב (אותם סוכות יהיו לצל לעונג ולמסתור, אבל סוכת מצוה אינה לצל); ורבי זירא?

אם כן לימא קרא 'וחופה תהיה לצל יומם' ומאי וסכה תהיה לצל יומם - שמעת מינה תרתי (דאין שם סוכה אלא העשויה לצל; דההיא דימות המשיח משום דעשויה לצל קרויה סוכה);

כרבא נמי לא אמרי, משום קושיא דאביי (דעשה מחיצות של ברזל; ושינויא לא משמע להו, הואיל וקרא - לא דוקא עראי נקט לא ילפינן מיניה שיעורא).

כמאן (מהנך אמוראי דלעיל) אזלא הא דאמר רבי יאשיה אמר רב: מחלוקת (דדבי יהודה ורבנן) בשאין דפנות מגיעות לסכך אבל דפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה?

כמאן? - כרבה, דאמר משום דלא שלטא בה עינא וכיון דדפנות מגיעות לסכך משלט שלטא בה עינא (דרך דפנות דאי טעמא משום עראי הוא או משום צל בדפנות מגיעות לסכך - אמאי מודו רבנן).

כמאן אזלא הא דאמר רב הונא אמר רב: מחלוקת בשאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות, אבל יש בה יותר מארבע אמות על ארבע אמות אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה?

כמאן? - כרבי זירא, דאמר משום צל הוא (דאי משום משלט עינא - בטפי מארבע אמות פורתא לא שלטא בה עינא [לא הבנתי דברי רש"י]), וכיון דרויחא - איכא צל סוכה.

כמאן אזלא הא דאמר רב חנן בר רבה אמר רב: מחלוקת בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו ושולחנו, אבל מחזקת יותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו (דרך סעודתן בהסיבה היתה על מטות, ומסובין על צד שמאלם, ואין אוכלין זקופין ויושבין כמונו, לפיכך הוצרך לומר דאש וזבז' לאפוקי קטנה שראשו נכנס בה ושולחנו ולא רובו, או ראשו ורובו ולא שולחנו) - אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה? (ואם תאמר קשיא דרב אדב - אמוראי נינהו ואלבא דרב);

כמאן? - דלא כחד (מהנך דלעיל דמפרשי טעמא דעשרים אמה; דאי משום משלט עינא בשיעורא דיותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו (נמי) לא שלטא, וצל נמי ליכא, ומחיצות קבע נמי בעיא)!

בשלמא דרבי יאשיה פליגא אדרב הונא ורב חנן בר רבה: דאינהו קא יהבי שעורא במשכא, ואיהו לא קא יהיב שעורא במשכא (למשך הסוכה, דאמר: בין גדולה בין קטנה לא נחלקו אלא בשאין דפנות מגיעות);

אלא רב הונא ורב חנן בר רבה (דאמרי טעמא דרבנן בשיעורא דמשכא הוא) נימא בהכשר סוכה קמיפלגי (בארכה וברחבה פליגי): דמר סבר הכשר סוכה בארבע אמות, ומר סבר הכשר סוכה במחזקת ראשו ורובו ושולחנו? (דתרווייהו אית להו דכי פליגי רבנן בסוכה המצומצמת - בשיעור הכשר אורך סוכה פליגי, ובטפי מיהא מכשרי אפילו היא גבוהה, דכיון דרויחא - איכא צל סכך? או טעמא אחרינא להכשירה: דרב הונא סבר אי אפשר להעמיד מחלוקתן בפחותה מארבע אמות, דאם כן בלאו גבוהה מעשרים אמה פסולה, דהכשר סוכה בארבע אמות, כרבי, דאמר לקמן הכי (דף גא.))

לא, דכולי עלמא הכשר סוכה ראשו ורובו ושולחנו, והכא בהא קמיפלגי: דמר סבר במחזקת ראשו ורובו ושולחנו פליגי, אבל יותר מראשו ורובו ושולחנו דברי הכל כשרה (וטעמא דפסול למעלה מעשרים לא ידיע לן, כדאמרן לעיל: דהך לא כחד), ומר סבר מראשו ורובו ושולחנו (וכן ביותר) עד ארבע אמות פליגי (בגובה, וטעמא משום צל), אבל יותר מארבע אמות דברי הכל כשרה (דכיון דרויחא איכא צל).

מיתיבי (להנך אמוראי דפרישו דפלוגתא דמתניתין, כדמפרש ואזיל): 'סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה; ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה';

אמר רבי יהודה: מעשה בהילני המלכה בלוד שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה והיו זקנים נכנסין ויוצאין לשם ולא אמרו לה דבר! אמרו לו: משם ראייה? אשה היתה ופטורה מן הסוכה!

אמר להן: והלא שבעה בנים הוו לה! ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים!; למה לי למיתני 'ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים'? - הכי קאמר להו: כי תאמרו 'בנים קטנים היו, וקטנים פטורין מן הסוכה', כיון דשבעה הוו - אי אפשר דלא הוי בהו חד שאינו צריך לאמו (קטן שאינו צריך לאמו אמרינן לקמן (דף כחא) דחייב לחנכו במצות סוכה); וכי תימרו קטן שאינו צריך לאמו מדרבנן הוא דמיחייב (שהזיקו להרגיל את הקטן למצוה שהוא ראוי לה כדי שיהא מחונך ורגיל למצות), ואיהי בדרבנן לא משגחה - תא שמע: 'ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים'; בשלמא למאן דאמר בשאין דפנות מגיעות לסכך מחלוקת - דרכה של מלכה לישב בסוכה שאין דפנות מגיעות לסכך,

(סוכה ג, א)

משום אורא (רוח שהוא שולט בה מפני החום); אלא למאן דאמר בסוכה קטנה מחלוקת (אבל בגדולה אפילו רבנן מודו) - וכי דרכה של מלכה לישב בסוכה קטנה (והלא נערוותיה ומשרותיה מסובים עמה)? אמר רבה בר רב אדא: לא נצרכה אלא לסוכה העשויה קיטוניות קיטוניות. וכי דרכה של מלכה לישב בסוכה העשויה קיטוניות קיטוניות? אמר רב אשי: לא נצרכה אלא לקיטוניות שבה (סוכה גדולה לבני מטיבתה, וקיטוניות קטנה בתוכה לצניעות, והיא בקיטוניות יתבא; ואף על גב דפסולה לא איכפת לן, דאשה פטורה מן הסוכה): רבנן סברי בניה בסוכה מעליא הוו יתבי, ואיהי יתבה בקיטוניות משום צניעותא, ומשום הכי לא אמרי לה דבר, ורבי יהודה סבר בניה גבה הוו יתבי, ואפילו הכי לא אמרי לה דבר. (ואם תאמר לרב חנן דמוקי פלוגתא בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו ושולחנו, הכא - כיון דבניה גבה - הויה לה גדולה, ומודו בה רבנן, ומאי ראייה של רבי יהודה? - יש לומר דשולחנה בתוך הסוכה הגדולה היתה, ובניה על השולחן היו יושבין ראשן ורובן, ולא כמסובין הן ולא כזקופין; ולי נראה דודאי לרב חנן קשיא; והאי תירוצא - לרב הונא הוא, וכן עיקר: דשיעור ראשו ורובו אמרינן לקמן דאינו אלא שבעה טפחים, ואי אפשר לשבעה בנים בשבעה טפחים.)

אמר רב שמואל בר יצחק: הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו. אמר ליה רבי אבא: כמאן, כבית שמאי (דאי כבית הלל, לא בעי שולחנו, כדלקמן בפרק 'הישן' [פ"ב מ"ז, דף כחא] [מובא להלן בדברי רב נחמן בר יצחק])? אמר ליה: אלא כמאן? איכא דאמרי: אמר רבי אבא: דאמר לך מני? אמר ליה: בית שמאי היא, ולא תזוז מינה. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: ממאי דבית שמאי ובית הלל בסוכה קטנה פליגי? דלמא בסוכה גדולה פליגי, וכגון דיתבי אפומא דמטולתא ושולחנו בתוך הבית: דבית שמאי סברי גזרינן שמא ימשך אחר שולחנו, ובית הלל סברי לא גזרינן? ודיקא נמי (כדלקמן בגדולה פליגי, והוא יושב על הפתח מבחוץ, וראשו מושב לתוכה, ושולחנו לפני גופו בבית) דקתני (גבי פלוגתא 'מי שהיה' [פ"ב מ"ז, דף כחא]) 'מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין' (ולא איירי בשיעורא דסוכה), ואם איתא (דבשיעורא דסוכה פליגי) 'סוכה ה' מחזקת (ראשו ורובו ושולחנו כשרה) ' ואינה מחזקת (אלא כדי ראשו ורובו בית שמאי פוסלין כו') ' מיבעי ליה!

ובסוכה קטנה לא פליגי? והתניא: 'מחזקת ראשו ורובו ושולחנו כשרה; רבי אומר: עד שיהא בה ארבע אמות על ארבע אמות', ותניא אידך: 'רבי אומר: כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה, וחכמים אומרים: אפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורובו כשרה', ואילו 'שולחנו' לא קתני! קשיין אהדדי, אלא לאו שמע מינה הא [הברייתא הראשונה, שאומרת 'ושולחנו'] בית שמאי, הא [הברייתא השניה, שאינה אומרת 'ושולחנו'] בית הלל? אמר מר זוטרא: מתניתין נמי דיקא (דבקטנה פליגי, ובשיעורא דפוסלין ומכשירין על כרחך אסוכה מהדרי), מדקתני 'בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין', ואם איתא 'בית שמאי אומרים: לא קצא [ידי חובתו], ובית הלל אומרים: יצא מיבעי ליה! ואלא קשיא 'מי שהיה' - ('אלא' לא גרסינן, והכי גרסינן): לעולם בתרתי פליגי: פליגי בסוכה קטנה ופליגי בסוכה

גדולה, וחסורי מיחסרה והכי קתני: 'מי שהיה ראשו ורובו כסוכה וסולחנה בתוך הבית, בית שמאי אומרים: לא יצא, ובית הלל אומרים: יצא; ושאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו בלבד - בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין'.

מאן תנא להא, דתנו רבנן: 'בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המזוזה (כולה מפרש טעמא לקמן), ומן המעקה, ואינו מטמא בנגעים, ואינו נחלט בבתי ערי חומה (אלא פודהו לעולם ויוצא ביובל אם לא גאלו כשאר קרקע בלא בנין), ואין חוזרין עליו מעורכי המלחמה (מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו וְלֹא חָנְכוּ וְלֹא חָנְכוּ) (דברים כה), ואין מערכין בו (דרך בתיהם להיות פתוחין לחצר, והרבה בתים פתוחים לחצר אחת, והן יוצאין דרך חצר לרשות הרבים; נמצא החצר רשות לכולן, והבתים כל אחד מיוחד לבעליו, ואמרו חכמים: אין מוציאין מרשות לרשות בלא עירוב; שיערב כל הרשויות להיותם רשות אחת; ותיקנו ליתן כל בית ובית שבחצר פת, וכולן בסל אחד, ומניחין אותו באחד מן הבתים, ונעשים כולם כאילו דרין באותו בית וכל הבתים דירה אחת; ואשמעינן הכא דבית שאין בו ארבע על ארבע אין צריך ליתן את הפת), ואין משתתפין בו (שתיקנו חכמים על כל חצר הפתוחה למבוי כדרך שתיקנו עירוב לבתי החצר; שיהיו נותנין בשיתוף; ואם בית קטן זה פתוח לחצר שבמבוי ואין בית אחר פתוח לה - אין משתתפין בו; אין צריכה ליתן בשיתוף), ואין מניחין בו עירוב (עירוב החצר לאחר שגבו אותו מן הבתים),

(סוכה ג, ב)

ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות (דתנן במסכת עירובין (פ"ה מ"ב, דף נ"א), נותנין קרפף לשתי עיירות: אם יש לזו שבעים אמה ושייריים ולזו שבעים אמה ושייריים - עושה קרפף לשתייהן להיות אחת: שתי עיירות המובדלות זו מזו קמ"א אמות ושלש, ויש באמצע בית - נמצא אותו בית בתוך שבעים אמה וארבעה טפחים לשתייהן נעשה אותו בית כעיבור להן, כאשר עוברה שכריסה בולטת, ומצטרפת להיות שתייהן כאחת ללן באחת מהן שיהיו שתייהן לו כארבע אמות, ומונה אלפים מחוצה לה; ואם יש בית פחות מארבע אמות - אינו חשוב לצרפן),

ואין האחין והשותפין חולקין בו (קא סלקא דעתא השתא שאין יכולין לכופ זה את זה לחלק, לפי שאין בו כדי לזה וכדי לזה) 'לימא רבי היא (דלא חשיב סוכה בציור מארבע אמות), ולא רבנן (דכי היכי דמכשרי בסוכה - אלמא 'דירה' היא, והוא הדין לכל מילי דבית) ? אפילו תימא רבנן: עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא לענין סוכה, דדירת עראי היא, אבל לגבי בית - דדירת קבע הוא - אפילו רבנן מודו דאי אית ביה ארבע אמות על ארבע אמות - דיירי ביה אינשי, ואי לא - לא דיירי ביה אינשי.

אמר מר: 'פטור מן המזוזה ומן המעקה ואין מטמא בנגעים ואינו נחלט בבתי ערי חומה ואין חוזרין עליו מעורכי המלחמה', מאי טעמא?

ד'בית' כתיב בהו בכולהו (מזוזת בִּיתָךְ (דברים ו, ט) כִּי תִבְנֶה בֵּית חֲדָשׁ (דברים כח, ו) וְבָא אֲשֶׁר לוֹ הַבַּיִת (ויקרא יד, לה) כִּי יִמָּכֵר בֵּית מוֹשֶׁב (ויקרא כה, כט) אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ [וְלֹא חָנְכוּ וְלֹא חָנְכוּ] (דברים כה, ה); 'ואין מערכין בו ואין משתתפין בו ואין מניחין בו עירוב', מאי טעמא?

דלא חזי לדירה (וטעמא דעירובא מפרש בעירובין (דף מט, א) משום דירה: דבית שנותנין בו הפת של עירוב הוי כאילו כולן דרין בתוכו, ונמצאת כל החצר משתמשת לבית אחד, הלכך: בית דראוי לדירה בעינן; ופת נמי אינו צריך ליתן: כיון דלא מיקרי דירה - אין הדר בו אוסר על בני חצר, שאין רשותו כלום); עירובי חצירות אין מניחין בו, אבל שיתוף מניחין בו, מאי טעמא?

דלא גרע מחצר (שאינו מקורה) שבמבוי (והאי נמי סלק הקיפו וקריו כמי שאינו, נמצא שיתוף עומד באויר החצר, ותנן (עירובין דף פ"ה, ב) דשיתוף נותן באויר החצר, משום דעירוב החצר לצירוף הבתים הוא: להיות כולם כדריים בבית אחד, הלכך בעינן בית הראוי לדירה; ושיתוף המבוי אינו אלא לצרף החצרות, וחצרות - לאו דירה נינהו, והלכך לא בעי דירה, אלא באוירא של חצר דיו, ובמקום משתמר, ויהיו כל החצרות כולן כאילו תשמישן להיות אחד), דתנן: 'עירובי חצירות כחצר', שיתופי מבוי כמבוי' והוינן בה: 'עירובי חצירות כחצר' ? והתנן [עירובין פ"ח מ"ד]: 'הנותן עירובו בבית שער אכסדרה (שלפני הבית, שקורין פורטק"א) ומרפסת (עלייה ארוכה על פני החצר על פני רשות הרבים, ובה פתחים הרבה לפי מחיצותיה, ודירין בכל אחת ואחת, ועושין מרפסת ארוכה לפני הפתחים כאורך עלייה, וכולן עולים בסולם אחד למרפסת, ודרך המרפסת נכנסין ויוצאין כולן; מרפסת = אלווי"ר; סולם = אשקל"א) אינו עירוב' (דלא חזי לדירה, שכל היוצא ונכנס עובר עליו), והדר שם אינו אוסר' !? ('מי מינטר' לא גרסינן, דאי משום נסירותא - תרויהו נסירותא בעו, ועוד: דבחצר מנטר הוא, בכלי! ומעירוב פריך דבעיא בית דירה, כדמוכח

לקמן! אלא הכי גרסינן: 'עירובי חצירות בחצר; והתנן: הנותן את עירובו כו'; עירוב הגבוי מבתי החצר ונתנו בבית שער, היינו בית קטן שלפני שער החצר, או מבפנים או מבחוץ, ושומר הפתח יושב שם! אלא אימא (הכי קאמר): 'עירובי חצירות בבית שבחצר, ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי' (והאי 'בחצר' דקתני - לאו באוירא אלא באחד הבתים שבה, ולאפוקי בית שבחצר אחרת שאין מצרף; ושיתופי מבואות דקתני במבוי - הכי נמי קאמר באחת החצרות שבמבוי, ולאפוקי חצר שבמבוי אחרת); והאי לא גרע מחצר שבמבוי.

'ואין עושין אותו עיבור בין שתי עירות' דאפילו כבורגנין (צריך שעושין מן ערבה וקנים לשומרי פירות או לציידי עופות, ותניא בעירובין ב'כיצד מעברין' (דף נה, ב): בורגנין מתעברין עמה) לא משוינן ליה, מאי טעמא? בורגנין חזו למילתיהו (ללינת לילה לאדם אחד), והאי לא חזי למילתיה (דכל בית - עשוי לדירת קבע תמיד);

'ואין האחין והשותפין חולקין בו' - טעמא דלית ביה ארבע אמות, הא אית ביה ארבע אמות חולקין? והתנן [צריך להיות 'והתניא']: 'אין חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה' (הכי קאמר): 'אין בו דין חלוקה כחצר', (ומהו דין חלוקה? - כדבר הונא ורב חסדא) דאמר רב הונא: חצר - לפי פתחיה מתחלקת (חצר שהיו בתים פתוחין לה וחלקה שני אחין ביניהם זה נטל שלשה בתים קטנים וזה נטל כנגדן בית גדול אם באו לחלק אוירא של חצר זה שנטל שלשה בתים הקטנים נוסל ג' חלקים כמנין שלשה פתחים וזה נוסל רביע לפי שהחצר עשוי ליציאה וביאה שדרך החצר נכנסין ויוצאין מן הבתים לרה"ר ומכניסין משאותיהן ופורקין לפני פתחיהם לפיכך חצר מתחלקת לפי הפתחים), ורב חסדא אמר: נותן לכל פתח ופתח ארבע אמות (אין צריך ליתן לכל פתח אלא ארבע אמות כנגדן מן הפתח והלאה ורחב ברוחב הפתח ואפילו הוא רחב עשר אמות - נוסל ארבע אמות במשך וכנגד כל רחבו לפרק משאו) והשאר חולקין אותו בשוה' (ובית קטן זה הפחות מארבע - אין לפתחו דין חלוקה ליטול בחצר, לא כרב הונא ולא כרב חסדא); דהני מילי (דשקיל חלק בחצר) - בית, דלמהו קאי (ומבעי ליה לחצר לפרק משאו), יהבינא ליה חצר; האי - דלמיסתר קאי - לא יהבינן ליה חצר.

(פיסקי שמועות הן של כל בני הישיבה שהיו במדרשו של רב אשי שסידרו הגמרא:)
היתה גבוהה מעשרים אמה ובא למעטה (למעט גובה חללה מעשרים ונותן בקרקעיתה להגביה) בכרים וכסתות - לא הוי מיעוט (שאין סופו להניח שם כל שבעה מפני הפסד ממונו),

(סוכה ד, א)
ואף על גב דבטלינהו לכולהו (לכל שבעה), משום דבטלה דעתו אצל כל אדם (ואין ביטולו ביטול);
תבן ובטלו (בפיו לשבעה) הוי מיעוט, וכל שכן עפר ובטלו;
תבן ואין עתיד לפנותו (ולא יצטרך לפנותו כל ימי החג ומיהו לא בטלו ממש בפיו),
ועפר סתם (או עפר נתן בו סתם ואין ידוע אם עתיד לפנותו אם לאו) - מחלוקת רבי יוסי ורבנן (וכן עפר ואין עתיד לפנותו יש בו מחלוקת: דבטיל לרבי יוסי מסתמא ואפילו לא בטלו בפיו, ולרבנן לא בטיל; והא דנקט 'עפר סתם' - משום כחו דרבי יוסי: דאפילו סתם - דלא ידיע אי עתיד לפנותו אי לא - אמר דבטיל, אבל תבן ראוי לבהמה ולהסקה או לשיט, הלכך סתמיה לא בטיל אפילו לרבי יוסי),
דתנן [אהלות פ"טו מ"ו]: 'בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו - מבוטל' (ולענין אהלות תנן, דטומאה שיש לה אהל חלל טפח אינה בוקעת למעלה מן הגג, אבל טומאה רצוצה שאין לה חלל טפח הימנה לגג - שכנגדה עד לרקיע טמא, דבוקעת ועולה, וכן הלכה למשה מסיני; והלכך: בית שיש בו מת או כזית מן המת ומילאוהו תבן או צרורות וביטלו - הויין רצוצה ובוקעת, אבל לא ביטלו - הוי כמאן דפנייה, ויש לה חלל); ביטלו - אין, לא ביטלו - לא (ופליג בין אתבן בין אצורות, דצורות היינו עפר, וקאמר תנא קמא דצריך ביטול); ותני עלה (ואמר ליה רבי יוסי): 'רבי יוסי אומר: תבן ואין עתיד לפנותו (אם ידוע שאינו עתיד לפנותו) - הוי הוא כעפר סתם, ובטל (מאליו); עפר ועתיד לפנותו - הוי הוא כסתם תבן, ולא בטיל (וצרורות - אפילו סתמא: דלא ידיע אי עתיד לפנותו אי לא - מסתמא בטל, אלא אם כן ידוע דעתיד לפנותו, דהייא הוי כסתם תבן ולא בטיל)' (אלמא דתבן וביטלו עפר וביטלו - כולהו מודו דבטיל; תבן סתם ועפר ועתיד לפנותו דכולי עלמא לא בטיל; תבן ואין עתיד לפנותו ועפר כיוצא בו, או אפילו עפר סתם מחלוקת דלרבי יוסי בטיל).

היתה גבוהה מעשרים אמה והוצין (של סכך: ראשיהן התלויין) יורדין בתוך עשרים אמה: אם צלתם (של אותם הוצין) מרובה מחמתם (אי הוי שקלת ליה לסכך העליון) - כשרה (דמנינן עשרים מהן ולמטה), ואם לאו - פסולה;
היתה גבוהה עשרה טפחים והוצין יורדין לתוך עשרה: סבר אביי למימר (דכי היכי דבגובה לא ממעטי להכשיר היכא שחמתן מרובה מצלתן - בנמוכה נמי לא ממעטי לפסול, ו) אם חמתם מרובה מצלתם - כשרה.

אמר ליה רבא: הא - דירה סרוחה היא, ואין אדם דר בדירה סרוחה.

היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעי (דסתם סוכה בת שלשה דפנות, כי מתניתין, והרביעית היא כולה פתח) על פני כולה (שמגיעין שני ראשי האיצטבא לשני דפנות הצדדין; ואיצטבא הוא בנין אבנים וטיט [כמו מדרגה]), ויש בה (באיצטבא, שיעור) הכשר סוכה (קטנה: שבעה טפחים ומשהו, דהיינו ראשו ורובו ושלחנו) - כשרה (כל הסוכה, שיש לה שלשה דפנות; והאי הכשר סוכה - אפילו מן האיצטבא והלאה: דמינן חללה מראש האיצטבא ומעלה, ונמצא דופן אמצעי כולו כשר, ודפנות הצדדיים ברחב האיצטבא הוכשרו בה - הרי כאן סוכה קטנה כשרה, ואמרינן לקמן (דף יטא; תוספתא סוכה פ"ב הכי גרסינן: [ליברמן]): 'פסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה' ומפרשינן ליה: אם יש הכשר סוכה ביחד, ועוד יש בסוכה משם והלאה פסל - היינו סכך העשוי בפסולת גורן ויקב, שזהו דרכן ליעשות, ויוצא מהכשר סוכה: שאין לו הכשר דפנות - נידון כסוכה, הלכך כל הסוכה כמות שהיא גדולה כשרה);

ומן הצד (כגון אם בנה האיצטבא על פני אחד מדופני הצדדים), אם יש משפת איצטבא לכותל (השני, שהרחיקו ממנו) ארבע אמות - פסולה (דלא הוכשרו באיצטבא זו אלא שתי דפנות: אותו שסמוך לה מן הצד, והאמצעי שראש האיצטבא מגיע לו); פחות מארבע אמות - כשרה (שאף הוא הוכשר על ידה, דקיימא לן (לקמן דף ג,ב) הלכה למשה מסיני דמכשרי סוכה על ידי עקימת דופן עד ארבע אמות חסר משהו, ורואין סכך העליון המחובר לדופן הרחוק כאילו הוא מן הדופן עצמו ועקום עד כנגד שפת האיצטבא, וכאן מודדין את גובהן משפת האיצטבא ולמעלה, ואף על פי שמתחתיו נמשך כלפי חוץ, הואיל וראשו אינו כלה - על כן זהו גובה חללה, והרי נתמעט חללה מתחתיו).

מאי קא משמע לן, דאמרינן דופן עקומה? תנינא [סוכה פ"א מ"י]: 'בית שנפחת (גג, וגגין שלהם חלקים הן, ושיוין ולא משופעים, ונפחת הגג באמצעו) וסיכך (בסכך כשר) על גביו (על פי הפחת, ונמצא סכך הכשר מופלג מן הדפנות לכל צד): אם יש מן הכותל לסיכוך ארבע אמות - פסולה', הא פחות מכאן (מארבע אמות) כשרה (שדופני הבית נעשין לה דפנות, והתקרה פסולה המפסקת בינתיים - רואין אותה כאילו היא מן הדופן ונעקם הדופן עד כאן, ואין כאן סכך פסול אלא דופן, ומחובר לסכך כשר) '?! מהו דתימא 'התם הוא (דאמר דופן עקומה) דחזיא לדופן (משום דדופן דידה חזי לדופן: דאינו גבוה מכשיעור, ואין צריך לעקמו אלא כדי לקרבו לסכך), אבל הכא דלא חזיא לדופן (ועקימותו משום דליתחזי למיהוי דופן הוא) אימא לא' - קא משמע לן.

היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה איצטבא באמצעיתה; אם יש משפת איצטבא ולדופן ארבע אמות לכל רוח ורוח - פסולה, פחות מארבע אמות - כשרה.

מאי קא משמע לן? דאמרינן דופן עקומה? היינו הך?! מהו דתימא דופן עקומה מרוח אחת אמרינן, אבל כל רוח ורוח לא - קא משמע לן.

היתה פחותה מעשרה טפחים, וחקק בה (גומא באמצע) כדי להשלימה לעשרה (כנגד הגומא, ובאותה גומא הכשר סוכה באורך ורוחב), אם יש משפת חקק ולכותל שלשה טפחים - פסולה;

(סוכה ד,ב)

פחות משלשה טפחים - כשרה (כלבוד; הלכה למשה מסיני; וחשבינן ליה כאילו חקק לבדו ומגיע עד הכותל; לבדו = סניף, אפושטי"ץ בלע"ז: דבר שמאריכין אותו על ידי סניפין כדי לסנוף חקק על חקק);

מאי שנא התם דאמרת פחות מארבע אמות ומאי שנא הכא דאמרת פחות משלשה טפחים?

התם דאיתיה לדופן (התם דאיכא שם דופן עליו: דכל דופן שאינו פחות מעשרה [טפחים] שמו דופן, ואפילו גבוה עד לרקיע), פחות מארבע אמות סגיא (הלכך עד ארבע אמות חסר משהו אגמריה רחמנא למשה דופן עקומה); הכא (פחות מעשרה אין שם דופן עליו, אלא השתא הוא דבעינן) לשוויי לדופן, (הלכך: פחות משלשה טפחים - אין, אי לא - לא (במה שאינו דופן לא אגמריה רחמנא, דהא דופן עקומה אגמריה והאי לאו דופן הוא!)).

היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה עמוד שהוא גבוה עשרה טפחים (רחוק מן דפנות הרבה), ויש בו הכשר סוכה (שיש בראשו שבעה ומשהו על שבעה ומשהו): סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא (של עמוד שמבחוץ סביב: הגביהם עשרה סביבות ראשו, והרי יש בהן גובה עשרה, וחשובה סוכה על ראשו ודופני העמוד דופנותיה על ידי גוד אסיק, וסכך של

והכתוב (זכריה יד, ט) וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא עַל הַר הַזֵּתִים [אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָּם וְנִבְקַע הַר הַזֵּתִים מִחֲצִיו מִזְרָחָה וְנִמָּה גֵיא גְדוֹלָה מְאֹד וּמִשׁ חֲצִי הָהָר צְפוּנָה וְחֲצִיו נִגְבָּה] ? למעלה מעשרה טפחים . ולא עלו משה ואליהו למרום : והכתוב (שמות יט, ג) וּמִשָּׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים [וַיִּקְרָא אֵלָיו ה' מִן הָהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתִגִּיד לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל] ? למטה מעשרה . והכתוב (מלכים ב, יא) [וַיְהִי הֵמָּה הַלְכִים הַלֹּךְ וְדָבָר וְהָנָה רָכֵב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ וַיִּפְרְדּוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם] וַיַּעַל אֵלָיו בְּסֻעָרָה הַשָּׁמַיִם ? למטה מעשרה . והכתוב (איוב כו, ט) מֵאֲחֻז פְּנֵי כֶסֶה פָּרְשׁוּ עָלָיו עָנָנוּ , ואמר רבי תנחום (פרש"י - נוטריון קא דריש) : מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו ? למטה מעשרה . מכל מקום מֵאֲחֻז פְּנֵי כֶסֶה כתיב ? אישתרבובי אישתרבב ליה כסא עד עשרה ונקט ביה .

בשלמא ארון תשעה, דכתוב (שמות כה, י) וַעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמֹתַיִם וְחֲצִי אַרְכּוֹ וְאֹמָה וְחֲצִי רַחְבּוֹ וְאֹמָה וְחֲצִי קִמְתּוֹ , אלא כפורת טפח מנלן ? דתני רבי חנינא : כל הכלים שעשה משה, נתנה בהן תורה מדת ארכן ומדת רחבן ומדת קומתן ; כפורת מדת ארכה ומדת רחבה נתנה, מדת קומתה (מדת עובייה, היא קומתה: שהיא היתה לארון ככסוי תיבה) לא נתנה ! צא ולמד מפחות שבכלים, שנאמר (שמות כה, כה) וַעֲשִׂיתָ לוֹ מִסְגָּרָתָא (שפה, כעין לבזבזין סביב השלחן) טַפַּח סָבִיב [וַעֲשִׂיתָ זֶרֶזָה לְמִסְגָּרָתוֹ סָבִיב] : מה להלן טפח אף כאן טפח . ונילף מכלים גופייהו ?

תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת (כל דבר שמשמעו מרובה ומועט, אם תפשת את המועט - יפה תפשת, דבציר מהכי לא משמע, ואם ימצא שהיה לך לתפוס המרובה - הרי הוסיפו לך ולא נטלו ממך שבידך כלום; ואם תפשת המרובה - לא תפשת: שאתה נראה כשקן בדברך, ושמא המועט יש לך לתפוס ואתה הרבית לתפוס? חסרו לך ממה שבידך, והיינו 'לא תפשת'; אבל כשתתפוש המועט - אם יוסיפו טוב ואם לאו מה שתפשת תפשת; ומשל הוא) .

ונילף מציץ (שהוא מועט ממסגרת), דתניא : 'ציץ דומה כמין טס של זהב ורחב שתי אצבעות, ומוקף מאזן לאזן, וכתוב עליו שני שיטין : יו"ד ה"א מלמעלה, וקדש למ"ד מלמטה, ואמר רבי אליעזר ברבי יוסי : אני ראיתי ברומי (שהכניסוהו לאוצר המלך כדאמרינן במעילה דף יז, ב) בבן תלמיון), וכתוב עליו קדש לה' בשיטה אחת' ? דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מתכשיט (מלבוש לאדם) . ונילף מַזְרָ (של ארון או של מזבח או של מסגרת? 'זר' אינו כלי, אלא תיקון כלי לקשטן), דאמר מר : 'זר משהו' ?

דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מהכשר כלי . אי הכי, מסגרת נמי הכשר כלי הוא (קישוט שלחן הוא) ? מסגרתו למטה היתה (מרגל לרגל היתה נתונה, בראשם, ודף השלחן מונח עליו) . הניחא למאן דאמר (פולגתא במנחות דף יז, ב) מסגרתו למטה היתה, אלא למאן דאמר מסגרתו למעלה היתה מאי איכא למימר (אדיליף מינה, נילף מַזְרָ) ? האי - הכשר כלי הוא ; אלא דנין דבר שנתנה בו תורה מדה מדבר שנתנה בו תורה מדה, ואל יוכיחו ציץ וזר שלא נתנה בהן תורה מדה כלל .

רב הונא אמר מהכא : (ויקרא טז, יד) [וְלִקַּח מִדָּם הַפָּר וְהִזָּה בְּאֶצְבָּעוֹ] עַל פְּנֵי הַכִּפֹּרֶת קִדְּמָה [וְלִפְנֵי הַכִּפֹּרֶת יִזָּה שְׂבַע פְּעָמִים מִן הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ] , ואין פנים (של אדם) פחות מטפח . ואימא כאפי

(סוכה ה, ב)

דבר יוכני ? (עוף גדול הוא מאד; ובבכורות דף מ, ב) אמרינן: פעם אחת הטילה בר יוכני ביצה במקומו וטבעה ששים כרכים ושיברה שלש מאות ארזים ! תפשת מרובה לא תפשת (תפשת מרובה במקום שאתה שומע אף המועט במרובה לא תפשת דיש להקשות תפוס את המועט והרי אתה שקן בדברך), תפשת מועט תפשת . ואימא כאפי דציפרתא דזוטר טובא ? אמר רב אחא בר יעקב: רב הונא - (גזירה שוה) 'פני' 'פני' גמר (ובציפרתא לא כתיב פני) : כתיב הכא עַל פְּנֵי הַכִּפֹּרֶת, וכתוב התם (בראשית כז, ל) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּלָה יַצְחָק לְבָרֶךְ אֶת יַעֲקֹב וַיְהִי אֵף יֵצָא יֵצָא יַעֲקֹב [מֵאֵת פְּנֵי יַצְחָק אָבִיו] וַעֲשׂוּ אָחִיו בָּא מֵצִידוֹ ?

וְנִילֵף מִפְּנֵים שֶׁל מַעֲלָה, דַּכְתִּיב (בראשית לג, י) וְיִאמְרָ יַעֲקֹב אֶל נָא אִם נָא מִצְאֲתִי חֹן בְּעֵינֶיךָ
 וְלִקְחַת מִנְחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פְּנֶיךָ כְּרָאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וְתִרְצָנִי ?
 תַּפְשֶׁת מְרוּבָה לֹא תַפְשֶׁת, תַּפְשֶׁת מוֹעֵט תַּפְשֶׁת;
 וְנִילֵף מִכְּרוּב (וְנִילֵף מִפְּנֵי הַכְּרוּבִים, דְּזוּטְרִי מִטְּפַח), דַּכְתִּיב (שמות כה, כ, שמות לו, ט) וְהָיוּ הַכְּרָבִים
 פְּרָשִׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה סִכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכְּפָרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו אֶל הַכְּפָרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרָבִים ?
 אָמַר רַב אַחָא בְּרִי יַעֲקֹב: גְּמִירִי אֵין פְּנֵי כְּרוּבִים פְּחוּתִין מִטְּפַח;
 וְרַב הוֹנָא נִמְי מַהֲכָא גְמִיר.
 וּמֵאִי כְּרוּב ?
 אָמַר רַבִּי אַבְהוּ: כְּרַבִּיא, שְׁכָן בְּכַבֵּל קוֹרִין לִינוּקָא 'רַבִּיא'.
 אָמַר לִיה אַבִּי: אֵלָּא מַעֲתָה, דַּכְתִּיב (יחזקאל יד, י) וְאַרְבָּעָה פְּנִים לְאַחַד פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי
 הַכְּרוּב וּפְנֵי הַשְּׁנַי פְּנֵי אֶדְם וְהַשְּׁלִישִׁי פְּנֵי אֶרְצָה וְהָרְבִיעִי פְּנֵי נֶשֶׁךְ - הֵיִינוּ כְּרוּב הֵיִינוּ אִדָם
 (הֵלֵא שְׁנֵיהֶן שׁוֹין, וְלִמָּה חֲלָקָם הַכְּתוּב) ! ?
 (וּמִשְׁנִי: לַעֲלוֹם כְּרוּב נִמְי פְּנֵי תִינוּק הוּא, וְהָיוּ חִילּוּקֵם) אָפִי רַבְרַבִּי (פְּנֵי אִדָם) וְאָפִי זוּטְרָא
 (פְּנֵי הַכְּרוּב).
 וּמֵמֵאִי דַחֲלָלָה עֲשֶׂרָה בְּרִי מִסְכָּכָה (כִּיּוֹן דִּמְאָרוֹן וּכְפוּרַת יִלְפַת עֲשֶׂרָה, מִמֵּאִי דַחֲלָלָה עֲשֶׂרָה לְבַד
 מַעֲוִי סַכָּכָה) ? אִימָא בַּהֲדִי סַכָּכָה (דְּלִמָּא בַּהֲדִי סַכָּכָה, כִּי אָרוֹן וּכְפוּרַת) ?
 אֵלָּא מִבֵּית עוֹלָמִים גָּמַר, דַּכְתִּיב (מלכים א' ו, ב) וְהָבִית אֶשֶׁר בְּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַה' שְׁשִׁים
 אַמָּה אָרְכוֹ וְעֶשְׂרִים רָחְבוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ, וְכַתִּיב (מלכים א' ו, כו) קוֹמַת הַכְּרוּב הָאֶחָד עֶשֶׂר
 בָּאַמָּה וְכֵן הַכְּרוּב הַשְּׁנַי, וְתַנִּיא: 'מָה מַצִּינוּ כְּבִית עוֹלָמִים? כְּרוּבִים -
 כְּשִׁלִּישׁ הַכִּית הֵן עוֹמְדִין (שֶׁהָיוּ הַכְּרוּבִים שַׁעֲשֻׁה שְׁלֹמֹה עוֹמְדִין בְּאֶרֶץ עַל רִגְלֵיהֶם, וְכַתִּיב: קוֹמַת
 הַכְּרוּב הָאֶחָד עֶשֶׂר, נִמְצָא קוֹמָתוֹ כֹּלָה בְּשִׁלִּישׁ גוֹבַה הַבֵּית שֶׁהוּא שְׁלֹשִׁים) ' מִשְׁכָּן נִמְי כְּרוּבִים (אָף
 כֵּאֵן בְּמִשְׁכָּן כִּשְׁהָיוּ הַכְּרוּבִים שַׁעֲשֻׁה מִשָּׁה עַל הַכְּפוּרַת) כְּשִׁלִּישׁ הַבֵּית הֵן עוֹמְדִין (הִיָּה גְבָהָן
 כֹּלָה בְּשִׁלִּישׁ גוֹבַה הַבֵּית); מִשְׁכָּן כְּמָה הוּי (גְּבָהוּ) ? - עֲשֶׂר אַמּוֹת, דַּכְתִּיב (שמות
 כו, טז) עֶשֶׂר אַמּוֹת אָרְךְ הַקֶּרֶשׁ [וְאַמָּה וְחֲצִי הָאַמָּה רָחֵב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד]; כְּמָה הוּי לַה' ? - שִׁתִּין
 פּוֹשְׁכִי; תִּלְתִּיה כְּמָה הוּי ? - עֲשֶׂרִים פּוֹשְׁכִי (נִמְצָא גוֹבַה הַכְּרוּבִים כֹּלָה לְסוֹף עֲשָׂרִים
 טַפְחִים מִן הָאֶרֶץ, וְהֵן עוֹמְדִין עַל הַכְּפוּרַת); דֵּל עֲשֶׂרָה דָּאָרוֹן וּכְפוּרַת (לְדַעַת מִרְאשֶׁם שֶׁל
 כְּרוּבִים כְּמָה הוּי) - פִּשּׁוּ לַה' עֲשֶׂרָה (נִמְצָא מִרְאשֶׁם שֶׁל כְּרוּבִים עַד רִגְלֵיהֶם עֲשֶׂרָה טַפְחִים),
 וְכַתִּיב (שמות כה, כ) וְהָיוּ הַכְּרָבִים פְּרָשִׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה סִכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכְּפָרֶת [וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל
 אָחִיו אֶל הַכְּפָרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרָבִים]; קִרְיָה רַחֲמָנָא סַכָּכָה לְמַעַלָּה מִעֲשֶׂרָה (אֵלִמָּא מִכְּנִפֵיהֶם
 וְלִמָּטָה עַד הַכְּפוּרַת קִרְיָ סִכֵּךְ, וּכְנִפֵיהֶם לְמַעַלָּה לְגַבְהָן הֵיוּ פְּרוּסוֹת, אֵלִמָּא תַּחַת כְּנִפֵיהֶם עֲשֶׂרָה טַפְחִים חָלַל עַד
 הַכְּפוּרַת, וְקִרְיָ לִיה סוֹכָה) !
 מִמֵּאִי דַגְּדַפִּינָהּ עִילּוּי רִישִׁיָּהּ קִיִּימִי (דְּהוּהָ לִיה חֲלָלָה עֲשֶׂרָה) ? דְּלִמָּא
 לַהֲדִי רִישִׁיָּהּ קִיִּימִי (בְּשׁוּהָ לְרִאשֶׁם דְּהוּהָ לִיה עֲשֶׂרָה עִם עוֹבֵי הַכְּנָפִים) ?
 אָמַר רַב אַחָא בְּרִי יַעֲקֹב: לְמַעַלָּה כְּתִיב.
 וְאִימָא דְּמִידְלִי טוֹבָא ?
 מִי כְּתִיב לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה ?
 הַנִּיחָא לְרַבִּי מֵאִיר, דֹּאמַר (בְּמִסְכַּת מִנְחוֹת (דף צב, ב; מִשְׁנָה כְּלִים פ"ז מ"י)) 'כֹּל הָאֻמּוֹת
 (שְׁבַמִּשְׁכָּן, בֵּין שֶׁל כְּלִים בֵּין שֶׁל בְּנִין) הֵיוּ (נִמְדָּדוֹת) כִּיְנוּנִיּוֹת (שֶׁהָיוּ אֻמָּה בֵּת שֶׁשָּׁה טַפְחִים,
 וְהָיוּ קְרוּיָה 'בִּינוּנִיּוֹת' מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בֵּת חֲמִשָּׁה קִטְנָה הֵימְנָה, וְהָיוּ אֻמָּת יִסּוּד וְסוּבָב וְאֻמָּת הַקְּרָנוֹת וְאֻמָּת רִיבּוּעֵי שֶׁל
 מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, כְּדָאמַר בְּמִנְחוֹת (שם), מֵהָאִי קֹרָא [יִחְזַקְאֵל מְגִלָּה]: וְאַלְהֵי מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאַמּוֹת אַמָּה וְטַפַּח [וְחִיקָה
 הָאַמָּה וְאַמָּה רָחֵב וְגִבּוּלָה אֶל שְׁפָתָהּ סָבִיב זֶרֶת הָאֶחָד וְזֶה גִבּ הַמִּזְבֵּחַ]; וְיֵשׁ גְּדוּלָּה הֵימְנָה חֲצִי אַצְבָּע, כְּדִתְנִיא
 בְּפִסְחוֹס (דף צו, א): שְׁתֵּי אַמּוֹת הֵיוּ בְּשׁוּשָׁן הַבִּירָה, אַחַת יִתְרָה עַל שֶׁל מִשָּׁה חֲצִי אַצְבָּע; 'שְׁתֵּי אַמּוֹת' = שְׁנֵי
 מִקְלוֹת עֲשׂוּיִין לְמִדּוּד בֵּהֶן הָאֻמּוֹת; 'שׁוּשָׁן הַבִּירָה' מִקּוֹם הוּא עַל חוֹמַת שַׁעַר מִזְרָחִי שֶׁל הַר הַבֵּית וְשׁוּשָׁן הַבִּירָה
 מִצְוִיִּירַת בּוֹ; הַנִּיחָא לְרַבִּי מֵאִיר שֶׁהָיוּ כָּל הָאֻמּוֹת אִיכָּא לְמִילָף כְּדִילְפּוֹת: דֵּל עֲשֶׂרָה לָאָרוֹן וּכְפוּרַת, פִּשּׁוּ לַה'
 עֲשֶׂרָה מִכְּנִפֵיהֶם עַד מִקּוֹם מוֹשְׁבָם), אֵלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה דֹּאמַר [שם] 'אַמָּה שֶׁל בְּנִין
 שֶׁשָּׁה טַפְחִים, וְשֶׁל כְּלִים חֲמִשָּׁה' מֵאִי אִיכָּא לְמִימַר (אִי מִינָהּ יִלְפַת, בְּעִי חֲלָלָה חֵד
 סְרִי וּפְלָגָא): אָרוֹן וּכְפוּרַת כְּמָה הוּי לַה' ? - תַּמְנִיא וּפְלָגָא, (וְכִיּוֹן דְּכְרוּבִים
 בְּשִׁלִּישׁ הַבֵּית עוֹמְדִין - דְּהֵיִינוּ לְסוֹף עֲשָׂרִים) פִּשּׁוּ לַה' חֵד סְרִי וּפְלָגָא (תַּחַת כְּנִפֵיהֶם),
 אִימָא סוֹכָה עַד דְּהוּיָא חֵד סְרִי וּפְלָגָא ! ?
 אֵלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה (דִּלָּא מִצִּי יִלְיָף מִקְרָאִי כֹל שִׁיעוּר מַחֲצִיָּה) הִלְכְתָא גְמִירִי לַה' (מִסִּינִי,
 וְגִמְרִי דְּבִצִּיר מִעֲשֶׂרָה לְבַר מִסְכָּכָה לָאו מַחֲצִיָּה הִיא, וְבַהֲכִי הוּיָא מַחֲצִיָּה), דֹּאמַר רַבִּי חִיָּא בְּרִי
 אֲשִׁי אָמַר רַב: שִׁיעוּרִין (שֶׁל אִיסוּרִין, כְּגוֹן כִּזִּית לְכָל אֲכִילַת אִיסוּר, וּכְכּוֹתַבַת לִיּוֹם הַכְּפוּרִים)
 חֲצִיצִין (שֶׁהַחֲצִיצָה פּוֹסְלַת בְּטַבִּילָה) וּמַחֲצִיצִין (הַלְכוֹת מַחֲצִיָּה) הִלְכָה לְמִשָּׁה מִסִּינִי:
 שִׁיעוּרִין דֹּאֲוִרִיתָא נִינְהוּ - דַּכְתִּיב (דְּבָרִים ח, ח) אֶרֶץ חֲטָה וְשִׁעְרָהּ וְגִפְּן וְתֹאנָה וְרִמּוֹן
 אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ, וְאָמַר רַב חֲנִין: כֹּל הַפְּסוּק הַזֶּה לְשִׁיעוּרִין נִאמַר
 (הַפְּסוּק מְדַבֵּר בְּשִׁבְחָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵפִילוּ בְּדַבְרֵי תוֹרָה צִרְכִּין לְשַׁעַר בְּפִירוּתִיהָ אִיסוּרִין שְׁבַתוֹרָה):
 חֲטָה - לְבֵית הַמִּנוּגַע, דִּתְנִין [נִגְנָעִים פ"ג מ"ט]: 'הִנֵּכְנַס לְבֵית הַמִּנוּגַע
 וְכָלִיו עַל כְּתָפָיו' (שֶׁאֵינוֹ לְבוּשׁ בֵּהֶן) וְסַנְדְּלִיו וְטַבְעוֹתָיו בִּידּוֹ (אַחֲזִין

בידו; טבעותיו דומיא דסנדליו) - הוא והן טמאין מיד (בלא שהייה, דכתיב (ויקרא יד, טז) והבא אל הבית [כל ימי הסגיר אתו] יטמא [עד הערב], וכולהו - בא אל הבית קרינא בהו) ;

(סוכה ו, א)

היה לבוש כליו (דאיקרו להו בגדיו) וסנדליו ברגליו וטבעותיו באצבעותיו - הוא טמא מיד (דכתיב והבא אל הבית... יטמא), והן טהורים עד שישהה (דכתיב (ויקרא יד, טז) [והשכב בבית יכבס את בגדיו] והאכל בבית יכבס את בגדיו, ודרשינן בתורת כהנים [ספרא מצורע פרשתא ז פרק ה הלכה ז-ח]: 'אין לי אלא אוכל ושוכל, אוכל בלא שוכל, שוכל בלא אוכל, לא אוכל ולא שוכל מניין? - תלמוד לומר: יכבס בגדיו - ריבה': שתי פעמים כתיב יכבס את בגדיו, ואם סופנו לרבות הכל, מה תלמוד לומר והאכל? - ליתן שיעור לשוכל כדי אכילה' שאין טעון כיבוס בגדים עד שישהה כדי אכילה, וגופו טמא מיד, דהכי כתיב: והבא אל הבית... יטמא, ולא כתיב כיבוס בגדים; והאכל בבית דהיינו שוהה כדי אכילה יכבס את בגדיו) בכדי אכילת פרס (חצי ככר - שיעור חכמים אותו למזון שתי סעודות לעירוב, דתנן בעירובין (פ"ח מ"ב, דף פ"ב, ב) חציה לבית המנוגע), פת חטין ולא פת שעורין (פת חטין שהייתה מועטת משל שעורים), מיסב (דהיינו דרך אכילה: מי שהוא מיסב הוא עסוק באכילה, ואינו טרוד בדברים אחרים) ואוכל בליפתן';

שערה - דתנן [נהלות פ"ב מ"ג]: 'עצם כשעורה (מן המת) מטמא במגע ובמשא, ואינו מטמא באהל' (כשיעור זה, עד שיהא שדרה או גלגולת שלמה או רוב מנין אברי אדם)';

גפן (מה שיערו בו?) - כדי רביעית יין לנזיר; (בשאר איסורי נזיר, דאיכא למאן דאמר במסכת נזיר (דף לד, ב) דחרצנים ולולבין ועליו [והעלים שלו] מצטרפין לשיעור רביעית יין: שאם יתנם לכוס מלא יין עד שיצא ממנו רביעית יין, ואין דומה המשער בכוס מלא מים למשער ביון: משום דין עב הוא, ואינו ממחר לצאת, אלא נברך ונגדש על שפת הכוס יותר מן המים.)

תאנה (מה שיערו בה?) - (שיעור) כגרוגרת להוצאת שבת (בכל האוכלים); רמון - דתנן [כלים פ"ח מ"א]: 'כל כלי בעלי בתים - שיעורן' (בנקביהם) כרמונים (דעד שניקב כמוציא רמון - שם כלי עליו, ומקבל טומאה, לפי שבעל הבית חס על כליו, וכשהוא מוציא זיתים - הוא משתמש בו רמונים, אבל כלי אומן שעומד לימכר - טהור בנקב כל שהוא)';

ארץ זית שמן - ארץ שכל שיעוריה כזיתים 'כל שיעוריה' ? סלקא דעתך? הא איכא הני דאמרינן! אלא אימא שרוב שיעוריה כזיתים (מת, ונבילה, ואיסור חלב, ודם, ופיגול, ונותר, וטמא, וגיד הנשה);

דבש - ככותבת (תמרה) הגסה (כל מיני מתיקה קרויין דבש, ותמרים מיני מתיקה הן) ביום הכפורים (דלא כתיב ביה אכילה, אלא אָשֵׁר לֹא תִעָנֶה (ויקרא כג, כט): מידי דמייבת דעתיה ומפקע ליה מעיניו),

אלמא דאורייתא נינהו?! ותסברא שיעורין מי כתיבי (כלום כתיב בתורה עצם כשעורה, ובית המנוגע בחטין, וכן כולם)? אלא הלכתא נינהו, וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

'חציצין' - דאורייתא נינהו, דכתיב (ויקרא יד, טז) [וכבס המטהר את בגדיו וגלח את כל שעריו] ורחץ במים [וטהר ואחר גבול אל הממנה וישב מחוץ לאהל שבעת ימים]: שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין המים!

כי אתאי הלכתא - לשערו, כדרכה בר בר חנה, דאמר רבה בר בר חנא: נימא אחת קשורה (ומקפיד עליו) חוצצת (דמיהדק שפיר ולא עיילי בה מיא, ואמרינן לקמן: גזרינן על מיעוטו המקפיד), שלש אינן חוצצות (לפי שהשער קשה ולא מיהדק שפיר ועיילי ביה מיא), שתיים איני יודע.

שערו נמי דאורייתא נינהו, דכתיב [ויקרא יד, טז] [והיה ביום השביעי גלח את כל שעריו את ראשו ואת זקנו ואת גבת עיניו ואת כל שעריו וגלח ויכבס את בגדיו] ורחץ את בשרו במים [וטהר]: את הטפל לבשרו (יהא במים: הטפל הדבוק), ומאי ניהו? - שערו! כי אתאי הלכתא - לכדרכי יצחק, דאמר רבי יצחק:

(סוכה ו, ב)

דבר תורה (הלכה למשה מסיני) - רובו (רוב שערו מטונף בטיט או קשור אחת אחת) ומקפיד עליו - חוצץ, ושאינו מקפיד עליו (הוא ליה כגופיה הואיל ואין סופו ליטלו, ובטיל לגביה) - אינו חוצץ; וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד (הואיל והוי רוב ודמי במקצת לחציצה דאורייתא), ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד (הואיל ודמי ליה בהקפדה).

וליגזר נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד, אי נמי משום רובו שאינו מקפיד?

היא גופא גזירה (לאו הלכה למשה מסיני הוא אלא גזירה מדרבנן, ורובו המקפיד לחודיה הוא דהוי הלכה למשה מסיני), ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה? 'מחיצין' - הא דאמרן (לגובה עשרה). הניחא לרבי יהודה (דלא נפקא ליה מקראי, אצטריך הלכתא), אלא לרבי מאיר מאי איכא למימר? כי אתאי הלכתא - לגוד (להיכא דצריך למיגד או גוד אחית או אסיק, כגון אכסדרה בבקעה, דאמרינן בה 'פי תקרה יורד וסותם') ולבוד (פחות משלשה) ודופן עקומה (פחות מארבע אמות).

ושאין לה שלש דפנות: תנו רבנן: 'שתים' (מזרחית וצפונית כמין גאס, או דרומית ומערבית) כהלכתן (כשיעור משך סוכה), ושלישית אפילו טפח; רבי שמעון אומר: שלש כהלכתן ורביעית אפילו טפח; במאי קמיפלגי? רבנן סברי יש אם למסורת (כמה שכתב משה ומסר בספר תורה לישראל - היא האם והעיקר, ולא כמו שהוא נקרא), ורבי שמעון סבר יש אם למקרא: רבנן סברי: יש אם למסורת: **בסלח בסלח בסלח** (ויקרא כג, מב) **בסלח** תשבו שבועת ימים כל האזרח בישראל וישבו **בסלח** (ויקרא כג, מג) למען ידעו דלתיכם כי **בסלח** הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם - חד מלא ותרין חסרין; 'בסלח' משמע חדא) - הרי כאן ארבע; דל חד לגופיה (דאין דורשין תחילות: פסוק הנאמר ראשון - אינו לדרשה אלא למשמעי אתא), פשו להו תלתא, שתיים כהלכתן, ואתאי הלכתא וגרעתה לשלישית ואוקמה אטפח (הא דאמרינן לעיל הלכה למשה מסיני להכי נמי אתמר ליה הלכתא: למחיצות, למיגרעיה לשלישית דופן סוכה ולמיסגי ליה בטפח); רבי שמעון סבר: יש אם למקרא: בסכות בסכות בסכות, הרי כאן שש; דל חד קרא לגופיה - פשו להו ארבע: שלש כהלכתן, אתאי הלכתא וגרעתה לרביעית ואוקמתה אטפח; ואי בעית אימא: דכולי עלמא יש אם למקרא, והכא בהא קמיפלגי: מר סבר סככה בעיא קרא, ומר סבר סככה לא בעיא קרא (דממשעותא דגופיה נפקא דסוכה בלא סכך לא מקריא); ואיבעית אימא: דכולי עלמא יש אם למסורת, והכא בהא קמיפלגי: מר סבר כי אתאי הלכתא לגרע, ומר סבר כי אתאי הלכתא להוסיף; ואיבעית אימא: דכולי עלמא כי אתאי הלכתא לגרע, ויש אם למסורת, והכא בדורשין תחילות קמיפלגי: מר [רבי שמעון] סבר דורשין תחילות (לדרשה הוה להו ארבעה), ומר [תנא קמא] סבר אין דורשין תחילות. רב מתנה אמר: טעמיה דרבי שמעון מהכא: (ישעיהו ד, ו) וסכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר (ובלא ארבע מחיצות - לאו מחסה מזרם הוא: שהרוח משיב את הזרם דרך דופן הפרוץ).

ואותו טפח - היכן מעמידו? אמר רב: מעמידו כנגד היוצא (מקום שהמחיצה כלה, באיזה שירצה: אם השתים מזרחית צפונית - יעשה הטפח בסוף הצפונית במקצועו לצד מערב, או במזרחית לצד דרום). אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב:

(סוכה ז, א) ויעמידנו כנגד ראש תור (ראש שורה: במקצוע צפונית מערבית באלכסון, או מזרחית דרומית, כשהמחיצות מערבית צפונית, דנראה נוטה לשתי מחיצות, ומיחזי כארבע מחיצות) ? ('ראש תור' היא תלם מענה של סוף שדה, שהתלמים כלים והולכין באלכסון, זה ארוך מזה מעט); שתיק רב. איתמר נמי: אמר שמואל משמיה דלוי: מעמידו כנגד היוצא; וכן מורין בי מדרשא: מעמידו כנגד היוצא. רבי סימון ואיתימא רבי יהושע בן לוי אמר: עושה לו טפח שוחק (מודדין בארבע אצבעות שאינם נוגעות זו בזו, דהוי טפח ומשהו) ומעמידו בפחות משלשה טפחים סמוך לדופן, וכל פחות משלשה סמוך לדופן כלבוד דמי (ומעמידו סמוך לאחת הדפנות ופחות משלשה, כלבוד, והויא ליה כמחיצה של ארבעה טפחים, ומשך סוכה שבעה - נמצא רובו של דופן עשוי).

אמר רב יהודה: סוכה העשויה כמבוי (המפולש: ששתי הדפנות זו כנגד זו) – כשרה (דהא נמי קרי כהלכתן), ואותו טפח – מעמידו לכל רוח שירצה (שהרי יש כאן ארבעה יוצאין, ולא יזה יוצא שירצה יעשנו).

רבי סימון – ואיתימא רבי יהושע בן לוי – אמר: עושה לו פס ארבעה (דופן גמור של ארבעה טפחים) ומשהו ומעמידו בפחות משלשה סמוך לדופן (אצל מקצוע פס ארבעה, דכי אמרין לבד איכא שבעה טפחים ארוך כדי סוכה קטנה), וכל פחות משלשה סמוך לדופן כלבוד דמי.

ומאי שנא התם דקאמרת סגיא טפח שוחק, ומאי שנא הכא דקאמרת בעיא פס ארבעה?

התם דאיכא שתי דפנות (שלמות) כהלכתן (כמין גאם, דאין נראות מפולשות כי האי) – סגי ליה בטפח שוחק; הכא דליכא שתי דפנות, אי איכא פס ארבעה – אין, אי לא – לא.

אמר רבא: ואינה נותרת אלא בצורת הפתח (בעירובין דף יא, ב) אמר: היכי דמי צורת הפתח? – קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן, והכא קאמר רבא: דטפח ששנינו בברייתא שמתיר בדופן שלישית – אינו מתיר אלא אם כן עשאו לאותו טפח צורת הפתח על פני כל הדופן כולו; כיצד? – קנה של חצי טפח אצל היוצא, וקנה של חצי טפח במקצוע שכנגדו, וקנה על גביהם מזה לזה – הוה ליה כאילו כל הדופן סתום, דפתח שיש לו צורת פתח – סתימה מעלייתא היא [בפרק קמא דעירובין דף ב, ב] וזהו טפח שאמרו חכמים.

איכא דאמרי אמר רבא: 'ונותרת נמי בצורת הפתח' (משמע דטפח ששנינו היינו כדפריש רבי סימון לעיל: עושה סתימה טפח אצל היוצא, ואתא רבא למימר דאם עשה צורת הפתח על פני כל הדופן בשני קנים כל שהוא וקנה על גביהם – קאי ליה במקום טפח, ומכשר ליה כוותיה, דאז האי או האי מכשר);

איכא דאמרי אמר רבא: 'וצריכא נמי צורת הפתח' (משמע דתרווייהו בעינן טפח אצל היוצא, וקנה בזוית שכנגדו, וקנה שעל גביהם קאי מטפח זה לקנה של זוית).

רב אשי אשכחיה לרב כהנא דקא עביד טפח שוחק (אצל היוצא כדדבי סימון) וקא עביד צורת הפתח; אמר ליה: לא סבר מר להא דרבא דאמר רבא 'ונותרת נמי בצורת הפתח' (או האי או האי)?

אמר ליה: אנא כאידך לישנא דרבא סבירא לי, דאמר רבא 'וצריכא נמי צורת הפתח'.

שתיים כהלכתן [ושלישית אפילו טפח]:

אמר רבא: וכן לשבת (אף על פי שצריך לשבת שלש מחיצות ליעשות רשות היחיד – שבת של סוכות מותר לסמוך על מחיצות הסוכה: אם עשה ברשות הרבים סמוך לפתחו סוכה דאין בה אלא שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח – מכניס ומוציא הימנה לביתו, ואף על גב דבשאר שבתות לא מישתרי; אי נמי בשאר מחיצות שאינן של סוכה לא מישתרו בהכי, לשבת דסוכה שריא): מגו דהויא דופן (מיגו דההוא טפח אגמריה רחמנא למשה במחיצות סוכה דליהויה ליה דופן שלימה) לענין סוכה – הויא דופן (נמי בשבת דסוכה) לענין שבת.

איתיביה אביי: ומי אמרינן מגו? והתניא: 'דופן סוכה כדופן שבת, ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים' (כל צידי דפנות שהתירו חכמים לשבת, כגון מחיצה של שתי בלא ערב, כדאמר בעירובין פ"א מ"ד דף טז, ב) 'מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים'; ואף על פי שרחב קנה אינו אלא מלא אצבע, ויש בין קנה לקנה שלשה טפחים חסר משהו, ואיכא פרוץ מרובה על העומד – שפיר דמי דאמרינן לבד, והוה ליה כולו עומד; או של ערב בלא שתי, כדתנן התם (עירובין פ"א מ"ט) 'מקיפין שלשה חבלים' הוי היקף נמי לדופן סוכה, ובלבד שיהא זהיר שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים כשהוא מקיף, כי היכי דאמר לענין שבת, דאם כן נפיק ליה מתורת לבד; ודווקא במקומות הרבה דהוי ליה פרוץ מרובה על העומד, אבל מקום אחד או שני מקומות הוו להו כפתחים); ויתירה שבת על סוכה: שהשבת אינה נותרת אלא בעומד

מרובה על הפרוץ (שהשבת אינה נותרת אם יש בה פתחים הרבה שאין בהם צורת הפתח ורבים על העומד ומבטלי ליה לעומד), מה שאין כן בסוכה (דסגי ליה בשתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, ואפילו היו לה פתחים בשתי הדפנות אחד או שנים, דכי מצטרפת להו בהדי שתיים הפרוצות, הוה ליה פרוץ מרובה – שריא) 'מאי לאו יתירה שבת דסוכה אסוכה' (מאי לאו אפילו בשבת שבתוך החג קאמר דלא מישתריא לסלטולי, והכי קאמר: יתירה הלכות טלטול שבת דסוכה אהלכות הכשר סוכה לאכול ולישן ולצאת ידי חובת סוכה: דלענין מיפק ידי חובתו – נפיק, ובלבד שלא יטלטל בה אלא ארבעה ולא יכניס מתוכה לבית) ולא אמרינן מגו?

לא, (הכי קאמר: יתירה (הלכות טלטול) שבת דעלמא על (הלכות טלטול) שבת דסוכה (ששבת דעלמא אינה נותרת אלא בעומד מרובה דליכא למימר בה מיגו, ושבת דסוכה נותרת משום מיגו).

אי הכי (ואי שבת דעלמא קאמר אבל שבת דסוכה והלכות הכשר סוכה שוין משום מיגו), ליתני נמי 'יתירה (הלכות הכשר) סוכה דעלמא (דחול) אסוכה (אהלכות הכשר סוכה) דשבת: דאילו סוכה דעלמא בעיא טפח שוחק ואילו סוכה דשבת לא בעיא טפח שוחק וסגי בלחי (סוכה דשבת, אם עשויה כמבוי: שתי דפנותיה זו כנגד זו – סגי

לה בלחי זקוף אצל היוצא אף על גב דאין רחבו טפח: דמיגו דהוי דופן לשבת - הוי נמי דופן לסוכה, דהא מר - משום דאית ליה מיגו - אמר הכי לדידך, דאמרת 'לחי משום מחיצה, והזורק למבוי מפולש שיש לו לחי חייב' - אלמא מדאורייתא מחיצה היא, ומתוכו לרשות היחיד נהי דמדרבנן אסור - מדאורייתא מיהא מותר, דהא מר משום דאית ליה מיגו אמר הכי) ', דהא את הוא דאמרת 'סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי כשר' (בשבת ולא בחול, דמיגו דהוי דופן לשבת למהוי רשות היחיד - הוי דופן לענין סוכה) ' ?

ההוא לא אצטריכא ליה (לאשמעינן דיתירה סוכה דעלמא אסוכה דשבת, משום דמרישא שמעינן ליה) : השתא מקילתא לחמירתא אמרינן (מיגו דהוי דופן לסוכה דקילא הוי דופן לשבת דחמירא), מחמירתא לקילתא לא כל שכן (דמבוי שיש לו לחי זקוף דכשר לסוכה בשבת) !

גופא : אמר רבא :

(סוכה ז, ב)

סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי כשרה; ואמר רבא: סיכך על גבי פסי ביראות (בפרק שני דעירובין (משנה א, דף ז, ב) תנן דהתירו חכמים משום עולי רגלים לעשות לביראות שברשות הרבים פסין ארבעה, כמו דיומדין, ורואין כאלו יש מחיצה מזה לזה ונמצא הבור מוקף מחיצות, וממלאין מתוכה לתוך המחיצה; ואם סיכך על גבן) - כשרה (בשבת דסוכות: דמיגו דהוי דופן לשבת - הוי דופן לסוכה, ואף על גב דבעינן שתים כהלכתן); וצריכא (לרבא למימר הנך תלת שמענתא לאשמעינן דאמרינן מיגו): דאי אשמעינן מבוי - (הוה אמינא: התם הוא דמכשרין לסוכה על ידי מיגו) משום דאיכא שתי דפנות מעלייתא, אבל גבי פסי ביראות דליכא שתי דפנות מעלייתא אימא לא? ואי אשמעינן פסי ביראות - משום דאיכא שם ארבע דפנות (פסי ביראות איכא שם ארבעה דיומדין נוטין לארבע הרוחות, שנים לכל מחיצה אמה מכאן ואמה מכאן, שהדיומדין רחבין אמה לכל צד), אבל סיכך על גבי מבוי, דליכא שם ארבע דפנות אימא לא? ואי אשמעינן הני תרתי (ולא אשמעינן הך דאמרינן לעיל וכן לשבת) - (הוה אמינא: מחמירתא לקילתא (הוא דאמר מיגו), אבל מקילתא לחמירתא אימא לא? - צריכא!!

ושחמתה מרובה מצלתה פסולה :

תנו רבנן: 'חמתה מחמת סיכוך' (מחמת סכך פוסלת בה) ולא (חמתה) מחמת דפנות; רבי יאשיה אומר: אף מחמת דפנות'. אמר רב ימר בר שלמיה משמיה דאביי: מאי טעמא דרבי יאשיה? - דכתיב (שמות מ, ג) [ושמַתָּ שָׁם אֶת אֶרֶץ הָעֵדוּת] וְסִלַּתָּ עַל הָאָרֶץ אֶת הַפָּרֶכֶת: פרוכת מחיצה (דכתיב (שמות כו, ג) [וְהַבְדִּילָה הַפָּרֶכֶת לָכֶם] בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַקֹּדֶשִׁים), וקא קרייה רחמנא סככה, אלמא מחיצה כסכך בעינן.

ורבנן?

(אמרי לך: מאי וְסִלַּתָּ דאמר רחמנא? -) ההוא דניכוף ביה (למעלה) פורתא (כעין גג יעשה ממקצתה), דמחזי כסכך.

אמר אביי: רבי, ורבי יאשיה, ורבי יהודה, ורבי שמעון, ורבן גמליאל, ובית שמאי, ורבי אליעזר, ואחרים - כולהו סבירא להו: סוכה - דירת קבע בעינן (ראויה להשתמש קבוע, ונראית כבית): רבי - דתניא: 'רבי אומר: כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות - פסולה';

רבי יאשיה - הא דאמרן;

רבי יהודה - דתנן [סוכה פ"א מ"א]: 'סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, רבי יהודה מכשיר';

ורבי שמעון - דתניא [תוספתא סוכה פ"א ה"ג [[ליברמן]]]: 'שנים כהלכתן ושלישי אפילו טפח; רבי שמעון אומר: שלש כהלכתן' (ופרשין טעמא למעלה (דף ו, ב) למחסה ולמסתור מזרם) ורביעית אפילו טפח';

רבן גמליאל - דתניא: 'העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה' (שהיא גבוהה מאד, כספינות הים שהן גדולות, והרוח באה ועוקרתה; ובראש העגלה נמי: כיון דנייד - מתחזי כעין עראי), רבן גמליאל פוסל ורבי עקיבא מכשיר'; בית שמאי - דתנן [סוכה פ"ב מ"ז]: 'מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסלין' (דראוי לתשמיש בעינן) ובית הלל מכשירין';

רבי אליעזר - דתנן [סוכה פ"א מ"א]: 'העושה סוכתו כמין צריף' (גגה ודפנותיה באין כאחד כעין כוורת שאין גג ניכר לבד והדפנות לבד), או שסמכה לכותל (עשה קנים ארוכים וסמך ראשו אחד מוטה על הכותל וראשו אחר מוטה על הארץ: דגגה ודופנה אחד, שאין לה גג

ואין נאה לדירה) - רבי אליעזר פוסל, לפי שאין לה גג, וחכמים מכשירין';
אחרים - דתניא: 'אחרים אומרים: סוכה העשויה כשוכך (עגולה) - פסולה, לפי שאין לה זוויות'.

אמר רבי יוחנן (דלית ליה כאחרים): סוכה העשויה ככבשן (עגולה), אם יש בהקיפה כדי לישב בה כ"ד בני אדם (סביבות הקיפה מבפנים) - כשרה, ואם לאו - פסולה.
כמאן (בעי רבי יוחנן סוכה גדולה כל כך)? כרבי, דאמר 'כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה' (בתמיה: דעל כרחך לית לן תנא דמפיש בשיעורא דסוכה כוותיה, וכי בעי רבי יוחנן כולי האי - אליבא דמאן אמרה)?
מכדי גברא באמתא יתיב (כל אחד - מקומו אמה, נמצא הקיפה כ"ד אמות), (וקיימא לן (עירובין דף יג, ב)) כל (עגול) שיש בהקיפו שלשה טפחים - יש בו רוחב טפח (דכתיב (מלאכים א' ו, כג; דברי הימים ב' ד, ב)) בים שעשה שלמה עשר באמה משפתו עד שפתו עגל סביב וְחָמַשׁ בָּאֲמָה קוֹמָתוֹ וְקוֹה וְקוֹ שְׁלֹשִׁים בָּאֲמָה לְסָבִיב: לעשר אמות רוחב שלשים אמה היקף, אלמא הכא נמי) בתריסר (אמות היקף) סגי (דנהוי פותיא ארבעה)!?

(סוכה ח, א)
הני מילי (דבהיקף שלשה איכא רוחא טפח) בעיגולא (בעיגולא - רוחב טפח יש בו, והוא עגול, וכל עגול אין רחבו אלא באמצעו), (ואנן בעינן ארבע אמות מרובעות: שיהא ארבע בצידיה, כמו באמצעה), אבל בריבועא בעיא טפי (ובריבועא איכא הקיפה טפי).
מכדי 'כמה מרובע יותר על העיגול? - רביע' (מתניתא היא בארבעים ותשע מדות, והדברים נראין לעינים: דאילו אמה עגולה - חוט שלש אמות מקיפה, ואמה מרובעת צריכה חוט ארבע לסובבה: אמה לכל רוח); בשיתסר (היקף) סגי!
הני מילי (דסגי בשיתסר מהאי טעמא דמרובע יתר על עיגול רביע) - בעיגול דנפיק מגו ריבועא (אם היקפת בחוט של ט"ז אמה בקרקע בריבועא - תמצא בתוכו ארבע מרובעות, ואם היית צריך לעגלו מבפנים ולהוציא קרנות ריבועו - אתה עוגלו בחוט י"ב, ונמצא חיצון יתר על הפנימי רביע; אף כאן: אם היתה מרובעת סוכה זו, דיה להיות כדי שישבו בהיקפה ששה עשר בני אדם), אבל ריבועא דנפיק מגו עגולא - בעיא טפי, משום מורשא דקרנתא (אבל עכשיו כשעשה אותה עגולה, אם לא היה הקיפה אלא ששה עשר - נמצא האמצע רוחב הרבה מארבע, וצידה הולכים וכלים עד לקלה, ואין אתה מוצא בצידיה ארבע: שאין לה זוויות, ורבי - ארבע מרובעות בעי, וצריך אתה לעשות על כרחך היקף עיגולה גדול כדי שתוכל לרבע מתוכה ארבע מרובעות שיש להם זוויות).
מכדי כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשא באלכסוֹנָא (כשאתה מודד אלכסון שלהם אתה מוצא לכל אמה שבריבוע תוספת שני חומשים - כך שיערו חכמים) - בשיבסר נכי חומשי סגיא (שהרי אינך צריך להרחיב עיגול זה, אלא שתמצא בתוכו ארבע מרובעות, וכשאתה מושיב לתוכו טבלא מרובעת, יהא חוט העיגול המקיפו נוגע בקרנות הריבוע: נמצא עיגול זה רחב מתוכו כמזוית לזוית של ריבוע שהוא חמש אמות ושלשה חומשים, ודבר עגול - כל רחבו שוה: כאלכסונו כן אמצעו, שהרי אין לו זוויות; נמצא תוכו חמשה ושלשה חומשין על חמשה ושלשה חומשין, וכל שיש ברחבו טפח בעיגול צריך היקפו שלשה, נמצא לחמש אמות רחב - חמש עשרה אמה היקף, ולשלשה חומשין - תשע היקף, שהן שתי אמות פחות חומש - הרי שיבסר נכי חומשא [פחות חומש])?
לא דק (רבי יוחנן במילתיה לצמצם, ואמר טפי: דכל כמה דהויא גדולה טפי עדיפא);
אימור דאמרינן 'לא דק' פורתא, טובא מי אמרינן 'לא דק'?
אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי: מי סברת גברא באמתא יתיב? תלתא גברי בתרתי אמתא יתבי!
כמה הוו להו, שיתסרו? אנן שיבסר נכי חומשא בעינן!
לא דק.

אימור דאמרינן 'לא דק' לחומרא, לקולא מי אמרינן 'לא דק' (אם אמר להוסיף על השיעור דלא חש לצמצם - לא הוה קשיא לן, אבל השתא דבציר ליה שיעורא והכשיר את הפסולה קשיא לן: מי לא דק במילתיה דלא ליקיל)?
אמר ליה רב אסי לרב אשי: לעולם גברא באמתא יתיב (ואי הוה מצריך רבי יוחנן להושיבם לתוכה - ודאי איכא לאקשויי), ורבי יוחנן - מקום גברי לא קחשיב (בתוך הסוכה, אלא סביבותיה מבחוץ הוא אומר להושיבם; הרי פיתחנו מן החשבון מרוחב העיגול שתי אמות על שתי אמות: שכשאתה סובבו בחוט סביבו מבחוץ - היקפו עשרים וארבע, אתה מוצא בתוכו שמונה על שמונה, דכל שיש בהיקפו שלשה יש ברוחבו טפח; ועכשיו שהדפנות מפנימה למושכן אינו רחב אלא ששה על ששה, דהא גברא באמתא יתיב, והוצאת לך אמה מזה ואמה מזה לכל צד); כמה הוו להו? - תמני סרי (בהקיפה יש שמונה עשר דהא רחבה ששה על ששה); בשיבסר נכי חומשא סגיא!

היינו דלא דק, ולחומרא לא דק (שהוסיף מעט על השיעור ולא צמצמו; ומיהו פורתא אוסיף דלא הרחיבו בתוכו יותר על שיעורו אלא שני חומשין, דהיינו שליש מששה חומשין שהוסיף בהקיפו, וליכא לאקשויי כדאקשת לעיל 'טובא מי לא דק').

רבנן דקיסרי - ואמרי לה דייני דקיסרי - אמרי: (לעולם מקום גברי בעינן דלהוי לתוכה עשרים וארבע אמות); עיגולא דנפיק מגו ריבועא - רבועא (מפיק מן הריבוע כשאתה עוגל את המרובע מתוכו),

(סוכה ח, ב)

(אבל) ריבועא דנפיק מגו עיגולא פלגא (כשאתה מרבע בתוך העיגול אתה מוציא ממנו חצי השיעור הנשאר בו, דהיינו תילתא דכוליה; הלכך לשש עשרה ריבוע צריך העיגול המקיפו סביב להיות עשרים וארבע)!

ולא היא: דהא קחזינן דלא הוי כולי האי (דהא ראינו דלא הוי שיעורא כולי האי, אלא שיהא רחב כשיעור אלכסונא של מרובע, וכל אמתא בריבוע - אמתא ותרי חומשי באלכסונו).

אמר רבי לוי משום רבי מאיר: שתי סוכות של יוצרים, זו לפניו מזו (כך היה דרך של יוצרי כלי חרס בימיהן: עושין להם שתי סוכות זו לפניו מזו; בפנימית הוא דר ומצניע קדרותיו, ובחיצונה הוא עושה מלאכתו ומוציא קדרותיו למכור): הפנימית אינה סוכה (אם בא לישב בתוכה בחג לשם סוכה, ואף על גב דלא בעינן סוכה לשם חג - דהא כבית הלל קיימא לן דמכשרי סוכה ישנה במתניתין (סוף סוכה פ"א מ"א; דף ט"א), הכא אינה סוכה: דלא מינכרא מלתא דלשם סוכה הוא דר בו, דהא כל ימות השנה דייר התם ורוב תשמישו וסעודתו ושינתו שם!) וחייבת במזוזה (לעולם, משום דכל דירתו בה), והחיצונה סוכה (ויוצא בה ידי חובתו, ואין צריך לסותר ולעשותה לשם חג, כבית הלל, ומשום היכירא דמצוה ליכא למיסר: דכיון דכולה שתא לאו הכא דייר והשתא דייר בה - איכא היכירא) ופטורה מן המזוזה (לעולם, דלאו דירה היא: שאינה עשויה אלא לצאת ולבא דרך שם ולהכניס שם תגרים) - ואמאי? תהוי חיצונה כבית שער הפנימית (דקיימא לן במנחות ב'הקומץ רבה' (דף לג, ב) דחייב במזוזה מדרבנן; בית שער = פירק"א בלע"ז, שלפני הבית), ותתחייב במזוזה? משום דלא קביע (לא זו ולא זו דבר קבוע, ואין הפנימית חשובה להיות לה בית שער).

תנו רבנן: 'גנב"ך: סוכת גוים (שעשויה לדור בה בימות החמה), סוכת נשים סוכת בהמה סוכת כותים - סוכה מכל מקום (אפילו פחותה מאלו, ולקמיה מפרש מאי היא) - כשרה, ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה.' מאי 'כהלכתה' (מאי אתא לאשמועינן? דאילו שתהא צלתה מרובה מחמתה ובדבר שכשר לסכך בו - פשיטא! אטו משום דריעא במילי אחרנייתא שלא נעשית לשם סוכה תתכשר אף בפסולות)? אמר רב חסדא: והוא שעשאה לצל סוכה (האי 'כהלכתה' דקאמר - הוא שמסוככת יפה: דמוכחא מלתא שעשייתה הראשונה לצל היתה, ולא לצניעות בעלמא, דאף על גב דסוכה לשם חג לא בעינן - לשם סוכה בעינן, ולצל הוא דמיקריא סוכה: שסוככת מן החורב) 'מכל מקום' לאתויי מאי?

לאתויי סוכת רקב"ש (סימן רועים קייצים בורגנין שומרי פירות; ולקמן פריך: מאי גריעותיהו דהני מהנך דלעיל, דקרי ליה 'סוכה מכל מקום'), דתנו רבנן: 'סוכת דקב"ש: סוכת לועים (שעשו סוכה בשדה לישב בתוכה מפני השרב ושומרים צאנם), סוכת קייצים (שומרי קצינות השטוחין בשדה לייבש), סוכת בורגנין (שומרי העיר וכולן ישראלים הם אבל סוכה זו לא לשם חג נעשית), סוכת שומרי פירות, סוכה מכל מקום (דאפילו פחות מאלו, והיינו הנך דלעיל כדמפרש לקמן: דהאי תנא חשיבי ליה הני משום דישאליהו נינהו וחייבין בסוכה וראויה סוכתן להכשיר יותר מסוכת גנב"ך: גוים נשים בהמה כותים, שאין חייבין בסוכה) - כשרה, ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה.'

מאי 'כהלכתה'?

אמר רב חסדא: והוא שעשאה לצל סוכה.

'מכל מקום' לאתויי מאי?

לאתויי סוכת גנב"ך; האי תנא דגנב"ך - אלימא ליה (חשובה להכשיר) גנב"ך, משום דקביעי, וקא תנא 'מכל מקום' לאתויי רקב"ש, דלא קביעי (פעמים רועין כאן ופעמים רועין כאן כשאכלו את המרעה, וכן קייצים, כשיבשו - הולכין להם וסותרין סוכתן); והא תנא דרקב"ש - אלימא ליה רקב"ש, דבני חיובא נינהו, ותנא 'מכל מקום' לאתויי גנב"ך, דלאו בני חיובא נינהו.

(סוכה ט, א)

משנה:

סוכה ישנה (כדמפרש: שעשאה קודם לחג שלשים יום ולא פירש שהיא לשם חג): בית שמאי פוסלין (דבעו סוכה לשמה קודם לחג שלשים יום, ואילו תוך שלשים יום, כיון דשואלין בהלכות החג קודם לחג שלשים יום - סתם העושה לשם חג הוא עושה, אבל קודם שלשים - סתמא לאו לחג), ובית הלל מכשירין (דלא בעינן סוכה לשם חג);

ואיזו היא 'סוכה ישנה'? כל שעשאה קודם לחג שלשים יום, אבל אם עשאה לשם חג - אפילו מתחילת השנה כשרה (לבית שמאי איצטריך).

גמרא:

מאי טעמא דבית שמאי?

אמר קרא: (ויקרא כג, לד) [דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה] חג הסוכות שבועת ימים לה': סוכה העשויה לשם חג בעינין (דכתיב: הסוכות ... לה' - לשם מצות המלך); ובית הלל?

ההוא מיבעי ליה לכדרב ששת, דאמר רב ששת משום רבי עקיבא: מניין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה? - תלמוד לומר: [חג] הסוכות שבועת ימים לה'; ותניא: 'רבי יהודה בן בתירה אומר: כשם שחל שם שמים על החגיגה (שלמי חגיגה - שם שמים חל עליהם לאוסרן עד לאחר הקטרת אימורין, דזכו בהו בתר הכי משלחן גבוה כעבד הנוטל פרס) - כך חל שם שמים על הסוכה, שנאמר חג הסוכות שבועת ימים לה'; מה חג לה' - אף סוכה לה'.

ובית שמאי נמי מיבעי ליה להכי?

אין הכי נמי, אלא מאי טעמיהו דבית שמאי? - כתיב קרא אחרינא: (דברים טז, יג) חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים [באספך מגרן ומיקבך] (סוכות תעשה לחג: סרט המקרא ודרשהו): סוכה העשויה לשם חג בעינין;

ובית הלל?

ההוא מיבעי ליה לעושיין סוכה בחולו של מועד;

ובית שמאי סבירא להו כרבי אליעזר (פלוגתא דרבי אליעזר בפרק 'הישן' (לקמן מ, ב)), דאמר: אין עושיין סוכה בחולו של מועד (אם לא עשאה מתחילה). (ופרכין:): ובית הלל (דלא בעו לשמה: נימא גבי ציצית) לית להו דרב יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב 'עשאה (לציצית) מן הקוצין (חוטין שנתקו בשתי, וקושרים אותן, ותלויין לראשיהן בבגד לאחר שנארג; וקרי להו 'קוצין' על שם שבוטטין כקוצים) ומן הנימין (כגון טלית שתפרוה או שעשו בה אימרא במחט, וראשי חוטי התפירה תלויין בה, ומהן גדלו הציצית) ומן הגרדין (פרני"ש: שתולין בסוף הטלית מותר האריגה, וגדל שם הציצית מינה ובה) - פסולה (הואיל ותלויין ועומדים כל אלה בבגד, ולא נתלו בה לשם ציצית - לאו עשיה לשמה היא); מן הסיסין (פקעיות כדוריות של חוט; לומשי"ש) - כשרה (הואיל וכשנתלו בבגד - לשם ציצית נתלו 'עשיה לשמה' היא, דטויה לשמה לא בעינן, שאין טויה מן העשיה) '!!

כי אמריה קמיה דשמואל (רב יהודה - תלמידו של רב ושל שמואל היה: לאחר פטירתו של רב היה אומר שמועות משמו "כך אמר לי רב, וכשהרצתי דברים לפני שמואל - נחלק עליי"; מכל מקום תרוייהו עשיה לשמה בעו) - אמר לי: אף מן הסיסין נמי פסולה - <אלמא> ('אלמא' לא גרסינן, אלא הכי גרסינן: אף מן הסיסין פסולה) דבעינן טויה לשמה, הכי נמי נבעיא סוכה עשויה לשמה? (דמאן דגרס 'אלמא' משמע דהאי דמותיב קאמר לה, ואם כן לא מותיב אלא מדשמואל, ולא מילתא היא: דרב נמי עשיה לשמה בעי!)

שאני התם, דאמר קרא: (דברים כב, יב) גדלים תעשה לך [על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה] - לך לשם חובך,

הכא נמי חג הסוכות תעשה לך - לך לשם חובך!

ההוא מיבעי ליה למעוטי גזולה (דבעינן תעשה לך - משלך)!

התם נמי מיבעי ליה למעוטי גזולה?

התם כתיב קרא אחרינא: (במדבר טז, לח) [דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת]; ועשו להם - משלהם.

(סוכה ט, ב)

משנה:

העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית (ופסולה, כדתניא בברייתא בגמרא);

סוכה על גבי סוכה: העליונה כשרה והתחתונה פסולה (דשני סכין יש לה, וקרא פטיל סוכה תחת סוכה, כדלקמן);

רבי יהודה אומר: אם אין דיורין בעליונה - התחתונה כשרה (בגמרא מפרש לה).

גמרא:

אמר רבא: לא שנו אלא באילן שצלתו מרובה מחמתו, אבל חמתו מרובה מצלתו - כשרה.

ממאי? מדקתני 'כאילו עשאה בתוך הבית'; למה לי למיתני 'כאילו עשאה בתוך הבית' (מההוא קרא דנפקא לן תוך הבית נפקא לן תחת האילן, ולמה לי למיתלי האי

בהאיך? ליתני 'פסולה'? אלא הא קא משמע לן: דאילן דומיא דבית: מה בית צלתו מרובה מחמתו - אף אילן צלתו מרובה מחמתו. וכי חמתו מרובה מצלתו מאי הוי? הא קא מצטרף סכך פסול (מחובר - סכך פסול הוא, דכתיב (דברים טז, יג) בְּאֶסְפָּף מִגֶּרְנֶךָ וּמִקֶּבֶךָ: ממה שאתה מאסף מגרנך: עשה סוכתך בפסולת גורן, כגון קשי, ובפסולת יקב כגון אשכולות ויקניות וזמורות, אלמא תלוש בעינן) בהדי סכך כשר (ומהני צל האילן לצל הסכך להשלים צלתה של סוכה)?

אמר רב פפא: בשחבטן (השפיל ענפיו למטה, מעורבין עם סכך כשר, ואין נראין בעין, וסכך כשר רבה עליו ומבטלה; דמדאורייתא כל מילי בטל ברובא, כדתנן במתניתין (לקמן דף יא, א): אִם הָיָה סִיכּוֹךְ מְרובה מהן - כשרה).

אי בשחבטן, מאי למימרא? (למה ליה לרבא למימר 'כשרה', ולמתניתין למה ליה למימר 'אילו עשאה בתוך הבית?': לאשמועינן דלא פסול אלא דומיא דבית? האי לאו 'תחת שני סככים' הוא? דכיון דחמתו מרובה = דענפיו מועטין וסכך כשר רבה עליה, מהיכא תיתי למיפסול? לאו משום שני סככים איכא, דהא חד סככה הוא, ולא משום מחובר איכא, דהא בטל ליה ברובא? שמע מינה מהכא שמסככין על קני הגג שקורין לט"ש אף על פי שסמוכות זו לזו בפחות משלשה, כיון שחמתן מרובה מצלתן; ואומר רבי דזהו השיעור: כשהקנים והאזורים שביניהן בשוה, כדאמרינן (לקמן דף כב, ב) 'כזוזא מלעיל כאסתורא מלתחת', ובעוד שהן - הכסוי והקנים - בשוה, אין צריך לנענע; אבל אם הקנים רבה - נוטל אחת מביניהם; וכל לשון 'חבטה' שבה"ש = לשון השפלה; והמפרש חבטה = תלישה או שליפה - טועה: דאי מחובר הוא - מאי אהני? ואי תלוש הוא - הא קתני 'או קצצן'! מכלל דרישא מחוברים; ועוד: אי תלוש הוא, צלתה מרובה מחמתה אמאי לא? הלא נפלו על הסכך; וגבי הדלה עליה - אמאי בעי סיכוך הרבה מהן?)

מהו דתימא ניגזור היכא דחבטן אטו היכא דלא חבטן (דאיכא משום מחובר, דמצטרף סכך פסול לכשר, דאינו מעורב ביניהם, ולחודיה קאי, ולא בטיל) - קא משמע לן דלא גזרינן.

הא נמי תנינא [סוכה פ"א משנה ד; להלן דף יא, א]: 'הדלה עליה' (הרים ופשט עליה כעין דלית, שקורין 'טרייל"א') את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס (עשב המתפשט מאד, ושרשיו כאילן, ועיקרו כאילן, וקורין לו אידר"א, ומתפשט ועולה על החומות), וסיכך על גבן -

פסולה (משום מחובר); ואם היה סיכוך הרבה מהן או שקצצן כשרה; היכי דמי (סיכוך הרבה מהן' דמכשיר ליה בביטול)? אי לימא בשלא חבטן (דלא בטיל) - (אמאי כשירה?); הא קא מצטרף סכך פסול עם סכך כשר (ונמצא מסכך במחובר; ואף על פי שהוא רחוק ומובדל - מרבה הוא את הצל, וצריך להיות צלתה מרובה מחמתה לבד מזה)! אלא לאו כשחבטן (דבטיל אגב כשר, והוה ליה כוליה כשר), ושמע מינה דלא גזרינן!

מהו דתימא הני מילי בדיעבד (דקתני 'הדלה'), אבל לכתחילה לא - קא משמע לן.

סוכה על גבי סוכה [העליונה כשרה והתחתונה פסולה; רבי יהודה אומר: אם אין דיורין בעליונה - התחתונה כשרה]:

תנו רבנן [ספרא אמור פרשתא יב פרק יז הלכה ד]: 'בספת תשבו' [שבעת ימים כל האזרח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בְּסֻכֹּת] - ולא בסוכה שתחת הסוכה, ולא בסוכה שתחת האילן, ולא בסוכה שבתוך הבית. אדרבה: 'בסוכות' תרתי משמע? אמר רב נחמן בר יצחק: 'בסכת' כתיב.

אמר רבי ירמיה: פעמים ששתיהן כשירות, פעמים ששתיהן פסולות, פעמים שתחתונה כשרה והעליונה פסולה, פעמים שתחתונה פסולה והעליונה כשרה:

פעמים ששתיהן כשירות היכי דמי? כגון שתחתונה חמתה מרובה מצלתה (דסכך דידה כמאן דליתיה הוא, דתרווייהו מתכשרן בסכך העליון) והעליונה צלתה מרובה מחמתה, וקיימא עליונה בתוך עשרים (לארץ דהוי סכך כשר אף להכשיר תחתונה); פעמים ששתיהן פסולות היכי דמי? כגון דתרווייהו צלתן מרובה מחמתן, וקיימא עליונה למעלה מעשרים אמה (לגגה של תחתונה, שהיא קרקעיתה של עליונה); פעמים שתחתונה כשרה והעליונה פסולה

(סוכה י, א)

היכי דמי?

כגון שהתחתונה צלתה מרובה מחמתה ועליונה חמתה מרובה מצלתה (דסכך של עליונה לאו סכך הוא, ולא מיפסלה תחתונה משום סוכה תחת סוכה, ועליונה פסולה משום דחמתה מרובה מצלתה), וקיימי תרווייהו בתוך עשרים (לארץ: דאי עליונה למעלה מעשרים -

אף תחתונה פסולה משום דמצטרף סכך פסול בהדי כשר, משום דסכך למעלה מעשרים פסולה! אבל כי קאי בתוך עשרים – לצטרף, ובלבד שלא יהא צלתה מרובה מחמתה דתפטיל תחתונה משום סוכה תחת סוכה); ופעמים שהעליונה כשרה ותחתונה פסולה היכי דמי? כגון דתרוייהו צלתן מרובה מחמתן (דתחתונה פסולה משום סוכה תחת סוכה), וקיימא עליונה בתוך עשרים (לגגה של תחתונה, דהוא קרקעיתה דעליונה). פשיטא (דכי חד מנייהו חמתה מרובה - לאו סוכה תחת סוכה היא, ומאי אשמעינן רבי ירמיה)? תחתונה כשרה ועליונה פסולה איצטריכא ליה (כדקיימא עליונה בתוך עשרים): מהוא דתימא ניגזר (למיפסל תחתונה) דילמא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר (משום זמנין דקיימא עליונה למעלה, דלא מסיק אדעתיה למיחש אתחתונה משום צירוף פסול עם כשר, ומדחזי לעליונה חמתה מרובה - סבר כמאן דליתיה הוא, ולא פסיל לתחתונה) - קא משמע לן (דלא גזרינן הא אטוהא).

כמה יהא בין סוכה לסוכה ותהא תחתונה פסולה (וכמה יהא הפסק בין סכך לסכך ותפטיל תחתונה משום סוכה תחת סוכה, דלא נימא חד סוכה הוא)? אמר רב הונא: טפח (אבל בציר מטפח - חד סככה הוא), שכן מצינו באהלי טומאה טפח, דתנן [אהלות פ"ג מ"ז]: 'טפח על טפח כרום טפח מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה' (הלכה למשה מסיני הוא), אבל פחות מרום טפח לא מביא (אם טומאה תחת ראשו אחד וכלים תחת ראשו שני והיא קורה ארוכה ורחבה טפח וראויה להביא [טומאה], טומאה לא מייתי משום דליכא רום הפסק טפח ממנו ולקרקע) ולא חוצץ (אם יש כלי על גבה כנגד הטומאה, אפילו עד לרקיע טמא, דטומאה רצוצה שאין לה אהל טפח - בוקעת ועולה); ורב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי: ארבעה, שלא מצינו מקום חשוב (להיות רשות לעצמו, לא כרמלית ולא רשות היחיד) פחות מארבעה (כדאמר ב'ציאות השבת' דף 1א); והכא נמי לאו רשות לעצמו היא לאקרוי 'סוכה תחת סוכה'; ושמואל אמר עשרה. מאי טעמא דשמואל? כהכשרה כך פסולה: מה הכשרה בעשרה - אף פסולה בעשרה (משום שתי סוכות פסלה קרא, וכי לית בה בעליונה הכשר סוכה - לאו סוכה היא, ולא פסלה).

תנן: 'רבי יהודה אומר: אם אין דיורין בעליונה - התחתונה כשרה'; מאי 'אין דיורין'? : אילימא דיורין ממש (שאין בה אדם), אטו דיורין קא גרמי (מכל מקום סוכה תחת סוכה היא)? אלא לאו מאי 'אין דיורין'? - כל שאינה ראויה לדירה; והיכי דמי? - דלא גבוה עשרה, מכלל דתנא קמא סבר אף על פי שאינה ראויה לדירה פסולה (וקשיא לשמואל מדרבנן)! כי אתא רב דימי - אמר: אמרי במערבא: (האי 'אין ראויה לדירה' דקאמר רבי יהודה - לאו בשאין גבוה קאמר, דאם כן לתנא קמא נמי כשרה, אלא) אם אין התחתונה יכולה (כשאין בריאה וחזקה) לקבל כרים וכסתות של עליונה (ולישן) - התחתונה כשרה (מהאי טעמא דשמואל: דכהכשרה כך פסולה; וכיון דעליונה לא חזיא למידר בה שהרי אין תחתונה מקבלתה - לא פסלה); (ופרכינן): מכלל דתנא קמא סבר 'אף על פי שאינה ראויה לקבל - פסולה' (סוף סוף שמע מינה דרבנן לית להו דשמואל והוא הדין לשאינה גבוהה כו')? (ומשני): איכא בינייהו דיכולה לקבל על ידי הדחק (דרבנן סברי כיון דיכולה לקבל בדוחק - שם סוכה על העליונה, ומיפסלא התחתונה; ורבי יהודה סבר: כיון דליכא תשמישא להדיא - לאו שם סוכה עלה דעליונה).

משנה: פירס עליה סדין (וסדין דבר המקבל טומאה הוא, ופסול לסכך כדלקמן (דף יא,א)) מפני החמה, או תחתיה מפני הנשר (שלא יהו עליון וקיסמין נושרין על שולחנו), או שפירס על גבי הקינוף (כלומר: או אפילו לא פירסו מפני הנשר אלא לנוי על מפתח; קינוף הן ארבעה קונדיטין לארבע רגלי המטה, וגבוהין, ומניח כלונסות מזה לזה על גביהן, ופורס עליהן סדין ומרחיקן מן הסכך; דהשתא לא משום מסכך בדבר המקבל טומאה מיפסלא, דהא לאו לסכוכי שטחם התם) - פסולה (משום דאינו יושב בטובה דאהל מפסיק ביניהם); אבל פורס הוא על גבי נקליטי המטה (שאינן אלא שנים, והן יוצאין באמצע מטה: אחד למראשותיה ואחד לרגליה, ונותנין כלונסא מזה לזה, ופורסין עליו סדין, והוא משפץ לכאן ולכאן; ומשום דאין לה גג טפח רחב למעלה - לא מיקרי אהל).

גמרא :

אמר רב חסדא: לא שנו אלא 'מפני הנשר' (דשויה סכך להגין, הלכך מפטיל משום מקבל טומאה), אבל לנאותה (אין שם סכך עליה) - כשרה. (ויש מפרשים טעמא דפסולה משום שני סככים, ואי אפשר: דאם כן לרב חסדא לא מפטיל אלא אם כן מופלג ארבעה, דהא איהו אמר לעיל ארבעה, וכיון דמיפלגי ארבעה תו לא מצי למימר 'אבל לנאותה כשרה', דהא איהו פטיל לקמן בנויי סוכה המופלגין ארבעה מן הסכך משום שני סככים!)

פשיטא!: 'מפני הנשר' תנן!?

מהו דתימר 'הוא הדין דאפילו לנאותה, והאי דקתני 'מפני הנשר' - אורחא דמילתא קתני' - קא משמע לן.

לימא מסייע ליה: 'סיככה כהלכתה ועיטרה בקרמין ובסדינין המצויירין' (בקרמין המצויירין = מעשה אורג כגון בגדי צבעונין שקורין אובריי"; ובסדינים המצויירין = שצורתן בולטת, כגון מעשה רוקם או מעשה אורג שקורין גלינשק"ש), ותלה בה אגוזין, שקדים, אפרסקין, ורמונים, פרכילי ענבים, ועטרות של שכולין, יינות, שמנים (נותנין בכוסות של זכוכית לנוי) וסלתות - אסור להסתפק מהן

(סוכה י, ב)

עד מוצאי יום טוב האחרון של חג, ואם התנה עליהם - הכל לפי תנאו (וכגון דאמר "איני בודל מהם כל בין השמשות של יום טוב הראשון", דלא חל קדושה עליה; והכי מוקים לה במסכת ביצה ב'המביא' (דף לז); ותנאה אחרינא לא מהני בהו) ' (קתני מיהת 'סדינין', והיינו סיעתא)!

דלמא מן הצד (לדפנות קאמר, אבל למעלה אימא לך: אפילו לנאותה נמי מסכך במקבל טומאה קרי לה).

אתמר: נויי סוכה אין ממעטין בסוכה (קרמין הפרוסין למעלה לנוי אין ממעטין בגבוהה מעשרים להכשירה, דלאו מין סככה ניהו: דאי סכך הו - הוה מיפטלה משום מקבל טומאה ולא לפוטלה משום פחותה מעשרה).

אמר רב אשי: ומן הצד - ממעטין (ממעטין לה משיעור שבעה טפחים, דהא אינה מחזקת ראשו ורובו ושולחנו).

מנימין עבדיה דרב אשי - איטמישא ליה כתונתא במיא (נישורה במים) ואשתטחא אמטללתא; אמר ליה רב אשי: דלייה, דלא לימרו 'קא מסככי בדבר המקבל טומאה'!

והא קא חזו ליה דרטיבא (שהיא לחה, ומוכחא מילתא דלנגבה שטחיה ולא לסכך) ? לכי יבשה קאמינא לך (דתסקלה).

אתמר: נויי סוכה (סדינין הפרוסין תחת סכך לנוי) המופלגין ממנה ארבעה: רב נחמן אמר כשרה, רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי פסולה (משום אהל מפטיק, ואשתכח דלא גני בסוכה; ולרב נחמן - כיון דלנוי סוכה יהבינהו - בטלה לגבה).

רב חסדא ורבה בר רב הונא איקלעו לבי ריש גלותא, אגנינהו רב נחמן בסוכה שנוייה מופלגין ממנה ארבעה טפחים (אב בית דין היה ונגיד ומצוה בבית ראש גולה ועושין על פיו); אשתיקו ולא אמרו ליה ולא מידי.

אמר להו: הדור בהו רבנן משמעתייהו?

אמרו ליה: אנן שלוחי מצוה אנן (להקביל פני ראש גולה, דחייב אדם להקביל פני רבו ברגל), ופטורין מן הסוכה (כדתנן לקמן (פ"ב מ"ד, דף כה, א) שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה).

אמר רב יהודה אמר שמואל: מותר לישן בכילה (הפרוסה סביבות המטה) בסוכה אף על פי שיש לה גג (שאין גגה משופע כשל נקליטין, אלא שוה כשל קינופות), והוא שאינה גבוהה עשרה (מן המטה, דבציר מגובה עשרה לאו אוהלא הוא).

תא שמע: 'הישן בכילה בסוכה לא יצא ידי חובתו'!?

הכא במאי עסקינן? - כשגבוהה עשרה.

מיתיבי [סוכה פ"ב מ"א]: 'הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו'!?

הא - תרגמה שמואל במטה גבוהה עשרה.

תא שמע: 'או שפירס על גבי קינופות פסולה'!?

התם נמי דגביהי עשרה.

והא לא קתני הכי, דתניא: 'נקליטין שנים וקינופות ארבעה,

פירס על גבי קינופות - פסולה, על גבי נקליטין - כשרה, ובלבד

שלא יהיו נקליטין גבוהין מן המטה עשרה' (בברייתא, דמפרש להו בגוה דהכי

תנא: 'נקליטין שנים' - כדפירשתי לעיל, יוצאין באמצע המטה למראשותיה ולמרגלותיה) - מכלל

דקינופות אף על פי שאין גבוהין עשרה!?

שאני קינופות, דקביעי (אבל כילה לא קביעה בחזקה כקינופות הלכך כי לא גבוהה עשרה לא חשיב);

והרי סוכה על גבי סוכה דקביעא ואמר שמואל כהכשרה כך פסולה (כל כמה דלא מקרייא עליונה 'סוכה' - לא מיפסלא תחתונה)? אמרי: התם, דלמפסל סוכה (קאטייה, משום סוכה תחת סוכה) - בעשרה; הכא - דלשויי אוהלא (שלא ישן תחתיו, אבל שאר הסוכה כשרה), בציר מעשרה נמי הוי אוהלא (היכא דקביעה).

אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: הישן בכילה ערום - מוציא ראשו חוץ לכילה וקורא קריאת שמע (דכיון דלאו אהל הוא - לא אמרינן למקום שרובו שם ראשו נרץ, וליתסר משום ולא יראוהו בך ערות דבר [דברים כג, טו], אלא הרי הוא כמוציא ראשו חוץ לחלוקה). מיתיבי: 'הישן בכילה ערום' - לא יוציא ראשו חוץ לכילה ויקרא קריאת שמע?

הכא במאי עסקינן? - כשגבוהה עשרה; הכי נמי מסתברא, מדקתני סיפא 'הא למה זה דומה? - לעומד בבית ערום, שלא יוציא ראשו חוץ לחלון ויקרא קריאת שמע'!

(סוכה יא, א)

ובית נמי, אף על פי שאין גבוהה עשרה, כיון דקביע - אוהלא הוא, דלא גרע מקינופות (והך מלתא - שמעתא באפי נפשה הוא, דלא תימא בית ככילה, דאי לא גבוה לישתרי להוציא ראשו חוץ לחלון).

לישנא אחרינא אמרי לה: אמר רב יהודה אמר שמואל: מותר לישן בכילת חתנים בסוכה (כילת חתנים אינה כשאר כילה, ואין עושין לה גג, והיא סביבות המטה, וגגה משופע כשל נקליטין), לפי שאין לה גג, אף על פי שגבוהה עשרה. מיתיבי: 'הישן בכילה בסוכה לא יצא ידי חובתו'?

הכא במאי עסקינן? - בשיש לה גג. תא שמע: 'נקליטין שנים וקינופות ארבעה; פירס על גבי קינופות - פסולה, על גבי נקליטין - כשרה, וכלכד שלא יהו נקליטין גבוהין מן המטה עשרה טפחים' הא גבוהין מן המטה עשרה פסולה אף על פי שאין לה גג! שאני נקליטין, דקביעי.

אי קביעי - ליהוי כקינופות (ולפסלא אף בפחות מעשרה)? לגבי קינופות לא קביעי (לחשוב כמותה לפסול אף בפחות מעשרה), לגבי כילה קביעי (הלכך: אינהו פסלי בעשרה אפילו לית להו גג, וכילה לא פסלה אפילו בעשרה כי לית לה גג).

דרש רבה בר רב הונא: מותר לישן בכילה אף על פי שיש לה גג, אף על פי שגבוהה עשרה; כמאן? כרבי יהודה, דאמר (לקמן, מפרש בפרק 'הישן') לא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע, דתנן [סוכה פ"ב מ"א]: 'אמר רבי יהודה: נוהגין היינו לישן תחת המטה בפני הזקנים' (דמטה לגבי סוכה - אהל עראי הוא: שמטלקין אותה ממקום למקום)!

ולימא 'הלכה כרבי יהודה'? אי אמר 'הלכה כרבי יהודה', הוה אמינא הני מילי מטה, דלגבה עשויה (לשכב על גבה ולא תחתיה להיות לו אהל, הלכך לאו שם אהל עליה, וטעמא לאו משום עראי הוא, אלא לאו שמה אהל), אבל כילה - דלתוכה עשויה (ולאהל), (הלכך) אימא לא (שם אהל עליה ואף על גב דעראי הוא - לא מיפקע שמייה)? - קא משמע לן טעמא דרבי יהודה (התם) דלא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע, לא שנא מטה ולא שנא כילה.

משנה:

הדלה עליה (טרלי"ד בלע"ז) את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס (איר"א בלע"ז, והוא נדלה כגפן) וסיכך על גבה - פסולה (שאין מסככין במחובר, דאמר מר (דף יב, א): (דברים טז, ג) בְּאַסְפָּךָ מִגֶּרֶךְ וּמִיָּקֶךָ - בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר);

ואם היה סיכוך הרבה מהן (ומבטלן ברוב) או שקצצן (אף לאחר שסככה בהן, ולא אמרינן תחילת עשייתה בפסול ופסולה) - כשרה;

זה הכלל (בגמרא יליף לה): כל שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ (כגון עורות בהמה, ואפילו לא מקבלי טומאה כגון שמחוסרין מלאכה) - אין מסככין בו;

וכל דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ - מסככין בו.

גמרא:

יתביב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתביב וקאמר: (הא דתנן) 'או שקצצן כשרה' אמר רב (עלה): (נהי דאין צריך לחזור ולסותרה כולה, אבל) צריך לנענע (קצת אותם שהוסככו במחובר לאחר קציצתן, דתהוי להו הך כעשייה; דאי לא - פסולה משום 'תעשה' - ולא מן העשוי, דהכי משמע [דברים טז, יג] [חג הסוכה] תעשה לך: כשאתה עושה אותה - תהא ראוייה לסוכה, ולא מן העשוי בפסול שאינו ראוי לסוכה ואתה מתקנו בתיקון מועט, כי האי, דמכשר לה בקציצה, ולא הדר סתר לה; ומיהו נענוע קרוב לסתירה הוא: שמגביה כל אחד לבדו ומניחו וחוזר ומגביה את חברו ומניחו).

אמר ליה רב הונא: הא - שמואל אמרה.

אהדרינהו רב יוסף לאפיה (בכעס) ואמר ליה: אטו מי קאמינא לך

דלא אמרה שמואל? אמרה רב ואמרה שמואל!

אמר ליה רב הונא: הכי קאמינא לך: דשמואל אמרה, ולא רב, דרב אכשורי מכשר (בלא נענוע, דקסבר: קציצתה זו היא גמר עשייתה, והיכי דמי 'תעשה' - ולא מן העשוי? - כגון החוטט בגדיש לעשות לו סוכה, שהסיכון היה מאליו ואינו נוגע בו לעשות שום מעשה אלא פוחת אחת מדפנותיו ונכנס לעומקו ונוטל העומדים ומשליך, והסוכה נעשית מאליה, דופנותיה וסככה; אבל זה שקיצצן - זהו מעשה שלה, שנגמר בהכשר)!

כי הא: דרב עמרם חסידא רמא תכלתא (הטיל ציצית) לפרזומא דאינשי ביתיה (לטלית אשתו, דקסבר לילה זמן ציצית הוא, וקאיתם אתו) (במזכר טו, לט) - פרט לכסות סומא, אבל כסות לילה חייב, והויא מצות עשה שלא הזמן גרמא, ונשים חייבות); תלאן ולא פסק ראשי חוטיין שלהן (תלאן לציציות בכנפות הטלית חוט אחד כפול ארבעה, ותוחבו בכנף ועודנו חוט אחד, כופלו - והרי הן שמנה כפלים, ופוסק ראשין שלהן, ונעשין שמנה חוטיין; ורב עמרם שכח ולא פסקן עד שעשה כל הגדילים וקשריהם, ונמצאת עשוין בפסול: דאין בה אלא חוט אחד!). אתא לקמיה דרב חייא בר אשי, אמר ליה: הכי אמר רב: מפסקן והן כשרין! אלמא פסיקתן זו היא עשייתן, הכא נמי קציצתן זו היא עשייתן.

וסבר שמואל לא אמרינן פסיקתן זו היא עשייתן? והא תני שמואל משום רבי חייא: 'הטיל לשני קדנות כבת אחת' (שעשה ארבע כפלים ארוכין כשיעור שתי ציציות, ותוחב ראשו אחד בכנף זה וראשו אחר בכנף זה, וכפף הראשין עד שהגיעו זה לזה לאמצע ארכה), ואחר כך פסק ראשי חוטיין שלהן - כשרין! מאי לאו שקושר (עשה הגדיל בזו ובזו) ואחר כך פוסק (אמצעה, ונעשו שתיים, ואף על פי שנעשו בפסול: דכולה קודם שנפסקה חוט אחד הוא)!

לא, שפוסק ואחר כך קושר.

פוסק ואחר כך קושר - מאי למימרא?

מהו דתימא

(סוכה יא, ב)

בעינן כנף (אחד ולא שנים) בשעת פתיל (בשעה שפותלו = שתולה בו הפתילים) וליכא - קא משמע לן.

מיתיבי: 'תלאן ולא פסק ראשי חוטיין שלהן - פסולין'; מאי לאו פסולין לעולם (ואפילו מפסקן לשנים לאחר קישור) ותיובתא דרב?

אמר לך רב: מאי 'פסולין'? - פסולין עד שיפסקו!

ושמואל אמר: פסולין לעולם, וכן אמר לוי: פסולין לעולם, וכן אמר רב מתנה אמר שמואל: פסולין לעולם.

איכא דאמרי: אמר רב מתנה: בדידי הוה עובדא, ואתאי לקמיה דמר שמואל, ואמר לי: פסולין לעולם.

מיתיבי: 'תלאן ואחר כך פסק ראשי חוטיין שלהן - פסולין' ועוד תניא גבי סוכה: ' (דברים טז, יג) [חג הסוכה] תעשה [לך שבִּעַת יָמִים בְּאֶסְפָּה מִגֶּרְךָ וּמִיִּקְרָךְ] - ולא

מן העשוי; מכאן אמרו: הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת

הקיסוס וסיכך על גבן - פסולה' (ולא גרסינן בברייתא 'אם היה סיכוך הרבה מהן או שקצצן'); היכי דמי? אילימא בשלא קצצן - מאי איריא 'משום תעשה

ולא מן העשוי'? תיפוק ליה דמחוברין נינהו! אלא בשקצצן, וקתני פסולה, ושמע מינה דלא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן,

ותיובתא דרב?

אמר לך רב: הכא במאי עסקינן? - דשלפינהו שלופי (פשחן מן האילן עד שניתקן) דלא מינכרא עשיה דידהו (ומתוך שאין קציצתן ניכרת כל כך: ששוכבין ראשי

פשיחתן אצל האילן - לא הוי עשיה מעלייא).

מכל מקום 'תלאן ואחר כך פסק [ראשי חוטיין שלהן - פסולין]', קשיא לרב (דמכשר)!

קשיא.

לימא כתנאי (אי אמרינן קציצתן זו היא עשייתן או לא) : (ענבי ההדס, דתנן לקמן (פ"ג מ"ב, דף לב,ב) אם היו ענביו מרובין מעליו - פסול' דהוה ליה 'מנומר', ולא הדר הוא, זאם מיעטו כשר, ואין ממעטין ביום טוב' דמתקן מנא להכשיר את הפסול; וקתני בברייתא): 'עבר' (על דברי חכמים שאמרו אין ממעטין ביום טוב) וליקטן (ביום טוב) - פסול, דברי רבי שמעון בר יהודה; וחכמים מכשירין' סבריה (רבנן דבי מדרשא דבעו למישמע מינה דבליקטתן זו היא גמר עשייתן פליג): דכולי עלמא לולב צריך אגד (לאגוד שלשה המינים כאחד, ושייכא בה 'עשיה'), וילפינן לולב מסוכה (בבבין אב): דכתיב גבי סוכה 'תעשה - ולא מן העשוי' (מה מצינו בסוכה: שיש בה מעשה והקפידה תורה על העשוי בפסול - אף לולב כו); מאי לאו בהא קא מיפלגי: דמאן דמכשיר סבר: 'אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן, וגבי לולב נמי אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן', ומאן דפסיל סבר: 'לא אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן, וגבי לולב נמי לא אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן'?

לא! דכולי עלמא (תרוייהו הנך תנאי סבירא להו) לא אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן, והכא - במילף לולב מסוכה קמיפלגי: מאן דמכשר סבר לא ילפינן לולב מסוכה (לפסול בה את העשוי), ומאן דפסיל סבר ילפינן לולב מסוכה! ואי בעית אימא: אי סבירא לן (להו לתרוייהו) דלולב צריך אגד (ושייכא ביה עשיה, ד) כולי עלמא לא פליגי דילפינן לולב מסוכה (למיפסל, ולקיטתן לאו זו היא עשייתן), והכא - בהא קמיפלגי: מר (רבי שמעון [בר יהודה]) סבר צריך אגד (לאגוד שלשה המינים, ושייכא ביה עשיה, ועל כרחך מבעוד יום אגדו עם ענביו, וכי לוקטו ביום טוב הוה ליה 'מן העשוי'), ומר סבר אין צריך אגד, ובפלוגתא דהנאי תנאי, דתניא [תוספתא סוכה פ"ב ה"י]: 'לולב בין אגוד בין שאינו אגוד - כשר; רבי יהודה אומר: אגוד כשר, שאינו אגוד פסול'.

מאי טעמא דרבי יהודה? יליף לקיחה לקיחה מאגודת אגוד: כתיב התם (שמות יב, כב) ולקחתם אגדת אגוד [וטבלתם בדם אשר בסוף והגעיתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסוף ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר], וכתב הכא (ויקרא כג, מ) ולקחתם לכם ביום הראשון [פרי עץ הדר כפת תמרם וענף עץ עבת וערבי נחל ושחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים]; מה להלן באגודה אף כאן נמי באגודה.

ורבנן? לקיחה מלקיחה לא ילפינן (לא למדוה, ואין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן למדו מרבו ורבו מרבו עד משה רבינו, ושמא מקראות הללו - לא לדרוש גזירה שוה נכתבו). כמאן אזלא הא דתניא: 'לולב - מצוה לאוגדו, ואם לא אגדו - כשר'?: אי רבי יהודה, כי לא אגדו אמאי כשר? אי רבנן, אמאי מצוה?

לעולם רבנן היא, ומשום שנאמר (שמות טו, ב) [עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה] זה אלי ואניוהו [אלהי אבי וארמאנהו]: התנאה לפניו במצות (סוכה נאה, לולב נאה, ציצית נאה).

זה הכלל: כל דבר שמקבל טומאה [ואין גידולו מן הארץ - אין מסככין בו; וכל דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ - מסככין בו]: מנהני מילי?

אמר ריש לקיש: אמר קרא: (בראשית ב, ו) ואד יעלה מן הארץ [והשקה את כל פני האדמה]: מה אד דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ - אף סוכה דבר שאין מקבל טומאה (דלא נאמרה טומאה אלא בכלים ואוכלין ומשקין ואדם, זה איננו אחד מאלה) וגידולו מן הארץ (שמע מינה עננים גידולי קרקע נינהו, וסוכה מעננים ילפינן, שהרי זכר לענני כבוד הוא, כדכתיב (ויקרא כג, מג) כי בסכות הושבתי ומתרגמין 'ארי במטלות ענני').

הניחא למאן דאמר (סוכות שאמר הכתוב שהושיבם במדבר) ענני כבוד היו, אלא למאן דאמר סוכות ממש עשו להם (מפני החמה בשעת חנייתן היו עושים סכות) מאי איכא למימר,

דתניא [ספרא אמור פרשת יב פרק יז הלכה יא]: ' (ויקרא כג, מג) [למען ידעו דריתכם] כי בסכות הושבתי את בני ישראל [בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם]; ענני כבוד היו, דברי רבי אליעזר; רבי עקיבא אומר: סוכות ממש עשו להם; הניחא לרבי אליעזר, אלא לרבי עקיבא מאי איכא למימר (מי יאמר לנו שלא היו מסוככות בכלים ובגדים ועורות)?

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: אמר קרא: (דברים טו, יג) חג הסוכות תעשה לך [שבעת ימים באספך מגרנד ומיקנד] - מקיש סוכה לחגיגה: מה חגיגה דבר שאינו

מקבל טומאה וגידולו מן הארץ - אף סוכה דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ;

(סוכה יב, א)

אי מה חגיגה בעלי חיים אף סוכה נמי בעלי חיים?
(כל בהמה לרבי יוחנן - גדולי קרקע הן, שמן הקרקע גדילים וניזונין, אבל דגים ומלח וכמהין ופטירות - לאו גידולי קרקע נינהו; וגבי מעשר קרינו להו לבהמות גידולי קרקע, דאמר קרא (דברים יד, כו) ונתתה הפסח בלל אשר תאנה נפשך [בבקר ובצאן ובין ובשכר ובלל אשר תשאלך נפשך ואכלת שם לפני ה' אלהיך ושמחת אתה וביתך]: מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע וכו'; ומיהו כיון דלא קמה מילתייהו דרבי יוחנן, דהא פרכינן עלה: 'אי מה חגיגה בעלי חיים וכו' וילפינן טעמא מגרן ומיקבך - לא סמכינן עלה לאכשורי לסכך בעורות, דנהי ד'גידולי הארץ' איקרי על שם שהארץ מגדלתן במדעה ופרנסה, אבל 'גידולים מן הארץ' לא אקרי אלא דבר הצומח מן הקרקע, ולא בהמות, דתניא ב'השוכר את הפועלים' (בבא מציעא דף פט, א) פועלים אוכלין בדבר שגידולו מן הארץ, וגמר מ-לא תחסם שור בדישו (דברים כד, ד). מה דיש מיוחד דבר שגידולו מן הארץ כו', יצא החולב והמחבך והמגבן, אלמא לאו גידולין מן הארץ קרי להו תנא;)

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: אמר קרא: (דברים טז, יג) חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים [באספך מגרןך ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר (פסולת גורן = קשין, פסולת יקב = זמורות ואשכולות ריקנים)].

ואימא גורן עצמו ויקב עצמו (הקשין עם התבואה, ואשכולות עם הענבים, דהוה ליה דבר המקבל טומאה = האוכל)?

אמר רבי זירא: יקב כתיב כאן (דמשמע לאחר שנעשה יין), ואי אפשר לסכך בו!

מתקיף לה רבי ירמיה: ואימא יין קרוש (קפוי) הבא משניר, שהוא דומה לעיגולי דבילה?

אמר רבי זירא: הא מלתא הוה בידן (עד השתא היינו סבורין לידע טעם משנתנו מן המקרא הזה דבפסולת הכתוב מדבר דאי אפשר לסכך ביין), ואתא רבי ירמיה (שהזכיר לנו יין קרוש הבא משניר) ושדא ביה נרגא (קצצה בגרן כלומר השיב תשובה ניצחת)!

רב אשי אמר: (שפיר משמע פסולת מקרא, דכתיב באספך) מגרןך - ולא גורן עצמו (משמע שאתה אוספו ונוטלו מן הגורן; ו'גורן' הוא האוכל, ומה שאתה אוסף ובורר מתוכו הוא הפסולת), ומיקבך - ולא יקב עצמו.

רב חסדא אמר: מה כא: [ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל עריהם ובירושלם לאמר] צאו והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבת [לעשת סלת פתית] (פסוק הוא בספר עזרא נחמיה ח, טו); לעשת סלת, ולא הזכיר כאן אלא דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ; היינו הדס היינו עץ עבת (מהו זה ומהו זה להזכיר שניהם במקרא? הלא אחד הם: דההדס הוא עץ עבות על שם שהעלין מורכבין זה על זה כמין עבותות ושרשרות)? אמר רב חסדא: הדס שוטה (שאינו כשר ללולב, לפי שאין עבותו עשויה של שלש שלש עליו) - לסוכה, ועץ עבות - ללולב.

משנה:

חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין (מיו קנים הם שעושים זרדין טויל"ש בלע"ז ואוגדין אותם ובעודן לחין בהמה אוכלתן ולכי יבשי עומדים להיסק) - אין מסככין בהן (כשהן קשורין; ובגמרא מפרש טעמא);

וכולן (הפסולין ששנינו בסכך) שהתירן - כשרות;

וכולן כשרות לדפנות (דכל 'סוכה' הכתוב - סכך משמע, דדופן לא איקרי 'סוכה'; ודנפקא לן דפנות מ'בסכת בסכת בסכות' (לעיל דף ו, ב) - מ'יתורא דקראי ילפינן, ולא ממשמענותא, הלכך (דברים טז, יג) חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים [באספך מגרןך ומיקבך] - אסככה הוא דקאי).

גמרא:

אמר רבי יעקב: שמעית מיניה דרבי יוחנן תרתי (פירוש טעם שני דברים האמורים במשנתנו שמעתי ממנו): חדא - הא (דחבילין, מאי טעמא לא מסככי בהו), ואידך (וחדא הא דתנן במתניתין [סוכה פ"א מ"ח; דף טו, א]): 'החוטט בגדיש לעשות לו סוכה' (נוטל מן העומרים למטה סמוך לארץ ונכנס לתוכו ועושה חלל כשיעור סוכה וסכך עשוי ועומד מאליו) - אינה סוכה; (ופירש לי רבי יוחנן טעמיה): חדא (מינייהו אמר טעמא) משום גזרת אוצר (דמדאורייתא כשרה הוא ורבנן הוא דגזור, שאם אתה אומר כן - אין אדם עושה סוכה אלא הולך ואוכל וישן באוצרו במקום שלא נשתמש שם כל ימות השנה והוא עשוי ועומד ולא לשם סכך של צל דנהי שם סוכה עליה - ואפילו שם סוכה שאינה של חג, אלא בכית בעלמא), וחדא (מינייהו פירש טעמא דפסולה מדאורייתא): משום תעשה ולא מן העשוי, ולא ידענא הי מינייהו (פירש לי רבי יוחנן) משום אוצר (כל דבר שאדם מקצה ומכניס לקיום קרי 'אוצר', וחבילין שאדם מכניס כל ימות הקיץ לימות חורף קרי 'אוצר') והי מינייהו משום תעשה ולא מן העשוי?

אמר רבי ירמיה: **ניחזי אנן** (ונשמעה ממה דאמר רבי יוחנן בדוכתא אחריתי): **דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: 'מפני מה אמרו חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין אין מסככין בהן? - פעמים שאדם בא מן השדה (כל ימות החמה) בערב וחבילתו על כתפו ומעלה ומניחה על גבי סוכתו** (שיש לו כל ימות השנה למקנהו, ומניח החבילין שם) **כדי ליבשה** (ולא לסכך), ו (וכשמגיע החג) **נמלך עליה לסיכוך, והתורה אמרה 'תעשה - ולא מן העשוי** (בפסול, וזה שנסכך שם שלא לשם סכך אפילו לצל, אלא לייבש - אין שם סוכה חל עליו, והלכך גזור רבנן שלא יסככו בחבילין אפילו הוא מטילן עליה לשם סוכת החג, גזירה משום חבילין דכל השנה, דאיכא פסול דאורייתא; אלמא טעמא דמתניתין דהכא משום גזירת אוצר היא, ומדרבנן) **'; מדהא משום גזרת אוצר, (שמע מינה) הא (הך דחוטט בגדיש פסולה מדאורייתא): משום תעשה ולא מן העשוי** (דהא שמעיה רבי יעקב לרבי יוחנן בחדא מינייהו פסולה דאורייתא) **! ורבי יעקב (דלא ידע לפרושי הי מינייהו פסולה דאורייתא והי מדרבנן) הך דרבי חייא בר אבא (דמפרש בהדיא) לא (הוה) שמיע ליה.**

אמר רב אשי (מקשי אדרבי יעקב): **אטו (תרויהו טעמי, מי ליכא למימרינהו בשתי המשניות?): חבילי קש וחבילי עצים משום גזרת אוצר איכא (מדרבנן), משום תעשה ולא מן העשוי (דאורייתא) ליכא (בתמיהה: מי לא משתמע נמי מתניתין דבאותם שניתנו שם כל ימות החמה קאמר דלא נמלך עליהם לסיכוך דהויא לה היא גופה פסולה דאורייתא, ומהיכא שמע רבי יוחנן דמתניתין דהכא לאו מדאורייתא קאמר)? והחוטט בגדיש משום תעשה ולא מן העשוי איכא, משום גזרת אוצר ליכא (מי לא מצינן למימר נמי דאפילו סתר הכל כלפי מעלה ונענע עומרין שעל הסכך וחזר והניחן לשם סוכה קא פסיל ליה מתניתין מדרבנן, משום גזירת אוצר: דזימנין דלא מנענע ונעשין מאיליהן, כדאמרת גבי חבילין, דפסלת להו אפילו מניחן שם לשם סכך, מדרבנן, משום גזירה דכל ימות השנה לאוצר, ומהיכא דייק רבי יוחנן הן טעמי דמוקי להן מדאורייתא והן מדרבנן)? ורבי יוחנן אמר לך: (מתניתין גופייהו דייקי כוותאי): **הכא, דקתני 'אין מסככין בהן' (ולא קתני 'אינה סוכה') - לכתחלה הוא****

(סוכה יב, ב)

דאין מסככין, משום גזרת אוצר, הא דאורייתא שפיר דמי (משמע מדאורייתא סוכה היא, הלכך על כרחך במניחן עכשיו לשם סכך קאמר, ומדרבנן, ולא בנמלך על המונחין ועומדין, דפסולה מדאורייתא); **התם (גבי חוטט בגדיש), דקתני 'אינה סוכה' (משמע לגמרי אינה סוכה) אפילו דיעבד: מדאורייתא נמי אינה סוכה (אלמא בשלא נענע הסכך לשם סוכה קאמר, אבל נענע - כשר, דהא אסיק אדעתיה ותיקן, וליכא למיגזר בה משום זימנא אחריתי, שהרי המעוות תיקן - וכל שכן שלא יעוות).**

אמר רב יהודה אמר רב: **סככה בחיצין** (בית יד של חצית, פלקיי"ש בלע"ז) **זכרים** (כעין שלנו, שתוחבין אותה בבית קיבול של חץ) - **כשרה** (דאף על גב דכלים ניהו, פשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה), **בנקבות** (שיש נקב בדאשו, והחץ עשוי כמרצע ונכנס לתוך הנקב - הוו להו 'מקבלין שבכלי עץ' וראויין לקבל טומאה) - **פסולה**; **זכרים כשרה - פשיטא!?**

מהו דתימא ניגזור זכרים אטו נקבות - קא משמע לן.

<אמר מר> בנקבות פסולה - פשיטא!?

מהו דתימא בית קבול העשוי למלאות (מילוי עולם שלא להתרוקן עוד) לא שמיא קיבול - קמשמע לן. [עיי' תוספות ד"ה בנקבות פסולה וד"ה מהו דתימא.]

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: (שמעתי שלשה דברים מרבי יוחנן, השנים פירש והשלישי השיב איני יודע): **סככה באניצי פשתן - פסולה** (שכן ראוייה ליטמא בנגעים, כדאמר ב'במה מדליקין' (שבת דף כז, ב): האונן של פשתן, משיתלבנו (פירוש 'אניצי') לאחר שתיקנו במסרק שקורין צרבי"ש, ועשאן אונן שקורין רישט"א), **בהוצני פשתן** (שמעתי מרבי יוחנן) **כשרה** (דהיינו כשהוא בהוצין שלו, כמו שגדל, ולא נשרה במי המשרה, ולא נופץ במכתשת), **והושני פשתן איני יודע מהו** (אם כשרה או פסולה), **והושני עצמן איני יודע** (מאי קרי רבי יוחנן 'הושני') **מה נפשך (לפרש בהם): אי דייק (במכתשת) ולא נפיץ (במסרק) - 'הושני' קרי ליה (ואמר בהו איני יודע), אבל תרי (שרוי במי המשרה) ולא דייק 'הוצני' קרי ליה (הוי בכלל הוצני כי ההוא דלא תרי ולא דייק, וכשרה)? או דלמא תרי ולא דייק נמי 'הושני' קרי ליה (ואף הן בכלל ספיקא, ולא הוה פשיטא ליה להכשיר אלא בדלא תרי ולא דייק)!**

אמר רב יהודה: **הני שושי (פליי"א בלע"ז [שרד]) ושווצרי (ארני"א בלע"ז [לענה] שושי ושווצרי - מיני ירקות; ורבי מכיר פירש שווצרי ארב"א שקורין פלקיר"א [פרעושי"ת] והוא שעליו רחבין וגדל ביערים) - מסככין בהו** (שאינם מקבלין טומאה לפי שאינן מאכל אדם).

אביי אמר בשושי מסככין, בשווצרי לא מסככין; מאי טעמא? - כיון

(סוכה יג, א)

דסרי ריחיהו (מבאיס ריחם) שביק להו ונפיק.

אמר רב חנן בר רבא: הני היזמי והיגי (מיני סנה) מסככין בהו. אביי אמר: בהיזמי מסככין, בהיגי לא מסככין; מאי טעמא? - כיון דנתרי טרפיהו (נושרין עלין שלהן) שביק לה ונפיק.

אמר רב גידל אמר רב: האי אפקותא דדיקלא (מוצא הדקל כשהוא סמוך לקרקע יוצאים בו דוקרנין הרבה סביב סביב) מסככין בהו אף על גב דאגדי (שמחורבין ענפי האילן יחד, ודמי לחבילין, דאמרן אין מסככין בהן): אגד בידי שמים לא שמיה אגד, (1) אף על גב דהדר אגיד להו (איהו: הענפים של מעלה, כדי להשכיבן מפני שמתפצלין לכאן ולכאן, ונוקפין למעלה ואין סותמים הנקב): איגד בחד לא שמיה אגד (כל דבר יחידי המחובר יחד ואוגדו בפני עצמו - אינה 'אגודה' עד שיתן דבר אחר עמו ויאגדם יחד).

אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא: הני דוקרי דקני (כעין אפקותא דדיקלא אלא שזה של קנים וזה של דקלים) - מסככין בהו אף על גב דאגדי נינהו; אגד בידי שמים לא שמיה אגד, אף על גב דהדר אגיד להו - איגד בחד לא שמיה אגד.

תניא נמי הכי: 'קנים ודוקרנין מסככין בהן' ('קנים ודוקרנים' משמע תרי מילי, ודוקרנים - כמו 'יחפור בדקר' (ביצה דף ב,ב) פל"א בלע"ז [את חפירה]); 'קנים' פשיטא! אימא 'קנים של דוקרנין' (שיוצאים בגזעם כמין דוקרנים הרבה) מסככין בהן (ולא משוינן להו כחבילה).

ואמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא: הני מררייתא דאגמא (חזרת של אגס) - אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח; מיתביה [נגעים פ"ד מ"ו; פרה פ"א מ"ז]: 'אזוב' (כל היכא דכתיב 'אזוב' דריש ליה הכי) - ולא אזוב יון, ולא אזוב כוחלי, ולא אזוב מדברי, ולא אזוב דומי, ולא אזוב שיש לו שם לווי' (הכא נמי מדור כתיב ולא מדרתא דאגמא דהוא שם לווי)! אמר אביי: כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה (שיש בו מכמה מינין וכל אחד שם לווי לו כמו 'אזוב כוחלית' וקודם מתן תורה היה זה שמו), ובאתה תורה והקפידה עליה (שכתוב בכמה מקומות אזוב ולא נכתב באחד מהן אחד משמות הללו) - בידוע שיש לו שם לווי (שמע מינה אסתם אזוב קפיד רחמנא), והני (מררייתא) לא נשתנה שמיהו קודם מתן תורה כלל (וכשניתנה תורה - לא היו קרויין אלא 'מרור' סתם, וכשהזכיר מרורים - אף זה היה במשמע).

רבא אמר: הני מררייתא סתמא שמיהו; והאי דקרי להו 'מררייתא דאגמא' - משום דמשתכח באגמא. אמר רב חסדא: איגד בחד - לא שמיה אגד (לא לענין חבילה לסכך ולא לענין אגודת אזוב); שלש שמיה אגד; שנים מחלוקת רבי יוסי ורבנן, דתנן [פרה פ"א מ"ט]: 'מצות אזוב שלשה קלחים' (שרשין) ובהן שלשה גבעולין (גבעול לכל קלח; 'גבעול' הוא קנה האמצעי שהזרע בראשו, כקנבוס ופשתן); ... רבי יוסי אומר (לקמן מפרש פלוגתייהו): 'מצות אזוב שלשה, גבעולין ושיריו שנים' (אם נפל האחד לאחר זמן - שי'ריו כשרים בשנים) וגדומיו כל שהוא (כשמזין בו פעמים הרבה, מתוך שגבעוליו רכים - משתברים, וכל שהוא המשתייר באגודה - כשר, ובלבד שישתייר מכל אחד ואחד כל שהוא, שתהא שם אגודתו קיימת) 'קא סלקא דעתין' (דהא דאמר רב חסדא: שנים מחלוקת - רבי יוסי ורבנן - הכי מפרש פלוגתייהו, והכי שמעינן לה): מדשיריו שנים (לרבי יוסי), תחילתו נמי שנים (דיעבד) והאי דקתני שלשה - למצוה (לכתחילה); ומדדרי יוסי שלשה למצוה (ומדדרי יוסי בעי שלש מיהא למצוה) - (מכלל) לרבנן (דאמרי) שלשה - לעכב (דאי אינהו נמי למצוה ולא לעכב, מאי אתא רבי יוסי לאיפלוגי? ומאי מחלוקת דקאמר רב חסדא דלרבי יוסי שמיה אגד ולרבנן לא שמיה אגד?); והתניא: 'רבי יוסי אומר: אזוב תחילתו שנים ושיריו אחד' - פסול (אזוב שתחילתו שנים פסול, וכן אזוב שלשה ונפלו שנים מן האגודה ונשתייר אחד פסול), ואינו כשר עד שיהא תחילתו שלשה ושיריו שנים (כלומר: אין תחילתו כשר אלא בשלשה: דבציר מהכי לאו 'אגודה' היא, ואין שירים כשרים אלא בשנים) ?!

איפוך: לרבי יוסי שלשה לעכב (איפוך סברא דידן דאמרן לעיל קא סלקא דעתיה דנפרשה לרב חסדא הכי דלרבי יוסי שלשה לעכב, כדמפרש הכא בהדיא), לרבנן שלשה למצוה (ולא לעכב), והתניא (ובניחותא): 'אזוב תחילתו שנים ושיריו אחד - כשר' (אזוב שתחילתו שנים כשר, ושיריו אחד נמי כשר), ואינו פסול עד שיהא תחילתו ושיריו אחד' (וקא סלקא דעתא דסיפא נמי הכי מיפרשא, ואין שיריו פסולים עד שיהא אחד); (ולהכי פריך) 'שיריו אחד פסול' ? הא אמרת 'שיריו אחד - כשר' ?

(סוכה יג, ב)

אלא אימא (אתחלתו קאי, והכי קאמר): (אין תחילתו פסול) עד שתהא תחלתו כשיריו אחד (עד שיהא הוא כשיעור שיריו, דהיינו אחד). (אלמא לרבנן שלשה דקאמרינן לעיל - למצוה, דאי לעכב - הא מני: לא רבי יוסי ולא רבנן.)

דרש מרימר: הני איסוריי תא דסורא (חבילי קנים שהיו עושין למכור בשוק ומוכרין אותם במינו) - מסככין בהו (ואין בהם משום גזרת אוצר דכל ימות השנה, לפי שאין דרך להצניעם באגדס) אף על גב דאגדן: למנינא בעלמא הוא דאגדן (עד שימכרו, והלוקחן לייבשן מתיר אגדן, הלכך המסכך בהן לשם סוכה אינו צריך להתיר אגדן).

אמר רבי אבא: הני צריפי (כמין כוך עגול ככובע ונחבאים בתוכו צידי עופות) דאורבני (עשוי מענפי ערבות וגודלין אותו; מתחתיו פיו רחב, ולמעלה קושרין ראשי הנצרים בחבל קשר אחד כעין כלי מצודות שצדין דגים קטנים שעושין בגומא, שקורין יונק"ש, אבל אין בצריף - שלשה וארבעה בתי אריגה כמו שיש למצודה): כיון שהותרה ראשי מעדנים שלהן (קשר העליון; 'מעדנים' - כמו התקשר מעדנות כימה (איוב לח, לא)) - כשרין. והא גידי מתתאי (לצד פיו הוא קלוע)?
אמר רב פפא: דשרי להו (מתיר ראשי החוט שהוא קלוע בו, ואינו צריך להפקיע הקליעה).
<ואמר> רב הונא בריה דרב יהושע: אפילו תימא דלא שרי להו; כל אגד שאינו עשוי לטלטלו (כגון זה שמשותף קשר העליון: אם אתה מטלטלו - הוא ניתן מאליו, שאין לו אלא פיו קלוע כמין גדיל לאחוז את הנצרים) - לא שמיא אגד.

אמר רבי אבא אמר שמואל: ירקות שאמרו חכמים (בפסח) אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח (מרור: חזרת ועולשין ושאר חברותיהן) - מביאין את הטומאה (בעודן לחין, וכל כמה דלא יבשי - אהל הוא מדאורייתא) ואין חוצצין בפני הטומאה (דקות הם טינב"ש בלע"ז, הלכך אין חוצצין בפני הטומאה אם סיכך בהן גג, ומדברנן הוא דגזור עליהו שלא יסמכו עליהן לחוץ בפני הטומאה, דלמא סמכי עליהו לכי יבשי נמי; מיהו בעודן לחין - חוצצין מדאורייתא משום דלא מקבלי טומאה, דלאו מאכל אדם ניהו (דאי מקבלי טומאה לא חייצי בפני הטומאה), ולכי יבשי אין חיצותן חציצה, כדמפרש: דמפרכי ונפלי), ופוסלין בסוכה משום אויר (כשיעור שאויר פוסל בה, דהיינו בשלשה טפחים, כדאמרינן לקמן בפירקין (דף י"א): אויר בשלשה, ולא משערינן להו לפסול כשיעור שאר סכך פסול, דאוכל הראוי לקבל טומאה הוא, וסכך פסול אינו פוסל אלא בארבעה טפחים באמצע וארבע אמות מן הצד, אלא כי אויר דיינינן להו לחומרא, ובשלשה); מאי טעמא? - כיון דלכי יבשי פרכי ונפלי כמאן דליתנהו דמי.
ואמר רבי אבא אמר רב הונא: הנוצר לגת (הנוצר ענבים לדרוך אותם) - אין לו ידות (להביא העץ טומאה על האוכל, לפי שאינו צריך לבית אחיזה, ולא נחא ליה בהן; וכי אתרבו ידות לטומאה ב'העור והרוטב' (חולין דף ק"ז, א) - הני מילי ביד הצריכה, או בכלי או באוכל); ורב מנשיא בר גדא אמר רב הונא: הקוצר לסכך אין לו ידות (אין הקשין מביאין טומאה על האוכל, דלא נחא ליה בחיבורין: דאוכל בסכך לא מיבעי, ואי לאו דפסולת מרובה עליו - הוה פסיל לה לסוכה); מאן דאמר קוצר (לסכך אין לו ידות) - כל שכן בוצר (לגת), דלא נחא ליה (בהנך ידות) דלא נימצייא לחמריה (מוצצות את היין ומפסידות); מאן דאמר בוצר שאין לו ידות - אבל קוצר יש לו ידות, דניחא ליה דליסכך בהו כי היכי דלא ליבדרן (ניחא ליה באוכל המחובר בהן: שאם יבדיל ראשי שבליים מן הקשים שמא יתפזרו וילכו לאיבוד).

נימא דרב מנשיא בר גדא (דאמר קוצר אין לו ידות) - תנאי היא, דתניא: 'סוכי' (ענפי) תאנים ובהן תאנים, פרכילין (זמורות) ובהן ענבים, קשין ובהן שבליים, מכבדות (ענפי דקל) ובהן תמרים, כולן אם פסולת מרובה על האוכלין - כשרה (לסכך), ואם לאו פסולה; אחרים אומרים: עד שיהו קשין מרובין על הידות ועל האוכלין (על הידות כדי בית יד סמוך לאוכל - אף הוא צריך ביטול שגם הוא מקבל טומאה); מאי לאו בהא קא מיפלגי: דמר סבר יש להן ידות, ומר סבר אין להן ידות?
לרבי אבא (דאמר בוצר אין לו ידות אבל קוצר יש לו) ודאי תנאי היא (על כרחיה מבעי למימר 'אנא דאמרי כאחרים דאמרי יש לו' דאילו תנא קמא לא מיתוקם כוותיה, דהא אמר 'אין לו', ואי בקוצר לאכילה ונמלך לסיכוך - כל שכן דהוה ליה למימר 'יש לו' וקאמר 'אין לו'! הלכך לא מיתוקמא כרבי

אבא; (אלא) לרב מנשיא בר גדא (דאמר קוצר לסכך אין לו), מי לימא תנאי היא? אמר לך רב מנשיא: דכולי עלמא סברי הקוצר לסכך אין לו ידות, והכא במאי עסקינן? - כגון שקוצצן לאכילה ונמלך עליהן לסיכוך (מי מידחיק לאוקמי מילתיה כתנאי ולמימר אנא אמרי כתנא קמא ואחרים פליגי, או מוקמינן למתניתין בקוצר לאכילה ונמלך לסכך ומשום הכי אמרי אחרים דיש לו ידות, אבל בקוצר לסכך - אחרים מודו נמי דאין לו).

אי קוצצן לאכילה - מאי טעמייהו דרבנן? וכי תימא קסברי רבנן 'כיון דנמלך עליהן לסיכוך בטלה ליה מחשבתו', ומי בטלה ליה מחשבה (קבלת טומאה) בהכי (ואפילו לא נטמאו קודם שנמלך, מיהו ירדה להן תורת קבלת טומאה על ידי מחשבה ראשונה, ומי בטלה קמייתא במחשבה בתרייתא)? והתנן [כלים פ"ה מ"ט]: 'כל הכלים

(סוכה יד, א)

יורדין לידי טומאה במחשבה (מי שחשב עליו שזה יהא גמר מלאכתו, כגון שעיבדו לדרגש או לדולבקי, כיון שעיבדו - מקבל טומאה, ואלמלי עיבדו לרצועות וסנדליו - אין מקבלים טומאה עד שיגמרו למלאכת הסנדליו), ואין עולין מטומאתן (ממחשבת תורת קבלת טומאה אין עולין במחשבה, כגון: עיבדו לשלחן ולדרגש, וחישב עליו לרצועות וסנדליו - אין מחשבתו מבטלת מתורת קבלת טומאה) אלא כשינוי מעשה (עד שיתן בו איזמל): מעשה מוציא מיד מעשה (גירסת רש"י, וכן גירסת המשנה: מעשה מבטל מיד מעשה - אפילו עשה בו מעשה מוכיח מתחילה לשלחן, כגון שקיצצו סביבותיו ליפותו, כיון שנתן איזמל בו לחתכו לסנדליו - מבטל מעשה ראשון) ומיד מחשבה (וכל שכן שמוציא מיד מחשבה שלא היה בה מעשה), מחשבה אינה מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה! וכי תימא הני מילי (דלא מבטלן בתרייתא לקמייתא - ב) כלים - דחשיבי (ומשיצא עליו שם כלי במחשבה - אינה נוחה להפקיע שמה), אבל ידות דלצורך אכילה נינהו במחשבה נעשה ובמחשבה סלקא - והתנן [עוקצין פ"א מ"ה]: 'כל ידות האוכלין שבססן' (לקמיה מפרש מאי היא) כגורן טהורות (דגלי דעתיה דלא ניחא ליה בהו וטהרו מלקבל טומאה הידות האלה עוד ולא הביאה טומאה על האוכל עד שיגיע טומאה באוכל עצמו) ורבי יוסי מטמא (טעמא מפרש לקמן): בשלמא למאן דאמר 'בססן' (היינו) התיר אגודן (של עומדיו, לשון מתבוססת בְּדִמְיָהּ (יחזקאל טז, ט) = מתגולגלת, כלומר: כיון שהתיר אגדן - השבלין מתגולגלין בגורן, לפי שנוחין להתפור; או לשון כנה דמתרגמינן וְאֵת כָּנּוּ (נשמות ל, כח) = וית בסיסיה כלומר הכנו לדשן), שפיר (לא קשיא לך, דאליביה מצית למימר דקיימי רבנן כוותיה: כיון שהתיר אגדן דלא הוי אלא כמחשבה בעלמא דגלי דעתיה דלא ניחא ליה בידות שלהן: שאין הידות ראויות לשבלין אלא כדי לאוגדן בהם, והאי מוכח דלא בעי לאוגדן); אלא למאן דאמר מאי 'בססן'? - בססן ממש (שדשן לידות ברגלי בהמה או במקבת כמו בְּשֶׁמֶךְ נְבוֹס קָמִינוּ (תהלים מד, ו) בְּסָסוּ אֶת חֶלְקֵתִי (ירמיה יב, י), והכא - דאיכא מעשה רבה - הוא דאמר דקא מטהרי רבנן, אבל במחשבה לא אמר) מאי איכא למימר (אי בקוצר לאכילה מוקמת לה להאיא דלעיל, מאי טעמא דרבנן)?

הכא נמי שבססן ממש (פלוגתא דאחרים ורבנן כשבססן ממש, כשנמלך לסיכוך); אי הכי מאי טעמייהו דאחרים?

דאמור כרבי יוסי, דתנן 'רבי יוסי מטמא';

האי מאי? בשלמא התם (גבי פלוגתא דרבי יוסי, דקא מיירי בגורן, איכא למימר) טעמא דרבי יוסי: חזיא לכדרכי שמעון בן לקיש (טעמא דרבי יוסי דאף על גב דבססן חזו למיהוי ידות, וניחא ליה שיהו מחוברות באוכל כמו שהן; 'בוססות' = מוציאה בלע"ז [כתושות, נדושות שדשו אותן]), דאמר רבי שמעון בן לקיש: הואיל וראויות להופכן (להפך ראשי השבליים) בעתה (על ידי הידות; עתה = פורק"א [קשיון]), ואלמלא הידות אין נוחין להפכן בה, דמתוך שהם קצרים יוצאין מבין שני עוקציה של עתה ונשמטין ממנה, והוא כשבססן תחלתן - לא לבטלן נתכוון אלא לרככן), אלא הכא (דבעי להו לסכך) למאי חזיא (ידות אוכלים משבססן ואינן אגודות בהן)?

חזיא לכי סתר - למנקט להו בגילייהו (בקשין שלהם יאחזום, וינטלו ראשי השבליים עמהם).

גופא: כל ידות האוכלין שבססן בגורן טהורות ורבי יוסי מטמא; מאי 'בססן'?

רבי יוחנן אמר: בססן ממש; רבי אלעזר אומר: התיר אגדן.

בשלמא לרבי אלעזר, דאמר בססן = התיר אגדן, היינו דמטמא רבי יוסי (משום הכי מטמא רבי יוסי דקסבר מעשה זוטא לא בטלה תורת ידות מינייהו), אלא לרבי יוחנן, דאמר בססן ממש אמאי מטמא רבי יוסי?

אמר רבי שמעון בן לקיש: הואיל וראויות להופכן בעתה.

(שאלתי את מורי מגופה דמשנה דמייתי אגב גררא בשמעתין מי שייך למיתני גופא כדגרסינן במימרות האמוראים? ואמר לי רבי: משום דהך משנה מן הטהרות שאין מהם שום גמרא בעולם ולא מפורשת כשאר המשניות - לפיכך נוהג הש"ס לומר 'גופא' כדי לפרש.)

אמר רבי אלעזר: למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר (דכתיב ויעתר יצחק לה' [לנכח אשתו כי עקרה הוא] ויעתר לו ה' (בראשית כה, כא)) ? לומר לך: מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום - אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות. (אגב דאמר 'הואיל וראויות להפך בעתה' נקט נמי הא מלתא).

משנה :

מסכנין בנסרים, דברי רבי יהודה, ורבי מאיר אוסר (בגמרא מפרש פלוגתייהו) ;

נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים - כשרה (בגמרא מפרש מאן קתני לה), ובלבד שלא יישן תחתיו (דנסר רחב ארבעה - סכך פסול הוא, כדאמר בגמרא, לרב אליבא דרבי מאיר ולשמואל לדברי הכל, וסוכה כשרה, וכגון דיהביה אצל הדופן: דסכך פסול אינו פוסל מן הצד אלא בארבע אמות, דאמרינן דופן עקומה) .

גמרא :

אמר רב: מחלוקת בנסרין שיש בהן ארבעה (שרוב תקרות הבית עשויות מהן) : דרבי מאיר (דפסיל) אית ליה גזרת תקרה (אי מכשרת בהו אתי למימר "מה לי לסכך באלו מה לי לישב תחת קורות ביתי, אף היא בנסרים מקורה" וההוא ודאי פסול, דסוכה אמר רחמנא, ולא ביתו של כל ימות השנה), ורבי יהודה לית ליה גזרת תקרה; אבל בנסרין שאין בהן ארבעה (שאינן רוב תקרות עשויות מהן) - דברי הכל כשרה (דלא דמי לתקרה דלגזור בהו) ;
ושמואל אמר: בשאין בהן ארבעה מחלוקת (בההוא מכשר רבי יהודה, משום דאין רוב תקרות עשויות מהן - לא גזרינן בהו; ורבי מאיר חייש למיעוט: שיש מיעוט העושין תקרה מהן), אבל יש בהן ארבעה - דברי הכל פסולה.
אין בהן ארבעה (קפסיל רבי מאיר) ואפילו פחות משלשה (בתמיה) ? - הא קנים בעלמא נינהו (ואם כן במאי מכשר) !
אמר רב פפא: הכי קאמר (שמואל): יש בהן ארבעה - דברי הכל פסולה; פחות משלשה - דברי הכל כשרה, מאי טעמא ? - קנים בעלמא נינהו; כי פליגי משלשה עד ארבעה: מר סבר כיון דליתנהו שיעור מקום (דאין רשות בפחות מארבעה) לא גזרינן (משום תקרה, דלא חשיבי לעשות תקרה מהן), ומר סבר כיון דנפקי להו מתורת לבוד (שאם היה אור במקום אחד מהם לא מצי למימר לבוד) (חשיבי להיות דומות לתקרה, ו) גזרינן .

תנן (קא סלקא דעתיה דברי הכל היא): 'נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים כשרה' (וכגון שנתנו מן הצד דאמרינן דופן עקומה ולא חשיב סכך למיפסלה) ובלבד שלא יישן תחתיו'; בשלמא לשמואל, דאמר בשאין בהן ארבעה מחלוקת אבל יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה - משום הכי לא יישן תחתיו, אלא לרב דאמר בשיש בהן ארבעה מחלוקת אבל אין בהן ארבעה דברי הכל כשרה, לרבי יהודה אמאי לא יישן תחתיו ?
מי סברת דברי הכל היא? סיפא אתאן לרבי מאיר!
תא שמע: 'שני סדינין מצטרפין' (לארבעה טפחים לפסול בסוכה משום סכך פסול: שסיכך בדבר המקבל טומאה, וסכך פסול באמצע פוסל בארבעה),

(סוכה יד, ב)

שני נסרין אין מצטרפין (לפוסלה: דאפילו כולה מטוככת בהן - כשרה; ורבי יהודה היא); רבי מאיר אומר: אף נסרין כסדינין' בשלמא לשמואל דאמר 'בשאין בהן ארבעה מחלוקת, אבל יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה' (נוקמא להן פלוגתא נמי בשאין בהן ארבעה, וקאמר רבי יהודה שני נסרים של שלשה טפחים ואף על גב דנפיק מתורת לבוד אין מצטרפין לפוסלה, שאף כולה מסכנין בהן; ורבי מאיר אומר נסרים מצטרפין לארבעה - אם באמצע סוכה הן - לפוסלה); מאי 'מצטרפין' ? - מצטרפין לארבעה; אלא לרב דאמר 'בשיש בהן ארבעה מחלוקת, אבל אין בהן ארבעה דברי הכל כשרה' - היכי דמי? אי דאית בהו ארבעה למה להו לאיצטרופי (דקא אמר רבי מאיר נסרים כסדינין ומצטרפין? חדא מינייהו פסלה לה) ! אי דלית בהו ארבעה - אמאי ? והא קנים בעלמא נינהו (דהא אמר רב אין בהן ארבעה דברי הכל כשרה) !
לעולם דאית בהו ארבעה, ומאי 'מצטרפין' ? - מצטרפין לארבע אמות מן הצד (דמן הצד אין סכך פסול פוסל אלא בארבע אמות, דבבציר מהכי גמירי דופן עקומה, וקאמר רבי יהודה: שני נסרים של ארבעה ארבעה, וכן סידר והולך עד ארבע אמות - אין מצטרפין: שאף כולה ראוי לסכך בהן, דלית ליה גזרת תקרה) .

לישנא אחרינא: בשלמא לשמואל, דאמר 'בשאינ בהן ארבעה מחלוקת אבל יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה', מאי 'מצטרפין' ? - מצטרפין לארבע אמות מן הצד; אלא לרב, בשלמא לרבי מאיר, מאי 'מצטרפין' ? - מצטרפין לארבע אמות מן הצד, אלא לרבי יהודה, דאמר 'אפילו יש בהן ארבעה כשרה' - מאי 'אין מצטרפין' ? קנים בעלמא ניהו! אידי דקאמר רבי מאיר 'מצטרפין' - אמר רבי יהודה 'אין מצטרפין'.

תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דשמואל: תניא כוותיה דרב: 'סככה בנסרים של ארז שאין בהן ארבעה דברי הכל כשרה; יש בהן ארבעה: רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר; אמר רבי יהודה: מעשה בשעת הסככה (שגזרו העובדי כוכבים גזירה על המצות) שהביאנו נסרים (שאין הנכרים מכירין שתהא לשם סוכה) שהיו בהן ארבעה, וסיכנו על גבי מרפסת, וישבנו תחתיהן. אמרו לו: משם ראייה? אין שעת הסככה ראייה.

תניא כוותיה דשמואל: 'סככה בנסרים של ארז שיש בהן ארבעה דברי הכל פסולה; אין בהן ארבעה: רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר, ומודה רבי מאיר שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר (בין שיש בהן ארבעה בין שאין בהן ארבעה) - שמניח פסל (פסולת גורן ויקב דהוא סכך כשר) ביניהם וכשרה* (והכי נמי מצי למיתני 'ומודה רבי יהודה בהנך דאית בהו ארבעה דפוסלין שאם יש בין נסר לנסר כו', והאי דנקט רבי מאיר - רבותא היא: דאפילו רבי מאיר דמחמיר מודה בהא), ומודה רבי יהודה (דאף על גב דאיהו מיקל בשאין בהם ארבעה - מודה הוא) שאם נתן עליה נסר (אחד) שהוא רחב ארבעה טפחים - כשרה (שאם נתנו בסוכה מן הצד שאף על פי שהיא כשרה מן הצד על ידי דופן עקומה) ואין ישנים תחתיו, והישן תחתיו לא יצא ידי חובתו'.

* (ולקמן (דף יח,א) מוקי לה בסוכה בת שמונה אמות מצומצמות, דכי יהיב נסר ופסל עד אמצעה מהאי גיסא וחוזר ומתחיל מצדה השני ונותן נסר תחלה ואחר כך פסל כמו כן עד אמצעה - הוה להו שני פסלים באמצעה, והוה של שמונה טפחים, ואיכא הכשר סוכה, ונסרים שבה לא פסלי לה, דאמרינן דופן עקומה עד הפסלים האמצעיים.)

אתמר: הפכן על צידיהן (נסרים שיש בהם ארבעה שסיכך בהן ולא הטיל רחבן על הסוכה, אלא השכיבן על צידן שהוא פחות שלשה): רב הונא אמר פסולה (כדמפרש לקמן: דכיון דיש שם פסול עליהן - נעשו כשפודין של מתכת הפסולין לסכך בכל ענין שהופכן), ורב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי כשרה (דטעמא משום גזירת תקרה, וכי האי גוונא לא עבדי אינשי תקרה). איקלע רב נחמן לסורא, עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא (לשאול אולי יאמר כדבריהם), אמרי ליה: הפכן על צידיהן מהו? אמר להו: פסולה: נעשו כשפודין של מתכת. אמר להו רב הונא [לרב חסדא ורבה בר רב הונא]: לא אמרי לכו אמרי כוותי!!

אמרו ליה: ומי אמר לן מר טעמא ולא קבלינן מיניה? אמר להו: ומי בעיתו מינאי טעמא ולא אמרי לכו? לימא מסייע ליה: 'אינה מחזקת כדי ראשו ורובו ושולחנו או שנפרצה בה פרצה (באחת הדפנות סמוך לקרקע) כדי שיזדקק בה גדי בכת ראש (בהדיא ובריוח, דהיינו שלשה טפחים), או שנתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים - אף על פי שלא הכניס לתוכה אלא שלשה טפחים - פסולה'; היכי דמי (דרחב ארבעה ולא הכניס בו אלא שלשה)? לאו כגון שהפכן (כולן) על צידיהם (וסיככה כולה בהן)?

לא, הכא במאי עסקינן? - כגון דאנחה (ונסר אחד דווקא קאמר) אפומא דמטללתא (אצל רוח רביעי שאין שם דופן דלפקיה מיניה על ידי דופן עקומה, דהא אין כאן דופן אלא פתח), דעייל תלתא לגיו ואפיק חד לבר (ואף על גב דלא עייליה כוליה לתוך חלל דפנות הצדדים - פסול: דההוא טפח דאבראי מיושב נמי כי סוכה, דאלו סכך כשר הוה - מותר לישן שם, ויוצא ידי סוכה), דהוה ליה 'פסל היוצא מן הסוכה' (דאמרינן לקמן (דף יט,א) וכל פסל היוצא מן הסוכה (כי האי גוונא) - נידון כסוכה.

(סוכה טו, א)

משנה:

תקרה שאין עליה מעזיבה (סתם תקרה בנסרים שיש בהן ארבעה; 'מעזיבה' = רצפת טיט; ודומה לו במקרא בספר עזרא (נחמיה ג, ח) וַיַּעֲזְבוּ יְרוּשָׁלַם עַד הַחוֹמָה הָרְחֵבָה - מלאוה מתוכה עפר להחזיק החומה): רבי יהודה אומר: (בית שמאי ובית הלל נחלקו בדבר): בית שמאי

אומרים : (אם בא לישב תחתיה לשם סוכה) **מפקפק** (סותר ומנענע את כולו) ו (ואחר כך) **נוטל אחת מבינתים** (ונותן פסל במקומה; ולקמן מפרש למה לי תרתי), **ובית הלל אומרים :** **מפקפק** (מפקפק משום 'תעשה ולא מן העשוי' ואין צריך לתת פסל; ורבי יהודה לטעמיה, דמכשיר בנסרים שיש בהן ארבעה לסכך את כולה, והיינו כרב ושמואל מתרץ לה לקמן בגמרא) **או** **נוטל אחת מבינתים** (ואינו צריך לפקפק דבהכי סגי דאיכא עשיה מעליא); **רבי מאיר אומר :** **נוטל אחת מבינתים ואינו מפקפק** (אבל לא יפקפק, שאין פקפוק מועיל לו; ורבי מאיר לטעמיה, דאמר: 'אין מסככין בנסרים', ועל ידי פסל שבינתיים מתכשרה; ולשמואל דאמר לקמן (דף י"ב) סכך פסול בארבעה באמצע - מיתוקמא כדפרישית לעיל: דניהוו שני פסלים באמצע, ואין בו אלא שמונה אמות, דדופן עקומה אמרינן עד הפסלים ומפקינן להו לנסרים מן הסוכה; אי נמי סבירא ליה כרב, דאמר לקמן (שם) סכך פסול בין מן הצד בין מן האמצע בארבע אמות, הלכך לא פסלי נסרים שבינתיים: דליכא שיעור פסול ביחד).

גמרא :

בשלמא בית הלל, טעמייהו משום תעשה ולא מן העשוי (בפסול; וכן מן העשוי לבית ולא לסוכה, שאין שם סוכה עליו; גזרת תקרה לית להו במסכך בנסרים ואפילו בני ארבעה); **אי מפקפק - עביר ליה מעשה, אי נוטל אחת מבינתים - עבד בה מעשה; אלא בית שמאי** (דבעו תרתי) **מאי טעמייהו? אי משום תעשה ולא מן העשוי - בחדא סגי! אי משום גזרת תקרה** (אית להו, דאין מסככין בנסרים משום הכי לא מהני פקפוק) - **בנוטל אחת מבינתים סגי!?** **לעולם משום גזרת תקרה, והכי קאמרי:** אף על פי שמפקפק, אי **נוטל אחת מבינתים - אין, אי לא - לא** (כלומר: לא מהני פקפוק אלא נטילה אחת מבינתיים, דאיכא מעשה מעליא; וגזרת תקרה נמי בטלה לה; והאי דאמרי 'מפקפק' - הכי קאמרי: המפקפק לא הועיל, ונוטל אחת מבינתיים)!

אי הכי, אימא סיפא: 'רבי מאיר אומר: נוטל אחת מבינתים, אבל לא יפקפק'; **רבי מאיר היינו בית שמאי?** **הכי קאמר** (רבי מאיר לרבי יהודה): **לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה** (דבית הלל כוותי סבירא להו דאין מסככין בנסרים, ולא מהני פקפוק). **מאי קא משמע לן** (דסתמא למתניתין, מאי אשמעינן בהן פלוגתא למיתנייה במתניתין)? **דרבי מאיר אית ליה גזרת תקרה ורבי יהודה לית ליה גזרת תקרה? והא אפליגו בה חדא זימנא, דתנן:** 'מסככין בנסרים, דברי רבי יהודה, ורבי מאיר אוסר'!?

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: רישא (לאו משום גזרת תקרה איפלוג, אלא) **בנסרים** (שאינן בני ארבעה, אבל) **משופין עסקינן** (וחלקים וראוין לתשמיש), **ומשום גזרת כלים נגעו בה** (לפסול אליבא דרבי מאיר: אף על גב דפשוטי כלי עץ נינהו ולא מקבליים טומאה - גזר בהו אטו כלים המקבליים טומאה), **ולרב יהודה אמר רב דאמר 'סככה בחיצין זכרים כשרה בנקבות פסולה', ולא גזר זכרים אטו נקבות - הכא נמי לא נגזר נסרים משופין אטו כלים! אלא על כרחך רישא פליגי בגזרת תקרה וסיפא פליגי בגזרת תקרה. ואפליגי בתרתי זימני למה לי?**

סיפא - רבי יהודה היא, דקא אמר ליה לרבי מאיר: אמאי קא אסרת בנסרים? **משום גזרת תקרה? האי סברא לבית שמאי הוא דאית להו, ובית הלל לא גזרי** (ושבקת בית הלל)?! **ואמר רבי מאיר:** לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה.

הניחא לרב, דאמר מחלוקת בשיש בהן ארבעה: **דרבי מאיר אית ליה גזרת תקרה ורבי יהודה לית ליה גזרת תקרה, אלא לשמואל דאמר בשאין בהן ארבעה מחלוקת אבל יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה - סיפא במאי פליגי** (הא ודאי סתם תקרה בני ארבעה הוא, וקמכשר רבי יהודה אליבא דבית הלל)?

בביטולי תקרה קא מיפלגי: **מר סבר בטלה בהכי, ומר סבר בהכי לא בטלה.** (כלומר: אמר לך שמואל: לעולם בשיש בהן ארבעה ולא היתה כאן תקרה מתחלה ועכשיו הוא בא לסכך בהו לשם סוכה - אפילו רבי יהודה פסיל, דגזרינן משום תקרה שלא יבא וישב תחת קורות ביתו ויאמר "מה לי זה מה לי חדשה"; אבל השתא דזו תקרה היתה ובא לידי מעשה לעשות לשם סוכה, וזה מוכיח שיודע שאמרה תורה 'תעשה ולא מן העשוי' - פליגי רבי יהודה ורבי מאיר אי איכא תו למגזר משום תקרה או לא: רבי יהודה סבר בטולי תקרה לבית שמאי צריך ליטול מבינתיים, דאף על גב דמוכיח שבקי בתעשה ולא מן העשוי גזרי בה, ובית הלל סברי: כיון דבטלה והוכיח שהתקרה פסולה - תו ליכא למגזר; ורבי מאיר סבר לא נחלקו כו' ואף בה גזרינן).

משנה :

המקרה סוכתו (כמו שאנו עושין: שמסדרין כלונסות תחלה בסכך ונותנין פסל עליהן) בשפודין או בארוכות המטה (אשפונדי"ש בלע"ז, ובגמרא מפרש דמקבלי טומאה), אם יש ריוח ביניהן כמותן (בין שפוד לשפוד על פני כולה ויתן שם הפסל, וכן על פני כולה) – כשרה; (ובגמרא פריך: הא אין הכשר מרובה על הפסול?) החוטט בגדיש לעשות לו סוכה – אינה סוכה.

גמרא:

לימא תיהוי תיובתא דרב הונא בריה דרב יהושע, דאתמר (לענין מחיצות שבת): 'פרוץ כעומד' (מחיצה שנעשית בפסין רחבין שלשה, והניח בין פס לפס כמלא פס דנפקא ליה מתורת לבד, וכן על פני כולה דהוה ליה פרוץ כעומד, ודכוותה הכא במתניתין דהוה ליה פסול ככשר): רב פפא אמר מותר, ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור? אמר לך רב הונא בריה דרב יהושע: מאי 'כמותן' – בנכנס ויוצא (שיהא פסל הרוחב כמותן יכול ליכנס וליצא בריוח שבינתים דהשתא הוה ליה פסל שנותן שם מרובה על השפודים והאידר יותר על השפודים);

(סוכה טו, ב)

(קא סלקא דעתא דהאי דקמתרץ 'בנכנס ויוצא' – הכי מתרץ: כל כמותו בנכנס ויוצא הוא; סתמא הוא בנכנס ויוצא, דאין דרך לצמצם ולכוין כמותן ממש לא פחות ולא יותר, ופרכינן): והא (אם יתן דעתו לכך) אפשר לצמצם (וקתני מתניתין 'כמותן' – כשרה, והוה ליה פרוץ כעומד)? (ומשני): אמר רבי אמי: (מתניתין לא אכשר במצמצם אלא) במעדיף ריוח שבינתים על רחב השפודין וכמותן, דקתני בנכנס ויוצא); רבא אמר: אפילו תימא (במצמצם) בשאין מעדיף: אם היו נתונים שתי – נותנן (לקנים של סכך) ערב (דעל כרחק אם אינו נותן ראשי הקנים על שפודין – הרי הן נופלין לארץ, והלכך הוה ליה כשר מרובה על הפסול, ומבטלן); ערב – נותנן שתי.

או בארוכות המטה:

לימא מסייע ליה לרבי אמי בר טביומי, דאמר רבי אמי בר טביומי: סככה בבלאי כלים – פסולה, כדאמר רב חנן אמר רבי: בארוכה ושתי כרעים (עמה, ולקמן מפרש למאי חזו), בקצרה (אותם אשר ברוחב המטה לצד מראשותיה ומרגלותיה) ושתי כרעים – הכי נמי בארוכה ושתי כרעים בקצרה ושתי כרעים; היכא איתמר דרב חנן אמר רבי? אהא, דתנן [כלים פ"ח מ"ט]:

(סוכה טז, א)

'מטה מטמאת חבילה (ביחד) ומטהרת חבילה (אם טמאה היא, אין טבילה עולה לה אברים אברים, אלא מתקנה ומטבילה), דברי רבי אליעזר; וחכמים אומרים: מטמאת אברים ומטהרת אברים' מאי ניהו? אמר רב חנן אמר רבי: ארוכה ושתי כרעים, קצרה ושתי כרעים; למאי חזיא? למסמכינהו אגודא ולמיתב עליהו (לקרבן אצל הכותל הרחב כמלא רוחב מטה, ונותן עצים מן הכרעים ולכותל למראשותיה ולמרגלותיה) ומשדא אשלי (ונותן חבלים ומסרג, וראויה למשכב, ומטמא מדרס).

גופא: אמר רבי אמי בר טביומי: סככה בבלאי כלים – פסולה. מאי 'בלאי כלים'?

אמר אביי: מטלניות שאין בהם שלש על שלש, דלא חזיין לא לעניים ולא לעשירים.

תניא כוותיה דרבי אמי בר טביומי: 'מחצלת של שיפא' (לישק"א [עשב הצומח על יד הים]) ושל גמי (יו"ק [גומא או סוף]) – שיריה (כגון נפחתה ונשתיר בה), אף על פי שנפחתו מכשיעורה (שנפחתה עכשיו מכשיעור לטומאה, דתנן [כלים פ"ב מ"ב] 'מפץ ששה על ששה') – אין מסככין בהן (הואיל ומכלי קאתו, ותחלתה היתה מקבלת טומאת משכב הזב והנדה); מחצלת הקנים גדולה מסככין בה (דלאו כלי הוא דסתמא לסיכוך), קטנה אין מסככין בה; רבי אליעזר אומר: אף היא מקבלת טומאה (קסבר סתמא לשכיבה, וכלי היא), ואין מסככין בה.

החוטט בגדיש [לעשות לו סוכה – אינה סוכה]:

אמר רב הונא: לא שנו אלא שאין שם חלל טפח (גובה) במשך שבעה (אורך ורחב שבעה טפחים כשיעור סוכה, ואחר כך הגדיש כל הגדיש על אותו חלל: דעכשיו נעשה שם סכך מאליו, ולא היה עליו שם סכך מתחילה), אבל יש שם חלל טפח במשך שבעה (חלל טפח - אהל הוא; נמצא שם סכך על אותו גדיש, וכשחוטט בו מלמטה למעלה עד שמגביה את החלל לשיעור גובה עשרה - אין זו עשייתו, שהרי אינו מתקן אלא הדפנות, ובדפנות לא אמרינן 'תעשה ולא מן העשוי') - הרי זה סוכה (והרי היא כסוכה שפחותה מעשרה וחקק בה והשלימה לעשרה).
 תניא נמי הכי: 'החוטט בגדיש לעשות לו סוכה - הרי זה סוכה';
 והאנן תנן 'אינה סוכה'? אלא לאו שמע מינה כדרב הונא?
 שמע מינה.
 איכא דרמי ליה מירמא (לא מתני להא דרב הונא בלשון 'לא שנו' ולפרושי מתניתין, אלא רמי מתניתין מירמא אברייא, ודרב הונא - אשנויא אתמר): תנן 'החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה' והא תניא 'הרי זה סוכה'?
 אמר רב הונא: לא קשיא: כאן בשיש שם חלל טפח במשך שבעה, כאן בשאין שם חלל טפח במשך שבעה.

משנה:
 המשלשל (כל מלמעלה למטה קרי 'שלשול') דפנות מלמעלה למטה (שהתחיל לארוג המחיצה אצל הסכך ואורג ובא כלפי מטה): אם גבוה מן הארץ שלשה טפחים - פסולה (דהיינו כדי שיזדקק הגדי בבת ראש דאמרן פסולה);
 מלמטה למעלה (שהתחיל לארוג מלמטה סמוך לקרקע, ומגביה ועולה): אם גבוה (כיון שהגביה) עשרה טפחים - כשרה (ואף על פי שלא הגיע לסכך);
 רבי יוסי אומר: כשם שמלמטה למעלה (דיו באריגת) עשרה טפחים - כך מלמעלה למטה (דיו באריגת) עשרה טפחים (ואפילו גבוהה הרבה מן הארץ כשרה; וקסבר מחיצה תלויה עשרה מתרת).

גמרא:
 במאי קמיפלגי?
 מר סבר מחיצה תלויה מתרת, ומר סבר מחיצה תלויה אינה מתרת.
 תנן התם [עירובין פ"ח מ"ו, דף ט"א]: 'בור שביין שתי חצירות (חציו בחצר זו וחציו בחצר זו ומחיצה בין החצירות ומהלכת ותלויה על פי הבור ואין פתח ביניהם לערב זו עם זו) אין ממלאין ממנה בשבת' (לא זו ולא זו לפי שמימי חצר זו מביא לזו) אלא אם כן עשה לה מחיצה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה (סמוך למים) בין בתוך אוגנו (כלומר: בין מלמעלה רחוק מן המים ובלבד שתהא בתוך אוגן של בור, דמוכחא מילתא דבשביל אוגן המים נעשית; ומפרשין טעמא בעירובין שמחיצה תלויה מתרת במים דקל הוא שהקילו חכמים במים, אבל מחיצה החוצצת את החצירות ומהלכת על פי הבור שלא נעשה בשביל המים אינה מתרת: דאין מחיצה תלויה מתרת במים אלא הנעשית בשביל להתיר מלוי המים, כגון גזוזטרא שלמעלה מן המים, דתנן בעירובין [פ"ח מ"ח, דף ט"ב], דעושין לה מחיצה תלויה, וכגון זו שבתוך אוגן הבור);
 רבן שמעון בן גמליאל אומר:

(סוכה טז, ב)
 בית שמאי אומרים מלמעלה (דיו אם עשאה מלמעלה מתוך אוגנו), ובית הלל אומרים מלמטה; אמר רבי יהודה: לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהן (אותה הנעשית לחוץ בין החצירות ותלויה על פני פי הבור, ואף על פי שלא נעשית בשביל המים; דקא סבר מחיצה תלויה מתרת בחצרות אפילו כל טלטול).

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: רבי יהודה - בשיטת רבי יוסי (דמתניתין) אמרה, דאמר מחיצה תלויה מתרת.
 ולא היא: לא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי (שתהא מחיצה תלויה מתרת בסוכה), ולא רבי יוסי סבר לה כרבי יהודה (בבור שתהא מתרת בשבת):
 לא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי: עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא בעירובי חצירות, דרבנן (הא דאסרינן להביא מימי חצר זו לזו בלא עירוב - מדרבנן הוא, דמדאורייתא לא מיתסר אלא מרשות היחיד לרשות הרבים), אבל הכא סוכה, דאורייתא - לא;
 ולא רבי יוסי סבר לה כרבי יהודה: עד כאן לא קאמר רבי יוסי הכא אלא בסוכה, דמצות עשה, אבל שבת דאיסור סקילה (במלאכות דאורייתא) - לא (מחמירין אפילו במידי דרבנן דאית בה); ואם תאמר (כיון דרבי יוסי לא סבר לה כרבי יהודה בשבת) מעשה שנעשה בציפורי (שהתירו בשבת על ידי מחיצה תלויה כדאמר רב דימי לקמיה) על פי מי נעשה (והלא רבי יוסי - ראש של ישיבת ציפורי הוה, כדאמרין

בסנהדרין (דף לב, ב) **צדק צדק תרדוף - הלך אחר בית דין יפה: אחר רבי יוסי לציפורי** ? - לא על פי רבי יוסי (שכבר נפטר), אלא על פי רבי ישמעאל ברבי יוסי. ומאי 'מעשה' ?

דכי אתא רב דימי אמר: פעם אחת שכחו ולא הביאו ספר תורה מערב שבת (נשהיה דרכן להצניע ספר תורה בבתי מופני הנכרים, ואותו הבית שהניחו לתוכן היה בבית אחד שבחצר בית הכנסת ובתים הרבה היו פתוחין לחצר ולא עירבו, או שהיו חצרות הרבה פתוחות לאותו מבוי ובית הכנסת פתוח לו והיה ספר התורה בחצר שכנגד בית הכנסת ולא נשתתפו במבוי, ואסור להוציא מן החצרות למבוי [נראה שרש"י לא גרס "ולא הביאו ספר תורה מערב שבת"] ; למחר פירסו סדינין על גבי העמודים (שהיו לרוחב המבוי וחלקו את המבוי ולא היו פתוחים מן המחיצה ולפנים אלא בית הכנסת וחצר שכנגדו) והביאו ספר תורה (שהרי שאר החצרות נסתלקו ואין איסור כאן) וקראו בו.

פירסו ? סלקא דעתך ? מהיכן הביאום בשבת (והלא היה אסור להכניס ולהוציא) ? (והלא הכל מודים כו' לא גרסינן: דמחיצה בלא גג לאו אהל הוא, ומחיצה כזו מותר לעשות, כדאמרין בפרק 'כל גגות' (עירובין דף צד, א) 'אמר להם שמואל: נגידו לי גלימא';) אלא מצאו סדינין פרוסין על גבי העמודים (והיו גבוהין מן הארץ, דהוה ליה מחיצה תלויה) והביאו ספר תורה וקראו בו.

אמר רב חסדא אמר אבימי: מחצלת (שרחבה) ארבעה ומשהו (וארכה כאורך הדופן) מתרת בסוכה משום דופן (אם תולה אותה באויר בפחות משלשה סמוך לסכך ופחות משלשה לקרקע, וכגון שאין הסוכה גבוהה אלא עשרה מצומצמין).

היכי עביד ? תלי ליה באמצע: פחות משלשה למטה ופחות משלשה למעלה, וכל פחות משלשה כלבוד דמי.

פשיטא ?

מהו דתימא 'חד לבוד אמרינן תרי לבוד לא אמרינן' ? - קא משמע לן.

מיתיבי: 'מחצלת שבעה ומשהו מתרת בסוכה משום דופן' (שבעה ומשהו) - אלמא חד לבוד אמרינן ותו לא !

כי תניא ההיא בסוכה גדולה (הגבוהה הרבה שאין יכול לומר בה שני לבודין, הלכך בעי מחצלת שבעה ומשהו, ומעמידה בפחות משלשה סמוך לסכך דהויא לה מחיצה עשרה, ותו לא איכפת לן אם תלויה היא), ומאי קא משמע לן ? - דמשלשלין דפנות מלמעלה למטה, כרבי יוסי.

אמר רבי אמי: פס ארבעה ומשהו מתיר בסוכה (אם גבוה עשרה ורחבה ארבעה ומשהו) משום דופן, ומוקים ליה בפחות משלשה טפחים סמוך לדופן (השני במקצוע), וכל פחות משלשה סמוך לדופן כלבוד דמי (וכי אמרינן לבוד - איכא דופן שבעה, וזה משך סוכה קטנה: כדי ראשו ורובו) ; מאי קא משמע לן ? הא קא משמע לן: שיעור משך סוכה קטנה שבעה.

(סוכה יז, א)

משנה :

הרחיק את הסיכוך מן הדפנות (לאו בגבהה קאמר אלא במשכה) שלשה טפחים - פסולה (דאזיר פוטל בשלשה אפילו מן הצד) ;

(ומכאן אני אומר ומפרש הא דאמרינן שבסכך פסול מן הצד אמרינן דופן עקומה להכשיר עד ארבע אמות היינו דחשבינן לסכך כאילו מן הדופן ונעקם ונכפף למעלה ובאזירה ליכא למימר הכי ואיני מפרש רואין את הדופן כאילו הוא עקום והולך תחת הסכך פסול ומגיע לסכך כשר ומוציא את הפסול מן הסוכה דאם כן גם גבי אויר נמי נימא הכי)

בית שנפחת (גגו נפחת באמצעו רחוק מן הדפנות לכל צד) וסיכך על גביו (על הפחת באמצעו, ונמצא תקרת הבית [אפילו התקרה עשויה סכך כשר] שהיא פסולה משום תעשה ולא מן העשוי מפקת בין דפנות לסכך כשר) : אם יש מן הכותל לסיכוך ארבע אמות - פסולה (דבארבע אמות לא נאמר למשה מסיני דופן עקומה, אבל בפחות כשרה הלכה למשה מסיני: רואין תקרת הבית כאילו היא הדופן שנעקם למעלה ואין כאן סכך פסול לפסול הסוכה; ולא יישן תחת זה) ;

וכן חצר (כל חצר שבהש"ס - לפני הבתים, והבתים פתוחין לו) שהיא מוקפת אכסדרה (חצר זו מוקפת בתים מתוכה ופתוחין לה סביב משלשה רוחותיה, ולפני הבתים עשו אכסדראות סביב לשלשה רוחותיה, והאכסדרה פתוחה היא ואין לה דופן לצד החצר ויש עליה תקרה; וזה סיכך על גבה כל אוירה של כל חצר שבאמצע היקף אכסדראות, ואין דופן לסוכה זו אלא מחיצות הבתים המפסיקות בין בתים לאכסדרה, ונמצאת תקרת האכסדרה מפקת סביב בין סכך לדפנות; אם יש ברוחב האכסדרה ארבע אמות - פסולה; פחות מארבע אמות - כשרה, דאמרינן דופן עקומה; דוגמא לדבר קלוישטר"א בלשון אשכנז של איזה אומות, הם הגלחים, שיש לה אויר שיש בה עשבים, והיקף אכסדרה סביב לו) ;

סוכה גדולה שהקיפוא (סיבבו סביב לה סמוך לדפנות) בדבר שאין מסככין בו (בדבר המקבל טומאה ובאמצעה נתן הסכך כשר), אם יש תחתיו (תחת הסכך פסול) ארבע אמות – פסולה (אף הסכך כשר, לפי שאין לה מחיצות; פחות מכאן כשרה, דאמרינן דופן עקומה).

גמרא:

כל הני למה לי (למה לי לאשמועינן דופן עקומה בתלת בבי במתניתין? ליתני חדא ולשמעינן לכולהו)?

צריכא: דאי אשמעינן בית שנפחת – משום דהני מחיצות לבית עבידן (להיות דופן לבית זה, והרי הבית נעשה סוכה, הלכך שדינן מחיצות בתר סוכה על ידי עיקום), אבל חצר המוקפת אכסדרה, דמחיצות לאו לאכסדרה עבדי (אלא לבית) – (הלכך) אימא לא (ליכא למימרא תקרה אכסדרה = עקימת דפנות הללו היא, ולא שדינהו לדפנות הכא לצד סוכה), צריכא;

ואי אשמעינן הני תרתי – משום דסככן סכך כשר הוא (כלומר: ממין סכך כשר הוא, ופסולו משום תעשה ולא מן העשוי), אבל סוכה גדולה שהקיפוא בדבר שאין מסככין בו, דסככה סכך פסול הוא – אימא לא (לא ליכשריה על ידי עיקום), צריכא.

אמר רבה: אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי (משמיה דרב): אויר פוסל (כל הסוכה) בשלשה, סכך פסול פוסל (את כל הסוכה) בארבעה, ואמינא להו אנא: אויר דפוסל בשלשה מנא לכו?: דתנן: 'הרחיק את הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחים – פסולה'?? סכך פסול נמי לא ליפסיל אלא בארבע אמות, דתנן 'בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש בין הסיכוך לכותל ארבע אמות – פסולה'!?

ואמרו לי: בר מינה דההיא (כלומר: הראיה אינה עיקר), דרב ושמואל אמרי תרוייהו 'משום דופן עקומה נגעו בה' (להכשיר: דאמרינן 'דופן הוא ולא סכך', ואין כאן פסול) – (וכי אמרינן בארבעה – כגון באמצע, רחוק מן הכותל ארבע אמות, דאינו יכול לבטלן על ידי עקימת דופן, ונמצא חוצץ בסוכה בין כשר לכשר וארבעה הוי מקום חשוב להיות חציצה);

ואמינא להו אנא (תשובה לדבריהם): מה אילו איכא סכך פסול פחות מארבעה ואויר (בציוד) פחות משלשה, מאי (מאי אמריתו ביה)??: – כשרה (דליכא שיעור סכך פסול); מלייה (לההיא שיעורא) בשפודין (דאסור לסכך בהן משום מקבלי טומאה, והויא בה ארבעה טפחים מסכך פסול) מאי? – פסולה (דאיכא חציצה ארבעה; ומתחילה כשהיה אויר שהוא חמור היתה כשרה ועכשו שנהפך להיות קל נפטלה); ולא יהא אויר (חמור ש) הפוסל בשלשה (פוסלה לסוכה זו) כסכך פסול (שהוא קל) הפוסל בארבעה (שאינו נפסל אלא בארבעה)!!

ואמרו לי: אי הכי – לדידך נמי, דאמרת סכך פסול פוסל בארבע אמות (דלית לך דטעמא דמתניתין 'משום דופן עקומה', אלא זהו שיעורא לפסול אפילו באמצע, אף זו תשובתך): מה אילו איכא סכך פסול פחות מארבע אמות, ואויר פחות משלשה (בציוד) – מאי?: כשרה! מלייה בשפודין מאי, פסולה?: לא יהא אויר הפוסל בשלשה כסכך פסול הפוסל בארבע אמות!?

ואמינא להו אנא: האי מאי? בשלמא לדידי דאמינא ארבע אמות (דקתני מתניתין פסולה – הא פחות כשרה)

(סוכה יז, ב)

משום שיעורא ולא שיעורא הוא (דארבע אמות הוו שיעור לפסול, ובפחות מכאן אינו שיעור לפסול, ואין הטעם משום דופן עקומה, אלא כך שיעורו לפסול הלכה למשה מסיני כשאר כל השיעורין); האי – לאו שיעורא הוא! כיון דלא שוו שיעוריהו להדדי לא מצטרפי [שבת פ"ז מ"ד [בבלי עו, א]: המוציא תבן כמלא פי פרה... ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן].! אלא לדידכו, דאמרינן שיעור משום הפלגה (דהא ארבעה דקאמרינן לא תנן להו במתניתין לענין סכך פסול, והא סברא מנא לכו? אתון – היינו טעמייכו: משום דבכל מקום חשובין ארבעה טפחים להיות מקום חשוב לעצמו אתם אומרים שאף זה מקום הוא לעצמו, וחוצץ בסוכה זו לעשותה כשתים ואין דפנות להם) – מה לי איתפלג בסכך פסול מה לי איתפלג בסכך פסול ואויר?

אמר ליה אביי: ולמר נמי נהי דלא שוו שיעוריהו בסוכה גדולה, בסוכה קטנה (ששיעורה מצומצם) מי לא שוו שיעוריהו (על כרחך אחד זה ואחד זה פסולה בג' טפחים דכיון דנפק מתורת לבד חשיב לבצוריה לשיעוריה דסוכה וכיון דשוו שיעוריהו לענין שום סוכה ליצטרפי)?

אמינא ליה: התם (דשניהם פוסלין בה בשלשה) לאו משום דשוו שיעוריהו להדדי הוא (לא משום דשוו שיעורן לפסול), אלא משום דליתיה לשיעורא דסוכה הוא.

וכל היכא דלא שוו שיעוריהו להדדי לא מצטרפי? והתנן [נכלים פ"כ מ"ב]: 'הבגד שלשה על שלשה' (טפחים), אם ייחדו למשכב - הזב מטמא ליעשות אב הטומאה במשכב הזב או במדרסו, 'השק ארבעה על ארבעה, העור חמשה על חמשה, מפץ ששה על ששה', ותני עלה: 'הבגד והשק' (הואיל וממשן קרוב להיות שוה: שק מנוצה של עזים עשוי, והוא עב יותר מן הבגד, ואינו מגיע לעוביו של עור), 'השק והעור' (להשלים שק את שיעור העור), 'העור והמפץ מצטרפין זה עם זה' (להשלים את הקל: שאם אין בשק ארבעה, הבגד שהוא חמור - משלימו; אבל השק אינו משלים הבגד החמור) '?

התם כדקתני טעמא: 'אמר רבי שמעון: מה טעם (מצטרפין)? הואיל וראוי (וראויין בשיעור אחד) לטמא מושב (הזב)', כדתנן 'המקצע מכולן' (מאחד מכל אלו קיצע) טפח על טפח (מקצע שמשויהו סביב סביב באזמל ומתקנו יפה אפילו אין בו אלא טפח על טפח) - טמא (כדמפרש); 'טפח על טפח למאי חזי? ואמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי ינאי: הואיל וראוי ליטלו' (לעשותו טלוי) על גבי (מרדעת) החמור (כנגד בית מושב האדם; וכיון דשוו שיעוריהו באחד מטומאות הזב ליעשות אב הטומאה - מצטרפין אף למדרס) (ויש מפרשים המקצע מכולן יחד = שחיבר קיצועיהו שקיצץ כל המינין ועשה מהן טפח על טפח ותפרן יחד; והראשון נראה ל').

בסורא אמרי להא שמעתא (דרב דאמר סכך פסול - פוסל בארבעה באמצע) בהאי לישנא (דאמר לעיל דאשכחינהו רבה לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי לה); בנהרדעא מתנו (דלא אמרה רב אלא שמואל, ורב פליג עלה): אמר רב יהודה אמר שמואל: סכך פסול באמצע פוסל בארבעה (דמקום חשוב הוא להפליג ולחזק: שאין הדפנות מועילות שוב זו לזו, ונראות כשתי סוכות), מן הצד פוסל בארבע אמות (אבל פחות מכאן כשרה, דמסלקינן להו בפחות מכאן בעקימת דופן ובלבד שישתייר הכשר סוכה בכשר, אבל ארבע אמות לא אתמר בהו דופן עקומה); ורב אמר: בין מן הצד בין באמצע בארבע אמות (שזהו שיעורו לפסול). תנן [לעיל י"ד, א]: 'נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים - כשרה' (קא סלקא דעתך באמצע); בשלמא לרב דאמר 'בין באמצע בין מן הצד בארבע אמות', משום הכי כשרה; אלא לשמואל דאמר באמצע בארבעה - אמאי כשרה?

הכא במאי עסקינן? - מן הצד. תא שמע: 'שני סדינין מצטרפין' (לשיעור סכך פסול לפסול הסוכה משום דבר המקבל טומאה), 'שני נסרים אין מצטרפין' (לפוסלה משום גזרת תקרה: שאפילו כולה מסוככת בנסרים - כשרה; רבי יהודה קאמר לה, דאית ליה מסככין בנסרים); 'רבי מאיר אומר: נסרים כסדינין' (אף נסרים מצטרפין לשיעור סכך פסול לפוסלה); 'בשלמא להך לישנא דאמר רב 'בין באמצע בין מן הצד בארבע אמות' (דקא סלקא דעתך באמצע קאמר [שני סדינים...]), ולרב איבעי לן לאוקמה בנסרים שיש בהן ארבעה, כדאוקי רב לעיל פלוגתייהו דרבי יהודה ורבי מאיר, ורבי מאיר לטעמיה דאמר אין מסככין בנסרים), מאי 'מצטרפין' (דקאמר רבי מאיר)? - מצטרפין לארבע אמות (לשיעור סכך פסול); אלא להך לישנא דאמר רב 'באמצע בארבעה' (טפחים) ' (כדאשכחינהו רבה לרבנן דבי רב דאמרי הכי) היכי דמי (דבעי צירוף)? אי דאית בהו ארבעה למה להו אצטרופי? אי דלית בהו ארבעה - קניא בעלמא נינהו (דהא רב - הוא דאמר בשמעתא דלעיל 'בנסרים שאין בהן ארבעה דברי הכל כשרה')? (ולשמואל ליכא לאותובי מינה, דשמואל לטעמיה דאמר 'בנסרים שאין בהן ארבעה מחלוקת ומוקי להא בנסרין שאין בהן ארבעה, ומאי מצטרפין? - מצטרפין לארבעה טפחים, דלדידיה ליכא למיפרך 'קנין בעלמא נינהו';)

לעולם דאית בהו ארבעה, ומאי 'מצטרפין'? - מצטרפין לארבע אמות מן הצד.

תא שמע: 'סככה בנסרין של ארז שיש בהן ארבעה - דברי הכל פסולה; אין בהן ארבעה, רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר;

(סוכה יח, א)

ומודה רבי מאיר (בכל אלו שהוא פוסל בהן, ואשיש בהן ארבעה נמי קאי) שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר - שמניח פסל ביניהם וכשרה'; בשלמא למאן דאמר בין באמצע בין מן הצד בארבע אמות, משום הכי כשרה; אלא למאן דאמר באמצע בארבעה, אמאי כשרה (בכל אחת מהנסרים שיש שיעור לפסול, היכא דליכא למישרייה בדופן עקומה, וזו כולה מבולבלת בהן, ואם גדולה היא - אותם שחוץ לארבע אמות פוסלות בה)?

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: הכא - בסוכה דלא הויא אלא שמנה (אמות) מצומצמות עסקינן (לא פחות ולא יותר, שהן ארבעים ושמנה טפחים), (וכגון

שהתחיל בה משני צדדים): **ויהיב נסר ופסל** (נסר ברישא והדר פסל), **ונסר ופסל**, **ונסר ופסל מהאי גיסא** (הרי עשרים וארבעה טפחים - הרי סיכוך עד אמצעה), (וחוזר ומתחיל מצדה השני ועושה כמו כן) **ונסר ופסל ונסר ופסל ונסר ופסל מהאי גיסא**, **דהו להו שני פסלין באמצע ואיכא הכשר סוכה באמצע** (והרי שמונה טפחים הן, הלכך כשרה על ידי אותן שני פסלים, ותחת הנסרים לא יישן; והסוכה אינה נפטלת בהן, דאמרינן דופן עקומה עד הפסלים האמצעים, דהא פחות מארבע אמות הוא). (ואי תימא בנסרים ופסלים הפחותים מארבעה לא מתכשרא בשנים האמצעים: דזימנין דליכא הכשר סוכה, ולדבי מאיר דאמר אף בשאין בהן ארבע אין מסככינן בהן היכי מתכשר בשיש בין נסר לנסר כמלא נסר? - ההיא כולה כשרה, ואף תחת הנסרים, דהא ליכא ארבעה במקום אחד, והיכא פטיל רבי מאיר? - היכא דאיכא תרתי בהדדי, דקסבר שני נסרים מצטרפים לארבע.)

אמר אביי: אויר שלשה בסוכה גדולה ומיעטו בין בקנים בין בשפודין - הוי מיעוט (וכשרה, דלאו שיעור אויר יש, ולא שיעור סכך פסול יש); **בסוכה קטנה** (שיעור מצומצם) **בקנים הוי מיעוט** (דאמרינן לבד ואין כאן אויר), **בשפודין לא הוי מיעוט** (ואף על גב דלא מזה ולא מזה יש שיעור לפסול, מיהו כיון דאיכא שלשה טפחים בהדדי דנפקי מהכשר סוכה - חשיבי באפי נפשייהו ולא מצטרפין בהדה לאשלומה לשיעורא, וליתיה לשיעורא דסוכה); **והני מילי** (דאויר פחות משלשה - לבד, ואינו פוסל בסוכה) **מן הצד** (דאמרינן: הרי הוא כלבוד מן הדופן), **אבל באמצע** (אויר בפחות משלשה שלא בסמוך לדופן) - **פליגי בה רב אחא** [בר רב] **ורבינא** [הראשון]: * **חד אמר יש לבד באמצע, וחד אמר אין לבד באמצע.**

[*לחילופין] מדובר במחלוקת של רב אחא בריה דרבא מצד אחד, ורבינא חבירו של רב אשי מצד שני, ואם כן דברי הגמרא "והני מילי מן הצד..." אינם המשך דברי אביי אלא דברי סתמא דגמרא.

מאי טעמא דמאן דאמר יש לבד באמצע?
דתניא [צירוף של הלכות בתוספתא עירובין פ"א]: **'קורה היוצאה** (להתיר המבוי ונתונה על רוחב פתח המבוי מכותל לכותל) **מכותל זה ואינה נוגעת בכותל אחר** (וחו אינה מגעת לשני הכתלים), **וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל אחר, ואינן נוגעות זו בזו** (ועל כרחק: באמצע אויר, שלא בסמוך לדופן) **פחות משלשה - אינו צריך להביא קורה אחרת; שלשה - צריך להביא קורה אחרת?**

שאני קורות, דרבנן (דכל איסור טלטול מבוי והלכות עירוב - דרבנן הוא, דמדאורייתא לא בעי תיקון, הלכך הקילו בה הכי, דהם אסרו והם התירו; אבל סוכה - דאורייתא: אי לא קים לן לבד באמצע הלכה למשה מסיני - לא מצינן לאכשורה).

מאי טעמא דמאן דאמר אין לבד באמצע?
דתנן [אהלות פ"י מ"א]: **'ארוכה שבבית (בגג היא) ובה פותח טפח: טומאה בבית - כולו טמא, מה שכנגד ארוכה טהור** (כלים שתחתיה טהורים, שאינו אהל המת; אלמא אין לבד באמצע למהוי כוליה כסתום); **טומאה כנגד ארוכה - כל הבית כולו טהור** (שאין מאהיל על הטומאה כלום); **[אין בארוכה פותח טפח: טומאה בבית, כנגד ארוכה טהור; טומאה כנגד ארוכה - כל הבית כולו טהור]** (סיפא גרסינן כי רישא, ובדברים אחרים יש ביניהם חילוק במשנה דאהלות, והכא לא מיייתנן לה כולה, וזהו ראש הפרק 'ארוכה שבתוך הבית') ;

ואידך?
שאני הלכות טומאה דהכי גמירי להו (מסיני, דאין לבד באמצע, ומהלכה לא גמרינן מידי אחריתי אלא ההוא דאתמר ביה).

דוש רבי יהודה בר אלעאי: 'בית שנפחת וסיכך על גביו - כשרה'; אמר לפניו רבי ישמעאל כרבי יוסי: רבי! פריש (את דברך)! כך פירש אבא: ארבע אמות פסולה, פחות מארבע אמות כשרה.
דוש רבי יהודה בר אלעאי: אברומא (מין דגים קטנים ואין שרצין ניכרין בהן) **שריא; אמר לפניו רבי ישמעאל כרבי יוסי: רבי! פריש! כך אמר אבא: של מקום פלוני אסורה** (ששרצין גדילין באותו נהר, ומרוב קוטנם אין יכול להפרישם שאינן ניכרים), **של מקום פלוני מותרת** (שאין אותו נהר מגדל שרצים). (כדמפרש:)
כי הא דאמר אביי: האי צחנתא (מין דגים קטנים) **דבב נהרא** (הנהר - 'בב' שמו) - **שריא.**

מאי טעמא? - **אילימא משום דרדיפי מיא** (קלות וממהרות לרוץ), **והאי דג טמא - כיון דלית ליה חוט השדרה לא מצי קאים** (חוט השדרה נותן כח באדם ובהמה ודגים להיות שדרתו עומדת בבריאות), **והא קא חזינן דקאי** (בכמה נהרות הרדופין

במימיהו) !? אלא משום דמליחי מיא? והאי דג טמא, כיון דלית ליה קילפי (קשקשים), לא מצי קאי? והא קא חזינן דקאי! אלא משום דלא מרבה טינייהו דג טמא (אין טיט של אותו נהר מגדיל ומשקיץ שקצים ורמשים). אמר רבינא: והאידנא דשפכי נהר איתן ונהר גמדה להתם (שהוסבו לתוכן עכשיו והם מגדלין שקצים ומהן יורדין לאותו נהר) – אסירא.

אתמר: סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין (כגון חצר המוקפת אכסדרה, כדפרישית במתניתין, וסיכך באוירה של חצר וסמך הסכך על שפת קירוי של אכסדרה, ואין מחיצות פנימיות מועילות לסוכה דיש בתקרת האכסדרה יותר מארבע אמות; אבל לצד הסוכה יש לאכסדרה פצימין = עמודין, כמין חלונות, וביניהם פחות פחות משלשה) – כשרה (דאמרינן בהו לבוד); שאין לה פצימין, אביי אמר כשרה, ורבא אמר פסולה: אביי אמר כשרה:

(סוכה יח, ב)

אמרינן פי תקרה יורד וסותם (מכל צד); רבא אמר פסולה: לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם (כדמפרש טעמא לקמן: פי תקרה = עוביין של נסרים בחודן, וכן עובי ראשיהן הכלה לצד סוכה). אמר ליה רבא לאביי: לדידך, דאמרת פי תקרה יורד וסותם, (תימא הכי נמי): אפילו הפחית דופן אמצעי (בסוכה העשויה באמצע חצר ומסוכך בנסרים עבים שאין רחבים ארבעה, ונפחת דופן האמצעי, ושנים מכאן ומכאן קיימין - מכשרת לה נמי על ידי פי תקרה שלה, ותימא בה פי תקרה יורד וסותם)!

אמר ליה: מודינא לך בההיא, (דכיון דאזיר פתוח לנגדו) דהוה ליה כמבוי המפולש (דומיא דמבוי מפולש ועשוי לקפנדריא לבקיעת רבים). לימא אביי ורבא - בפלוגתא דרב ושמואל קמיפלגי (קא סלקא דעתיה טעמא דרבא משום דקסבר בחד דופן או בשנים אמרינן יורד וסותם אבל בכל צד לא אמרינן; לימא אביי כרב ורבא כשמואל), דאתמר:

אכסדרה בבקעה (להכי נקט 'בבקעה': דמתוך שאינה סמוכה לבית - אין לה דפנות: שאין עושין דפנות לשם אכסדרה, אבל פעמים שעושין אותה לפני הבית ודופן הבית סותמה מאחריה): רב אמר מותר לטלטל בכולו, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם, ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות, דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם (וטעמא מפרש בעירובין (דף צב) בארבע דפנות לית ליה, אבל אם היתה שם דופן שלימה - אית ליה יורד וסותם באחרייתא).

אליבא דשמואל כולי עלמא לא פליגי; (כך פירש סוגיא זו בכל מקום: שיכול להעמיד דברי אחד מהן שלא במחלוקתן של אחרים, ודברי השני אינו יכול להעמיד אלא במחלוקת - אומר כן: אליבא דשמואל דאי כדקאמרת הוא, דרבא לחודיה הוא דאמר כשמואל ואביי אינו יכול להעמיד דבריו כשמואל; ואליבא דשמואל לא פליג אביי למימר כשרה, דמה לענין שבת דמחיצות פי תקרה לחלל אכסדרה עבידי: שהתקרה לצורך אכסדרה נעשית לא שרי להו שמואל בסתימת פי תקרה, כל שכן לענין סוכה שלא לשם סוכה נעשה שהרי חוץ לחללה של אכסדרה היא נעשית, ומחיצות לצורך תוכן עשויות ולא לצורך חוצה לה!)

(סוכה יט, א)

כי פליגי (אביי ורבא) אליבא דרב (ומילתיה דרבא לא דחיק לאוקמא בפלוגתא, דאפילו אליבא דרב פליג למיפסלה): אביי כרב, ורבא אמר לך: עד כאן לא אמר רב התם אלא דמחיצות לאכסדרה הוא דעבידי (דמחיצות פי תקרה זה לשם אכסדרה נעשה להיות לו מחיצה לחלל זה אבל לא להיות מחיצה לאזיר שחוצה לה), ואילו מחיצה מעלייתא היא הוה סמכינן עלה, אבל לאכשורה על ידי גוד אחית – לא: דכי אגמריה רחמנא למשה לגוד אחית - במחיצה העשויה לחלל שלה אגמריה, ולא לחוצה לה; ומיהו היכא דיש לה פצימין - אף על גב דלגוואי עבידן לבוד בפחות משלשה, כמחיצה סתומה היא), אבל הכא - דלאו להכי עבידי – לא.

תנן: 'וכן חצר המוקפת אכסדרה' (וגם אכסדרה מפסיק בין מחיצות הבתים לאזיר שסיכך עליו, אם יש ברוחב הגג ארבע אמות – פסולה: דתו לא מהני לה מחיצות הבתים) – ואמאי? נימא פי תקרה יורד וסותם?!

תרגמה רבא אליבא דאביי (במקום אביי ובשבילי שתהא משנה זו מתורגמת לפי דבריו): כשהשוה את קירוי (שעשה קירוי נמוך ולא נתן ראשי קנים על גבי תקרה שיהא פי תקרה נראה בה אלא תלאן בשוה לפי הנסרים שאין חודן נראה בסוכה כל תקרת גגותיהן חלקה ושוה היתה ולא שיפוע כעין שלנו אלא כתקרת עליות).

בסורא מתני להא שמעתא (דאביי ורבא) בהאי לישנא; בפומבדיתא מתני: סיכך על גבי אכסדרה שאין לה פצימין - דברי הכל פסולה (דכיון דתקרה לחלל אכסדרה עשויה ולא לאזיר שחוצה לה - אין פיה נעשה מחיצות לאזיר); יש לה פצימין (בפחות משלשה), אביי אמר כשרה, רבא אמר פסולה:

אביי אמר כשרה: אמרינן לבוד (ואף על פי שהפצימין לחלל אכסדרה נעשו ולא לאויר החיצון - הויה לה מחיצה, דכל פחות משלשה סתימא מעלייתא היא, ושדייה להכא ולהכא); רבא אמר פסולה: לא אמרינן לבוד (דלבוד לאו מחיצה היא, אלא מהלכה למשה מסיני גמירי לה, וכי גמירי לה - להיות מחיצה לחלל הנעשה בשבילו, אבל למשדייה להכא ולהכא לא); והלכתא כלישנא קמא (דרבא, ולא כלישנא בתרא: דלבוד אמרינן אפילו לאויר, אבל סתימת פי תקרה לא אמרינן אלא לחלל).

רב אשי אשכחיה לרב כהנא דקא מסכך על גבי אכסדרה שאין לה פצימין (סוכה זו - שתיים כהלכתן היו לה: דרום ומזרח, והשלישית סמוכה לאכסדרה, ולא היה עושה בה טפח שאמרו חכמים); אמר ליה: לא סבר מר הא דאמר רבא 'יש לה פצימין כשרה, אין לה פצימין פסולה'?

אחוי ליה (שהיה פצים שבו טפח ויותר עומד אצל היוצא, אבל משוך רחבו לאחורי סוכה באורך שהאכסדרה עודף על הסוכה) [נראה מבפנים ושוה מבחוץ, אי נמי הרש"ש מוחק, שאינו בגירסת רש"י או בגירסת תוספות] נראה מבחוץ (ואינו נראה לתוכה אלא עומד בשוה לדופן בסופו) ושוה מבפנים (לאותם העומדים בפנים אינו נראה, אבל לאותם העומדים באכסדרה להלן מכנגד הסוכה ואין רואין את חללה - נראה רוחב פצים זה בהתחלת דופן שלישית לסוכה), דאמר (דאמר מר לענין מבי שהכשירו בלחי): נראה מבחוץ ושוה מבפנים (אם נתנו להלן מן הפתח ששוה וכלה עובי הלחי עם אורך הדופן שבפנים, ונראה שהוא סוף הדופן: שאינו בולט כלום לתוך חלל הפתח, אבל בולט הוא לצד רשות הרבים כנגדו או מן הצד, וניכר לעומדים מבחוץ שאינו מן הדופן) - נידון משום לחי (והכא נמי נידון משום דופן), ולחי היינו פצימין (זהו פצים שלה).

תנא [תוספתא סוכה פ"ב הלכה ג' (ליברמן)]: 'פסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה'; מאי 'פסל היוצא מן הסוכה'?

אמר עולא: קנים (מן הסכך) היוצאים לאחורי סוכה (חוץ לדופן אמצעי, שהוא אחוריה של הסוכה).

והא בעינן שלש דפנות?

בדאיכא;

והא בעינן הכשר סוכה (שהיא שבעה טפחים, דעל כרחך סוכה באפי נפשה היא ומובדלת מזו)?

בדאיכא;

והא בעינן צלתה מרובה מחמתה?

בדאיכא;

אי הכי מאי למימרא?

מהו דתימא הואיל ולגוואי עבידי ולבראי לא עבידי (דופן אמצעי זה לא לכך נעשה, וגם שבצדין תחלתן לשם סוכה נעשו, אלא שהכניס דופן אמצעי לתוכן [אחר] שראה שהיתה דיה בכך) אימא לא? - קא משמע לן.

תוספות ד"ה לבראי לא עבידי: פי' בקונטרס דופן אמצעי זה לא נעשה לכך, וקשה: דממתניתין שמעינן ליה דכשר, דקתני זכר חצר המוקפת אכסדרה דאם אין מן הכותל לסיכוך ארבע אמות - כשרה אף על גב דמחיצות בית לאו לבראי עבידי, כדאמרינן לעיל (דף י"א)! ונראה דאקנים היוצאים לאחורי סוכה קאי; ואית ספרים דגרסי בהדיא: 'מהו דתימא הני קנים לגוואי עבידי לבראי לא עבידי' - סלקא דעתא לפוטלה, לפי שאינה עשויה לצל? - קא משמע לן דכשרה.

רבה ורב יוסף אמרי תרוייהו: הכא - בקנים היוצאים לפנים מן הסוכה (לצד דופן רביעי הפתוח, משוכין ויוצאין להלן מאורך דפנות הצדדין) ומשכא ואזלא חדא דופן (מדופני הצדדין) בהדיהו; מהו דתימא הא לית בה הכשר סוכה (כיון דלא ממשיך דופן שני בהדה - מוכח מילתא דבאפיה נפשה היא, והא לית בה שבעה טפחים בהכשר סוכה)? - קא משמע לן (דמן סוכה הוא, והוי כשתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח דלא ממשכא עד הרביעית - וכשרה).

רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא נצרכה אלא לסוכה שרובה צלתה מרובה מחמתה, ומעוטה חמתה מרובה מצלתה; מהו דתימא תפסל בהך פורתא? - קא משמע לן.

ומאי 'יוצא'?

יוצא מהכשר סוכה (שאינו מסוכך כהלכות סוכה).

רבי אושעיא אמר: לא נצרכה אלא לסכך פסול פחות משלשה בסוכה קטנה, ומאי 'יוצא'? - יוצא מתורת סוכה (שאפילו מין כשר אינו).

מתקיף לה רב הושעיא: לא יהא אלא אויר, (ופשיטא דכשר: ואויר פחות משלשה טפחים בסוכה קטנה מי פסיל (דאפילו אויר החמור ממנו אינו פוסל בשיעור זה!)?

אמר ליה רבי אבא: (להכי אהני 'נידון כסוכה' דאשמעין תנא): זה מצטרף וישנים תחתיו, וזה (אור פחות משלשה) מצטרף (להשלים שיעור הסוכה) ואין ישנים תחתיו.
ומי איכא מידי דאצטרופי מצטרף והוא עצמו אינו כשר?
אמר רבי יצחק בן אלישב: אין!

(סוכה יט, ב) צצצ

טיט הנרוק (שראוי להריקו מכלי אל כלי כגון שהוא רך) יוכיח, שמצטרף (להשלים שיעור) לארבעים סאה, והטובל בו (בארבעים סאה שכולו טיט נרוק) לא עלתה לו טבילה (דהכי תנן במסכת מקואות (פ"ז מ"א): אלו מעלין ולא פוסלין: השלג והברד והכפור והגליז והמלח וטיט הנרוק; ו'מעלין' היינו משלימין אשלומי, אין בפני עצמו - לא).
תוספות ד"ה טיט הנרוק יוכיח: פירש בקונטרס כדתנן במסכת מקואות (פ"ז מ"א) 'ואלו מעלין ולא פוסלין: השלג והברד והכפור והגליז והמלח וטיט הנרוק; ו'מעלין' - היינו משלימין, אבל בפני עצמו - לא.
וקשה: דמה 'יוכיח' הוא זה דאור נמי בפני עצמו לא ואין זה 'יוכיח': דטיט הנרוק בשעה שהוא משלים חזי לטבילה ולא דמי לאור דאין ישנים תחתיו אפילו בשעה שהוא מצטרף?
ונראה דטיט הנרוק נמי אפילו בשעה שמצטרף אין מטבילין בו, והכי תנן במסכת מקואות פרק שני (מ"י): 'מקוה שיש בו ארבעים סאה מים וטיט - רבי אליעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט; רבי יהושע אומר: במים ובטיט; באיזה טיט אמרו? - בטיט שהמים צפין על גביו; ואם היו המים מצד אחד מודה רבי יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט; ואיזה טיט אמרו? - בטיט שהקנה יורד מאליו, דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: מקום שאין קנה המדה עומד - אבא אליעזר בן דלעאי אומר: מקום שהמשקולות יורדות - ר"א אומר היורד בפי החביות, רבי שמעון אומר הנכנס בשפופרת הנוד; רבי אלעזר בר צדוק אומר: הנמדד בלוג'; ומיהו קשה, דאמר ר"ל פרק ב' דזבחים (דף כב.) כל המשלים לטיט מקוה משלים לטיט כיור ולרביעית אינו משלים ופריך למעוטי מאי אילימא למעוטי טיט הנרוק היכי דמי אי דאין פרה שוחה ושוחה ממנו אפילו למקוה נמי אינו משלים והשתא אי איתא דטיט דפליגי ר' אליעזר ור' יהושע הוא טיט הנרוק היכי שביק כל הני שיעורי דר' מאיר ור' יהודה ואבא אליעזר וכולהו תנאי דמקואות ונקט שיעורא דפרה שוחה ושוחה ממנו דלא תנן ושמא כל הנך שיעורי דהני תנאי בהכי תלי טעמיהו דמר סבר דבהאי שוחה ובהאי אינה שוחה ואין שייך לומר ניחוי אנו דאין כל הפרות שוות והא דמשמע בפרק כל הבשר (חולין דף קו. ושם) דמים שנפסלו משתיית בהמה טובל בהן כל גופו לא נפסלו מחמת טיט איירי אלא ממאס ומסריח ולא חזו לשתיית בהמה אבל אין טיט מעורב בהן ולכך כשרים לטבילה.

משנה :

העושה סוכתו כמין צריף (כח של ציידין שאורבין בה את העופות, ועשוי ככוורת שמשפעת והולכת: שגגו וקירותיו אחד) או שסמכה לכותל (הטה ראשי קנים על הכותל וראשו אחד על הארץ), רבי אליעזר פוסל מפני שאין לה גג (שאינו ניכר מהו גג ומהו כותל, דאהל משופע - לאו אהל הוא אלא אם כן יש בו טפח זקוף, כדקתני בברייתא), וחכמים מכשירין.

גמרא :

תנא: 'מודה רבי אליעזר שאם הגביהה מן הקרקע טפח (אתרווייהו [סוכה כמין צריף או סמכה לכותל] קאי: דאמרין לבד בזקיפה ויש שם טפח זקוף, וניכר הצריף שהוא גג, וכיון שיש בו שיעור אהל בזקיפה - הוי אהל) או שהפליגה מן הכותל טפח (אסמכה על הכותל' קאי: אם הרחיק ראש הסמוך לכותל מכותל טפח והיתה סמוכה על יתדות) - שהיא כשרה (אמרין לבד ממנה ולכותל בשוה ולא בשיפוע והוא הגג)';

מאי טעמיהו דרבנן?

שיפועי אהלים כאהלים דמו (אף על פי שלא הגביה ולא הרחיקה - כשרה).

אביי אשכחיה לרב יוסף דקא גני בכילת חתנים (לפי שאין לה גג טפח שוה -

לא חשיב אהל להפסיק) בסוכה; אמר ליה: כמאן? כרבי אליעזר (דאמר אהל

משופע לאו אהל הוא)? שבקת רבנן ועבדת כרבי אליעזר?

אמר ליה: ברייתא איפכא תני (מצאתי ברייתא ששנויה איפוך בשיטתן): 'רבי

אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין (לפי שאין לה גג)';

שבקת מתניתין ועבדת כברייתא?

אמר ליה: מתניתין (דתני הכי) יחידאה היא (רבי נתן קתני לה, דהוא יחידאה, אבל

חכמים שבדורו היו חולקין עליו, ואומרים 'רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין'), דתניא: 'העושה

סוכתו כמין צריף או שסמכה לכותל, רבי נתן אומר: רבי אליעזר

פוסל מפני שאין לה גג, וחכמים מכשירין'.

משנה :

מחצלת קנים (מחצלת קנים קשה ואין נוחה למשכב) גדולה: עשאה לשכיבה (הואיל ויחדה לכך - עשאה כלי) - מקבלת טומאה ואין מסככין בה, לסיכוך - מסככין בה ואינה מקבלת טומאה (דלאו כלי הוא); (ובגמרא פריך סתמא אסתמא); רבי אליעזר אומר: אחת קטנה ואחת גדולה, עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה, לסיכוך - מסככין בה ואינה מקבלת טומאה. (בגמרא מפרש מאי קאמרי ומאי פלוגתייהו: דהיכא דפריש בהדיא לשכיבה או לסיכוך - ודאי אין חילוק בין גדולה לקטנה, דהא פירש! אלא קטנה נראית סתמא לשכיבה, גדולה נראית סתמא לסיכוך).

גמרא:

הא גופה קשיא: אמרת 'עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה': טעמא דעשאה לשכיבה, הא סתמא - לסיכוך; והדר תני 'לסיכוך - מסככין בה ואינה מקבלת טומאה'; טעמא דעשאה לסיכוך, הא סתמא לשכיבה!?

הא - לא קשיא: כאן בגדולה כאן בקטנה (וסיפא לא דמי לרישא, דסיפא הכי קאמר: ואם קטנה היא ועשאה לסיכוך - מסככין בה כו', הא סתמא לשכיבה); בשלמא לרבנן לא קשיא, אלא לרבי אליעזר קשיא (ודרבי אליעזר ליכא לתרוצי כדתנא קמא, דהא 'אחת גדולה ואחת קטנה' קתני), דתנן: 'רבי אליעזר אומר אחת קטנה ואחת גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה' טעמא דעשאה לשכיבה, הא סתמא לסיכוך;

אימא סיפא [של דברי רבי אליעזר]: 'עשאה לסיכוך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה'; טעמא דעשאה לסיכוך, הא סתמא לשכיבה!?

אלא אמר רבא: בגדולה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לסיכוך (כלומר: לא תשני רישא בגדולה וסיפא בקטנה, ותרוייהו כדפריש, דאם כן דרבי אליעזר לא מיתרצא אלא כל 'לסיכוך' דקתני מתניתין - בין בסיפא דמילתיה דתנא קמא, בין בדברי אליעזר - אסתמא קאי), כי פליגי בקטנה: תנא קמא סבר סתם קטנה לשכיבה, ורבי אליעזר סבר סתם קטנה נמי לסיכוך,

(סוכה כ, א)

והכי קאמר: 'מחצלת הקנים גדולה, עשאה לשכיבה (בהדיא) - מקבלת טומאה ואין מסככין בה'; טעמא דעשאה לשכיבה, הא סתמא נעשה כמי שעשאה לסיכוך (ואם אנו יכולין לומר בה שהיא לסיכוך, והיכי דמי? - כגון דלא פריש) מסככין בה (ואינה מקבלת טומאה). (ובגדולה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לסיכוך: דבין תנא קמא ובין רבי אליעזר תנא 'גדולה' ואמרינן דסתמא לסיכוך; כי פליגי בקטנה: תנא קמא שייך לקטנה ולא תנייה משום דסבר: גדולה - הוא דאמרת בה סתמא לסיכוך, הא קטנה סתמא לשכיבה);

~~קטנה עשאה לסיכוך מסככין בה טעמא דעשאה לסיכוך הא סתמא נעשה כמי שעשאה לשכיבה ואין מסככין בה~~

ואתא רבי אליעזר למימר: אחת קטנה ואחת גדולה סתמא כשרה לסיכוך (דאם עשאה לשכיבה בהדיא מקבלת טומאה ואין מסככין בה, ואם יש לומר בה שהיא לסיכוך [והיכי דמי? - כגון שעשאה סתם] - מסככין בה, ואין מקבלת טומאה).

אמר ליה אביי אי הכי (דרבי אליעזר קטנה כגדולה אתא לאשמועינן), 'רבי אליעזר אומר: אחת קטנה ואחת גדולה' (בתמיה: דכי תנא הכי - משמע דגדולה כקטנה אתא לאשמועינן)? 'אחת גדולה ואחת קטנה' מיבעי ליה? (כך כתובה הגירסא ולי נראה איפכא דגרס במתניתין 'אחת קטנה ואחת גדולה', והכי פריך: 'אחת גדולה ואחת קטנה' מיבעי ליה! דאי כדגרסינן לה לא ידענא פירכא מאי היא, ד'אחת גדולה ואחת קטנה' משמע קטנה כגדולה, דהכי משמע: אחת היא הגדולה ואחת היא הקטנה, כלומר: כמוה היא ואינה חלוקה לדין שני, וכן דרכי התנאים בכל מקום: דההיא דפשיטא ליה תנא ברישא, ואותו השני כשבא להשמיענו שהוא שוה לו - הוא שונה אחריו, כדתנן בראש השנה (פ"ד מ"א; דף כט, ב): 'אחד יבנה ואחד כל מקום' כו' ובבבא קמא (פ"ה מ"ה; דף נב, א) 'החופר בור ואחד החופר שוח ומערה כו', ובמסכת סוטה (פ"ח מ"ב; דף מג, א) 'אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היורש', וטובא תנן התם גבי מערכי המלחמה (הכי) ועוד: כי פליגי - בגדולה הוא דפליגי, ורבי אליעזר לחומרא, דתניא: 'מחצלת הקנים: בגדולה מסככין בה; רבי אליעזר אומר: אם אינה מקבלת טומאה (כלומר: אם בפירוש עשאה לסיכוך) - מסככין בה (אי לא - לא)'. (אלמא לתנא קמא סתם גדולה לסיכוך ולרבי אליעזר סתמא לשכיבה)!

אלא אמר רב פפא: בקטנה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לשכיבה; כי פליגי בגדולה: תנא קמא סבר סתם גדולה לסיכוך, ורבי אליעזר סבר סתם גדולה נמי לשכיבה, ומאי 'עשאה לשכיבה' דקאמר? - הכי קאמר: סתם עשייתה נמי לשכיבה עד דעביד לסיכוך. (ומילתיה דתנא קמא הכי מפרשא, כדאוקימנא מעיקרא: רישא בגדולה, כדקתני בהדיא, וסיפא בקטנה, והכי קאמר: ואם קטנה היא ועשאה בפירוש לסיכוך - מסככין בה, הא סתמא לשכיבה, ואתא רבי אליעזר למימר: אף גדולה היא

לקטנה: דכי עביד לה סתם הוי 'עשאה לשכיבה' ומקבלת טומאה ואין מסככין בה, אבל עשאה בפירוש לסיכוך - מסככין בה, ואינה מקבלת טומאה.)

תנו רבנן: 'מחצלת של שיפה' (פוי"ל [גומא או סוף]) ושל גמי (יו"ק [עשב הצומח על יד הים], דהן רכין, הלכך): גדולה מסככין בה, קטנה אין מסככין בה (סתם קטנה יש בהן לשכיבה, לא שנא גדולה מעשה שרשרות שהיא עבה ואינה חלקה, לא שנא ארוגה שהיא חלקה והיינו דקתני גדולה מסככין בה קטנה אין מסככין בה, ואין חילוק בין גדולה לארוגה); (אבל) של קנים ושל חילת (של קנים הן קשים, וכן של חילת לשק"א, והקלח שלה עב): גדולה (מעשה עבות וקליעה) מסככין בה (אפילו קטנה, דאינה לשכיבה, לפי שהיא עבה ואינה חלקה ועץ שלהן קשה), ארוגה אין מסככין בה (דסתמא לשכיבה דלא היו רגילין לארוגה אלא לשכיבה שתהא חלקה ונוחה); רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו: אחת זו ואחת זו מסככין בה וכן היה רבי דוסא אומר כדבריו.

תנן התם (עדויות פ"ג מ"ד): 'כל החוצלות' (לקמן מפרש מאי היא) מטמאין טמא מת, דברי רבי דוסא (כלומר: כלי הם מן הסתם, ומקבלות טומאה; והאי דנקט 'טמא מת' - משום דבעי אפלוגי במדרס שהוא אב הטומאה - נקט נמי טמא מת שהוא אב הטומאה, והכי קאמר: החוצלות - כלי הם לטומאה, אבל אינם מיוחדות לשכיבה שהן נעשות אב הטומאה במדרס הזב, ואין אתה מוצא שיהיו אב הטומאה אלא על ידי המת עצמו, שיהיו הן טמאות מת, דברי רבי דוסא); וחכמים אומרים: (טמאות) מדרס (על ידי מדרס נעשות אב הטומאה, לפי שעשויות לשכיבה); מדרס אין, טמא מת לא (בתמיה) ? והא אנן תנן [נדה פ"ו מ"ג] 'כל המטמא מדרס מטמא טמא מת' ? (והוא הדין לכל הטומאות, כגון נוגע בשרץ ובנבילה; והאי דנקט 'טמא מת' - משום דבאב הטומאה מיירי, והכי קאמר: כל הנעשה אב הטומאה על ידי מדרס - נעשה אב הטומאה כשהוא טמא מת: דאין לך מיטמא מדרס אלא המיוחד לשכיבה, וכיון דשוי לתשמיש - כלי הוא, וכל שהוא כלי למדרס מיטמא בכל טומאה ואפילו הוא פשוטי כלי עץ, דילפינן ליה בקל וחומר במסכת שבת (דף ט"ז א) 'מפך במת מנין? - ודין הוא כו' וסיפא דההיא משנה [במסכת נדה]: 'יש שהוא מטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס' והיינו מה שהוא כלי אבל אינו מיוחד לשכיבה, דמטמא בכל טומאות חוץ מטומאת מדרס: שאם שכב עליו הזב ולא נגע בו - טהור, דלגבי מדרס - מיוחד לכך בעינן, כדאמרין 'צא שאומרים לו "עמוד ונעשה מלאכתנו"') אימא 'אף מדרס' (שכלי הן ועשוין לשכיבה).

מאי 'חוצלות' ?

אמר רב אבדימי בר המדורי: מרזובלי.

מאי 'מרזובלי' ?

אמר רבי אבא: מזבלי (בולו"ס [שק של רועים], ועשוי לרועה להניח תחת ראשו ולשכב); רבי שמעון בן לקיש אומר: מחצלות ממש. ואזדא ריש לקיש לטעמיה, דאמר ריש לקיש: הריני כפרת רבי חייא ובניו (יסורין הבאין עלי לכפרתו - של רבי חייא ובניו יהיו, ולשון כבוד הוא זה; כשהוא מזכיר אביו או רבו לאחר מיתתו - צריך לומר כן), שבתחלה כשנשתכחה תורה מישראל - עלה עזרא מבבל ויסדה; חזרה ונשתכחה (לא נשתכחה כולה) קאמר, אלא הלכות שכוחות מבני בתירא שהיו ראשי ארץ ישראל, כדאמרין בפסחים ב'אלו דברים' (דף ט"ז א) - עלה הלל הבבלי ויסדה (שמיום שגלה יכניה החרש והמסגר עמו היתה ישיבה מצויה בבבל); חזרה ונשתכחה - עלו רבי חייא ובניו ויסדוה. וכן אמר רבי חייא ובניו: 'לא נחלקו רבי דוסא וחכמים על מחצלות של אושא'

(סוכה כ, ב)

שהן טמאות (אף מדרס: דמיוחדות לשכיבה הן ולא לתשמיש אחר), ושל טבריא (קשות הן ואין לך אדם שוכב עליהן) שהן טהורות; על מה נחלקו? - על שאר מקומות: מר סבר כיון דליכא דיתיב עלייהו (אין רוב בני אדם רגילין לייחדן לכך) - כדטבריא דמין, ומר סבר כיון דמקרי ויתיב עלייהו (ומייחדן לכך) - כדאושא דמין.

אמר מר: 'כל החוצלות מטמאין טמא מת, דברי רבי דוסא' והתניא (לעיל): 'וכן היה רבי דוסא אומר כדבריו' (של רבי יוסי: דזו וזו מסככין בה) ' (אלמא לאו כלי הוא לקבל טומאה) ?

לא קשיא: הא דאית ליה גרנפא (כעין שפה סביב, גבוה מעט, לקבל מה שנותנין בהו, ועשויה לתשמיש: לתת פירות על גבה), הא דלית ליה גרנפא (אפילו כלי לא הויא, דלטכך על גבי אהלים עשויה).

מיתיבי: 'חוצלות של שעם' (פוי"ל; מין שיפה) ושל גמי ושל שק (מנוצה של עזים) ושל ספידא (ממה שמסתפר מצואר הסוס ומזנבו) מטמא טמא מת (ולא מדרס: דכלי הן, ולא לישביה), דברי רבי דוסא; וחכמים אומרים: אף מדרס; בשלמא למאן דאמר מרזובלי (חוצלות היינו מזבלי [סוף עמוד א]), (איכא למימר בכל הני דכי לא

עבדן לשכיבה כלי הם לתשמיש אחר: (אף על פי שאין נארגים היטב ויש הפרש בין בית ניר לבית ניר) חזו (ראוין הן) לכינתא דפירי (פירות גסין שאין יוצאין דרך נקב קטן), של שק ושל ספירא (שנארגים יפה) חזו לגולקי וצני (כלים כעין שקין שנותנין בהן קטניות ופירות דקין); אלא למאן דאמר מחצלות ממש (שהן פשוטין ואין להן בית קיבול), בשלמא של שק ושל ספירא (לרבי דוסא, אף על גב דלאו לשכיבה עבידי) חזו לפרסי (לויילון כנגד הפתח, כדמתרגם מסך הפתח = פרסא דתרעא (שמות לה, טו)) ונפוטא (לנפות בהן הקמח: כמות שהן נותנין עליו קמח, וכופלין אותן וקושרין בראש הכפל כעין בויטי"ל שלנו), אלא של שעם ושל גמי למאי חזו (אליבא דרבי דוסא דאמר לאו לשכיבה עבידן, אמאי טמאות שום טומאה)?

חזו לנזיאטא (לכסות בהן גיגית שעושין בהן שכר). איכא דאמרי: בשלמא למאן דאמר מחצלות ממש, של שעם ושל גמי חזו לנזיאטא, של שק ושל ספירא חזו לפרסי ונפוטא; אלא למאן דאמר מרזובלי, בשלמא של שק ושל ספירא חזו לגולקי וצני, אלא של שעם ושל גמי למאי חזו?

חזו לכינתא דפירי. תניא: 'אמר רבי חנניה (בן אחי רבי יהושע): כשירדתי לגולה (לעבר שנה, כדאמרינן בברכות ב'הרואה' (דף סג, א)) מצאתי זקן אחד ואמר לי מסככין כבודיא (מחצלת, דסתמא לטיכון ואינה כלי לתשמיש); וכשבאתי אצל רבי יהושע אחי אבא - הודה לדבריו.'

אמר רב חסדא: והוא דלית ליה גדנפא. אמר עולא: הני בודיתא דבני מחוזא, אלמלא קיר (הוא גדנפא) שלהן - מסככין בהו. תניא נמי הכי: 'מסככין כבודיא, ואם יש להן קיר אין מסככין בהן.'

הדרן עלך סוכה